
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

॥ अथ दानचंद्रिकाया अनुक्रमणिकाप्रारंभोयं ॥

श्रीगणेशायनमः अथदानचंद्रिकायाअनुक्रमणिकाप्रारंभोयं श्रीसांबसदाशिवायनमः श्रीगुरुभ्योनमः श्रीसरस्वत्यैनमः

नि ॥ छ ॥

इतिभाविष्योत्तरेस्मृत्यर्थसारादयः छ इति दानचंद्रिकाया अनुक्रमणिकास॰

॥ अथ दिवाकरभट्टकृतसंस्कृतदानचंद्रिकाप्रारंभः ॥

सरस्वती
श्रीगजानन
शारदे

श्रीगणेशायनमः श्रीरमाव्यंकटेशाभ्यांनमः प्रणम्यमातरंगंगांभैरवंवनशंकरीम् महादेवाख्यपितरंश्रौतस्मार्तविशारदम् १
दिवाकरेणसुधियासारमुद्धृत्यशास्त्रतः शिष्टानांतन्यतेतुष्ट्यैदानसंक्षेपचंद्रिका २ तत्रपरस्वत्वोत्पत्त्यंतोद्रव्यत्यागोदानम् देवलः
अर्थानामुदितेपात्रेश्रद्धयाप्रतिपादनम् दानमित्यभिनिर्दिष्टंव्याख्यानंतस्यकथ्यते ३ तच्चदानंत्रिधोक्तंगीतासु दातव्यमितिय
द्दानंदीयतेनुपकारिणे देशेकालेचपात्रेचतद्दानंसात्त्विकंस्मृतम् १ यत्तुप्रत्युपकारार्थंफलमुद्दिश्यवापुनः दीयतेचपरिक्लिष्टंतद्रा-
जसमुदाहृतम् २ अदेशकालेयद्दानमपात्रेभ्यश्चदीयते असत्कृतमवज्ञातंतत्तामसमुदाहृतम् ३ गारुडे अर्हतेयत्सुव
र्णादिदानंतत्कायिकंस्मृतम् तुलादानादि आर्तानामभयंदद्यात्येनतद्वाचिकंस्मृतम् विद्यामादाययज्जप्येतद्दानंमानसं-
द्विजाइति अथपात्रंयाज्ञवल्क्यः नविद्ययाकेवलयातपसावापिपात्रता यत्रदानमिमेचोभेतद्धिपात्रंप्रचक्षतइति भ
विष्ये किंचिद्वेदमयंपात्रंकिंचित्पात्रंतपोमयम् पात्राणामुत्तमंपात्रंशूद्रान्नंयस्यनोदरइति व्यासः प्रथमंतुगुरोर्दानंद-
त्वाश्रेष्ठमनुक्रमात् ततोऽन्येषांचविप्राणांदद्यात्पात्रानुसारतइति भविष्यपुराणे सन्निधानस्थितान्विप्रान्दौहित्रंविट्प
तिंतथा भागिनेयंविशेषेणतथाबंधून्गृहागतान् नातिक्रमेन्नरस्त्वेतान्सुमूर्खानपिगोपते अतिक्रम्यमहारौद्रंरौरवंनरकंव्रजेत्
दक्षः सममब्राह्मणेदानंद्विगुणंब्राह्मणब्रुवे सहस्रगुणमाचार्येत्वनंतंवेदपारगे अब्राह्मणलक्षणमाहव्यासः ब्रह्म
बीजसमुत्पन्नोमंत्रसंस्कारवर्जितः जातिमात्रोपजीवीचभवेदब्राह्मणःसतु ब्राह्मणब्रुवलक्षणमाहतत्रैव गर्भाधानादिभि-

र्युक्तस्तथोपनयनेनच नकर्मविन्नचाधीनः सभवेद्ब्राह्मणब्रुवः अथद्रव्यविभागः शिवधर्मे तस्मात्त्रिभागंवित्तस्यजीवनायप्रक-
ल्पयेत् भागद्वयंतुधर्मार्थमनित्यंजीवितंयतः वित्तस्यभागपंचकंकृत्वाभागद्वयंजीवनार्थंभागत्रयंदानार्थमितिहेमाद्रिः अथअ
ग्राह्यदानानितुस्कांदे अजिनंमृतशय्यांचमेषींचोभयतोमुखीम् कुरुक्षेत्रेचगृण्हानोनभूयःपुरुषोभवेत् मनुः हिरण्यभू-
मिमश्वंगामन्नंवासस्तिलान्घृतम् अविद्वान्प्रतिगृण्हानोभस्मीभवतिकाष्ठवत् अविद्वान्नामविद्यातपोभ्यांहीनः तेननग्राह्यमि
ति अथदानकालः वाराहे दर्शेशतगुणंदानंतद्दशघ्नंदिनक्षये शतघ्नंतच्चसंक्रांतौशतघ्नंविषुवेततः युगादौतच्छतगुण
मयनेतच्छताहतम् सोमग्रहेतच्छतघ्नंतच्छतघ्नंरवेर्ग्रहे तच्छतघ्नंव्यतीपातेदानंवेदविदोविदुः विष्णुधर्मोत्तरे वैशाखी
कार्तिकीमाघीपौर्णिमातुमहाफला पौर्णमासीषुसर्वासुमासर्क्षसहितासुच दत्तानामिहदानानांफलंशतगुणंभवेदिति
पुण्यदेशः यत्तुमनुः दृषद्वतीसरस्वत्योर्देवनद्योर्यदंतरम् तंदेवनिर्मितंदेशंब्रह्मावर्तंप्रचक्षते नारदः पुण्यदेशे
षुसर्वेषुगृहेदेवालयादिषु यत्रसाधनसंपत्तिस्तत्रदानंसमाचरेत् भविष्यपुराणे वाराणसीकुरुक्षेत्रंप्रयागंपुष्करंतथा
गोकर्णंनैमिषारण्यंसेतुंश्रीपर्वतंतथा महाकालंतथागंगामेतान्पुण्यतमान्विदुः पाद्मे लिंगंवाप्रतिमावापिदृश्यतेयत्रकु-
त्रचित् तत्सर्वंपुण्यतांयातिदानेषुचमहाफलमिति एषुदानमतिप्रशस्तमितिहेमाद्रिः अथतीर्थेप्रतिग्रहनिषेधः पाद्मे
नतीर्थेप्रतिगृण्हीयात्प्राणैःकंठगतैरपि तीर्थतीरेक्षेत्रेच गंगाकृष्णागोदावर्यास्तीरमाहविष्णुः गंगागोदावरीकृष्णाती

रमाहुर्महर्षयः उत्तरेनवगव्यूतिर्दक्षिणेयोजनत्रयमिति भविष्ये तीराद्गव्यूतिमात्रंतु परितःक्षेत्रमुच्यतइति गंगायांतुतीरे
पिनग्राह्यमित्यर्थः ब्राह्मे प्रवाहमवधिंकृत्वायावद्धस्तचतुष्टयं तत्रनप्रतिगृह्णीयात्प्राणैःकंठगतैरपीति प्रवाहोगर्भःदान-
धर्मे भाद्रशुक्लचतुर्दश्यांयावदाक्रमतेजलं तावद्गर्भंविजानीयात्तदूर्ध्वंतीरमुच्यतेइति गर्भेप्रतिग्रहनिषेधःप्रसिद्धन-
दीषु गंडक्यादिषुतुतीरेनिषेधः तदुक्तंदानधर्मे गंडक्यादिषुतीरेपिनग्राह्यंभूतिमिच्छतेतिवचनात् अत्यंतापदितीर्थे
पिग्राह्यं अथचेत्प्रतिगृह्णीयाद्ब्राह्मणोवृत्तिकर्शितः दशांशमर्जितंदद्यादेवंधर्मोनहीयतइतिपाद्मात् अथदानकृत्यंवा
राहे सुस्नातःसम्यगाचांतःकृतसंध्यादिकक्रियः कामक्रोधविहीनश्चपाखंडस्पर्शवर्जितः दद्यादितिशेषः कात्याय
नः कुशोपरिनिविष्टेनतथायज्ञोपवीतिना देयंप्रतिग्रहीतव्यमन्यथाविफलंभवेदिति गौतमः अंतर्जानुकरंकृत्वासकुशं-
सतिलोदकं फलान्यपिचसंधायप्रदद्याच्छ्रद्धयान्वितः नामगोत्रेसमुच्चार्यप्राङ्मुखोदेयकीर्तनात् उदङ्मुखायविप्रायद-
त्वातंस्वस्तिकीर्तयेत् सदेवताकदेयकीर्तनानंतरंदत्वेत्यर्थः अथप्रतिग्रहीतृकृत्यंतत्रैव ॐकारमुच्चरन्प्राज्ञोद्रविणं-
सकुशोदकं गृह्णीयाद्दक्षिणेहस्तेतदंतेस्वस्तिकीर्तयेत् प्रतिग्रहीतासावित्रसर्वत्रैवानुकीर्तयेत् सावित्रंदेवस्यत्वेति त
तस्तुकीर्तयेत्सार्धंद्रव्यंचद्रव्यदेवता समापयेत्ततःपश्चात्कामस्तुत्याप्रतिग्रहं यथाशाखं कइदंकस्माअदादितिमंत्रंपठित्वे-
त्यर्थः आदित्यपुराणे प्रतिग्रहंपठेदुच्चैःप्रतिगृह्यद्विजोत्तमात् मंद्रंपठेत्तुराजन्यादुपांशुचतथाविशि मनसाचतथा-

शूद्रेस्वस्तिवाचनमेवच ॐकारंब्राह्मणेकुर्यान्निरोंकारंमहीपतौ उपांशुचतथावैश्येमनसाशूद्रजेत्तथेतिकौर्मात् पुनस्तत्रैव
प्रतिग्रहस्यधर्मंचनजानातिद्विजोविधिं द्रव्यस्तैन्यसमायुक्तोनरकंप्रतिपद्यतइति तथा विधिंतुधर्मंविज्ञायब्राह्मणस्तु
प्रतिग्रहे दात्रासहतरत्येवमहादुर्गाण्यसौख्यवमिति याज्ञवल्क्योक्तेश्च अथद्रव्यमानं याज्ञवल्क्यः जालसूर्यमरी-
चिस्थंत्रसरेणुस्ततःस्मृतम् तेष्टौलिक्षातुतास्तिस्रोराजसर्षपउच्यते गौरस्तुतेत्रयःषट्तेयवोमध्यस्त्वतेत्रयः कृष्णलः
पंचतेमाषास्तेसुवर्णस्तुषोडश पलंसुवर्णाश्चत्वारःपंचवापरिकीर्तितम् द्वेकृष्णलेरूप्यमाषोधरणंषोडशैवते शतमा
नंतुदशभिर्धरणैःपलमेवतत् निष्कःसुवर्णाश्चत्वारइतिहेमाद्रिः अथधान्यमानंभविष्ये पलद्वयंतुप्रसृतिःकुडवो
द्विगुणंमतम् चतुर्भिःकुडवैःप्रस्थःप्रस्थाःश्चत्वारआढकः आढकैस्तैश्चतुर्भिश्चद्रोणस्तुकथितोबुधैः द्रोणैःषोड-
शभिःखारीविंशत्याकुंभउच्यते कुंभैस्तैर्दशभिर्वाहोधान्यमानंप्रकीर्तितमिति अथदानेदक्षिणापरिमाणमाहव्यासः
सुवर्णंपरमंदानंसुवर्णंदक्षिणापरा सर्वेषामेवदानानांसुवर्णंदक्षिणोच्यते अदक्षिणंतुयद्दानंतत्सर्वंनिष्फलंभवेदिति
परेइत्युक्तेः पुरुषाहारोपयिकतंदुलादिकमपिदक्षिणेतिहेमाद्रिः तथा देयद्रव्यतृतीयांशदक्षिणांपरिकल्पयेत् अ
नुक्तदक्षिणेदानेदशांशंवापिशक्तितः भविष्ये ज्ञेयंनिष्कशतंपार्थदानेषुविधिरुत्तमः मध्यमस्तुतदर्धेनतदर्धेनाधमः
स्मृतः मेष्यांचकालपुरुषेतथान्येषुमहत्सुच एवंवृक्षेरथेजेचधेनौःकृष्णाजिनस्यच अशक्तस्यापिक्रूसोयंपंचसौवर्णि

कोविधिरिति जपाभिषेकमुदाहृत्यलिंगपुराणे अष्टषष्टिपलोन्मानांदद्याद्दैदक्षिणांगुरोः होतॄणांचैवसर्वेषांत्रिंशत्पल
मुदाहृतं तदर्धंजापकानांचद्वारपालास्तदर्धतः एतेनसर्वत्रगुरोरर्धमृत्विजानांतदर्धंजापकानांतदर्धंद्वारपालानामिति
हेमाद्रौदक्षिणाविभागोऽवगंतव्यः अथद्रव्यदेवताविष्णुधर्मोत्तरे अभयंसर्वदैवत्यंभूमेर्वैविष्णुदेवता कन्यादास-
स्तथादासीप्राजापत्याःप्रकीर्तिताः प्राजापत्योगजःप्रोक्तस्तुरगोयमदैवतः तथाचैकशफंसर्वंकथितंयमदैवतं महि
षश्चतथायाम्यउष्ट्रोवैनैर्ऋतोभवेत् रौद्रीधेनुर्विनिर्दिष्टाछागमाग्नेयमादिशेत् मेषंतुवारुणंविद्याद्वाराहंवैष्णवंतथा
आरण्याःपशवःसर्वेकथितावायुदेवताः जलाशयानिसर्वाणिवारिधीनांकमंडलुम् कुंभंचकरकंचैववारुणानिनिबो
धत समुद्रजानिरत्नानिवारुणानिद्विजोत्तमाः आग्नेयंकनकंप्रोक्तंसर्वलोहानिचाप्यथ प्राजापत्यानिसस्यानिपक्वान्न
मपिचद्विज संज्ञेयाःसर्वगंधाश्चगांधर्वावैविचक्षणैः विद्याब्राह्मीविनिर्दिष्टाविद्योपकरणानिच सारस्वतानिज्ञेया-
निपुस्तकादीनिपंडितैः सर्वेषांशिल्पभांडानांविश्वकर्मातुदेवता द्रुमाणामथपुष्पाणांशाकैर्हरितकैस्तथा फलाना
मथसर्वेषांतथाज्ञेयोवनस्पतिः मत्स्यमांसेविनिर्दिष्टेप्राजापत्येतथैवच छत्रंकृष्णाजिनंशय्यांरथमासनमेवच उपानहौ
तथापात्रंयच्चान्यत्प्राणवर्जितम् सर्वंचांगिरसत्वेनप्रतिगृह्णीतमानवाः शूरोपयोगियत्सर्वंशस्त्रचर्मध्वजादिकं नृपो-
पकरणंसर्वंविज्ञेयंसर्वदैवतं गृहंतुशक्रदैवत्यंयदन्नुक्तंद्विजोत्तमाः विज्ञेयंविष्णुदैवत्यंसर्वदाद्विजसत्तमाइति प्रतिग्रह

स्थानानितुगृह्यपरिशिष्टे प्रतिगृह्णीतगांपुच्छेकर्णेवाहस्तिनंकरे मूर्ध्निदासीमजंचैवपृष्ठेश्वतरगर्दभौ अश्वंकर्णेसटायांवा अ-
न्नमुद्दिश्यधारयेत् शय्यासनंगृहंक्षेत्रंसंस्पृश्यादायकांचनं उष्ट्रंचककुदिस्पृष्ट्वामृगांश्चमहिषादिकान् गोधामश्वविधाने
नपक्षेसंस्पृश्यपक्षिणः छत्रंदंडेनरूप्यमूले फलंसंगृह्यगौरवात् प्रगृह्योपानहौमंत्रंवासयेत्स्नातिमुच्यवै अमत्रंपात्रं वासस्त
थासमादायकन्याशीर्षेथवाकरे कन्यायादक्षिणांसमभिस्पृशेदित्यर्थः रतिभार्योपरपूर्वाप्रतिगृह्णीतचाक्षतां पुत्रमु-
त्संगमारोप्यप्रतिगृह्णीतदत्तकं रथंरथमुखेस्पृष्ट्वाप्रतिगृह्णीतकूबरे कूबरोयुगाधारकाष्टं तथा हेमाद्रौदानखं
डे भूमेःप्रतिग्रहंकुर्यात्भूमिंकृत्वाप्रदक्षिणं करेगृहीत्वाकन्यांतुदासदास्यौद्विजोत्तमाः आरुह्यचगजस्योक्तः क-
र्णेचाश्वस्यकीर्तितः तथाचैकशफानांतुसर्वेषांचविशेषतः प्रतिगृह्णीताजांशृंगेपुच्छेकृष्णाजिनंतथा येचैकशफाःशृं-
गिणःस्तान्विशेषतःशृंगेप्रतिगृह्णीयादित्यर्थः कर्णेचपशवःसर्वेग्राह्याःपुच्छेविचक्षणैः गृह्णीयान्महिषंशृंगेखरवैपृष्ठ-
देशतः प्रतिग्रहमथोष्ट्रस्ययानानांचाधिरोहणात् बीजानांमुष्टिमादायरत्नान्यादायसर्वतः वस्त्रंदशांनादद्यात्परिधा-
यापिवापुनः आरुह्योपानहौमंचमारुह्यैवचपादुके धर्मध्वजौतुसंस्पृश्यगृण्हीयात् अवतीर्यचसर्वाणिजलस्थाना-
निवैद्विजाः आयुधानिसमादायतथामुच्यविभूषणं आमुच्यबध्वेत्यर्थः इतिप्रतिग्रहस्थानानि अथादौतुलापु
रुषदानं हेमाद्रौमात्स्ये अनेनविधिनायस्तुतुलापुरुषमाचरेत् प्रतिलोकाधिपस्थाने प्रतिमन्वंतरंवसेत् विमानेनार्क-

र्णेनकिंकिणीजालमालिना पूज्यमानोप्सरोभिश्चततोविष्णुपुरंव्रजेत् कल्पकोटिशतंयावत्तस्मिन्लोकेमहीयते कर्मक्षयादिहपु
नर्भुविराजराजोभूपालमौलिमणिरंजितपादपीठः श्रद्धान्वितोभवतियज्ञसहस्रयाजीदीप्तप्रतापजितसर्वमहीपलोकः योदीय
मानमपिपश्यतिभूतियुक्तःकालांतरेस्मरतिवाचयतीहलोके योवाशृणोतिपठतीदृसमानरूपःप्राप्नोतिधामसपुरंदरदेवजुष्टमिति न
त्रैववह्निपुराणे एवंदत्वासुवर्णंतुब्रह्महत्यादिकंचयत् पापंनिहत्यपुरुषःसर्वलोकंसगच्छति तत्रस्थित्वाचिरंराजन्यदाया-
तिमहीतले राजराजेश्वरःश्रीमान्वीतशोकोनिरामयः रूपसौभाग्यसंपन्नोनित्यंविष्णुपरायणः पुनर्विष्णुपदंयातियत्रगत्वान-
शोचति इतिसुवर्णादितुलापुरुषदानफलं अथकुंडमंडपादि तच्चसुवर्णतुलायामेवावश्यकमितिहेमाद्र्यादयः रत्नर
जततुलायांतुकृताकृतमित्युक्तंतत्रैव होमाद्यशक्तौतुमंडपादिरहितमेवकुर्यात् नतत्रमंत्रोहोमोवाएवमेवप्रदीयतइतिमात्स्योक्तेः
ग्रहमंत्राहारजापमंत्राश्चनेत्यर्थः अथतुलावेदीपरिमाणंचाहतत्रैव तत्रादौशक्रभेद्विशोभार्थंकुंडमंडपमात्रवाकृत्वासप्तहस्तां-
वापंचहस्तांवातृतीयांशेनचतुर्थांशेनवोच्चांवेदींकृत्वातदुपरिपूर्वपश्चिमयोःस्तंभद्वयंनिखेयं हेमाद्रौमात्स्ये शाकेंगुदीचंदनदे
वदारुश्रीपर्णिबिल्वप्रियकांचनोत्थं स्तंभद्वयंहस्तयुगावखातंकृत्वादृढंपंचकरोच्छ्रितंतत् नदंतरंहस्तचतुष्टयंस्यात्तथोत्तरांगंच-
तुरस्रमेवेति शाकोवृक्षविशेषोमहासारइतिप्रसिद्धः श्रीपर्णीभद्रतरुः प्रियकोजीवकः सारमतेकदंबः अंजनःकांच-
नतुल्यपर्णोवृक्षविशेषः स्तंभद्वयंचचतुरस्रीकृत्यवेदिमध्येपूर्वपश्चिमभागयोर्निखेयं उत्तरांगंस्तंभयोरुपरितिर्यक्काष्ठं न

च्चपंचकरयोस्तंभयोर्हस्तचतुष्टयोपरिनिधेयंचतुरस्रं अथोत्तरांगंचनदंगमेवेतिपाठेनदीयमितिस्तंभसजातीयकाष्ठमित्यर्थः समानजा-
तिश्चतुलावलंब्याहैमेनमध्येपुरुषेणयुक्ता दैर्घ्येणसाहस्तचतुष्टयंस्यात्पृथुत्वमस्याश्चदशांगुलानि सुवर्णपट्टाभरणाच्चकार्या सलो
हपाशद्वयश्चृंखलाभिः युतासुवर्णेनचरत्नमालाविभूषितामाल्यविभूषणाढ्या समानजातिस्तोरणसमानजातिः तुलोत्तरां-
गमध्येद्वादशभिरंगुलैरधस्तादुद्गताअवलंब्यापुरुषेणविष्णुनाशृंखलाविलंबिनयासुवर्णनिर्मितयानत्वातिमालक्षद्वयन्यस्तयोर्बहि
स्थितमंगुलषट्कंविहायविज्ञेयं समतुलायाःअष्टोत्तरशतांगुलमितत्वात् पृथुत्वंचास्यादशांगुलपरिमितेनवलयाकृतिसूत्रेणसं
मितंविधेयमित्यर्थः सलोहपाशद्वयश्चृंखलाभिर्युक्ताकार्येत्यर्थः तत्रैववन्हिपुराणे आश्वत्थीखादिरीचापिपालाशीवासुप्र-
क्षजा चतुर्हस्तप्रमाणेनसुश्लक्ष्णासुदृढानवा सुवर्तुलासमानद्रुस्निग्धाच्छिद्रयान्विता मौंजशिक्यद्वयोपेतांबद्धास्तंभेषुयाज्ञि
यइत्याहनारदः चतुरस्रातुलाकार्यापादोंचापितथाविधौ चतुर्ष्वपिचपार्श्वेषुमानंस्याच्चतुरंगुलं मुक्तानावत्तुकरकावंतयोर्विन्य-
सेद्बुधः चतुर्हस्ताधटतुलामध्यश्चृंखलयान्विता शिक्यंहस्तत्रयंकुर्यात्कुटकंचतुरंगुलमिति यदाहतत्रैवविश्वकर्मा विशेषदा
नकेधिनतुलादितस्मात्तुलालक्षणमुच्यतेप्राक् तुलाप्रमाणंस्मृतमंगुलानिदैर्घ्येगुलैःषण्णवतिप्रमाणैः प्रतिद्वयेप्यंगुलषट्कषट्
कशतांगुलाष्टोत्तरमंगुलानां स्युर्विंशतिःपंचचधातुबंधाबंधेष्वधिष्ठानसुराभिवेश्याः ईशःशशीमारुतरुद्रसूर्यास्याद्विश्वकर्मागु
रुरंगिराग्नी प्रजापतिर्विश्वजगद्विधानापर्जन्यशंभूपितृदेवताच सौम्यश्चधर्मामरराजमश्विनौजलेशमित्रावरुणौमरुद्गणाः

धनेशगंधर्वजलेशविष्णुर्दंडेचतुर्विंशतिरेवदेवताः अत्रसौम्योबुधः स्यात्पंचविंशः पुरुषः सएकोयस्तोल्यमानस्तुलयामहात्मा ॥
एताविधेयास्तपनीयमय्योरत्नार्चितादैवतमूर्तयस्ताः षडंगुलः स्याच्चतुरस्रपिंडः प्रांतद्वयेविष्णुरनंतनामा पार्श्वद्वयेतच्चतुरंगुलं-
स्यादेवंमयातेकथितंप्रमाणं मध्यांकुटेसंकुलिकांगुलानिपंचाधिकाविंशतिरेवदैर्घ्ये एकांगुलः स्याद्ववतीहपिंडस्तत्राधिदेवः किल-
वासुकीस्यात् एकैकरज्जुर्लभतेंगुलानित्रिःसप्ततिःपिंडगतांगुलाच तच्चैलकद्वंद्वमथांगुलानित्रिंशत्तथापंचदशाधिकास्यात्
तन्द्वातुबन्द्वंशुभकाष्ठपीठपिंडेतथाद्वंद्वमथोविधेयं अधोघटोभूम्यधिदेवतास्यात्तुलांतरेभूमिपतिर्निवेश्यइतिहेमाद्रौमात्स्योक्ते-
वेद्यादितुलाकृत्यलक्षणंच अथवेद्यांषोडशारचक्रलिखनप्रकारउक्तोमदनरत्ने तत्राचार्योवेद्यांमध्येत्रिहस्तव्यासंचतुरस्रंप्रसा-
ध्यप्रागपरदक्षिणोत्तरनवरेखाभिस्तच्चतुःषष्टिकोष्ठकंकुर्यात् तत्रकोष्ठानिप्रत्येकंनवनवांगुलानिसंपद्यंते ततोबहिरंत्यपंक्तिषुचतु
र्दिक्षुमध्यकोष्ठानिचत्वारिचत्वारिमार्जयित्वातदुपर्युपांत्यपंक्तिषुपार्श्वयोस्तत्रत्रयंत्रयंत्यक्त्वाप्रतिदिशंप्रतिमध्यकोष्ठद्वयंद्वयंमार्जयेत् ॥
तच्चतुर्दिक्षुषट्षट्कोष्ठानिचत्वारिद्वाराणिसिध्यंति ततोमध्यस्थितषोडशकोष्ठानिमार्जयेत् ततोबाह्येएकैककोणकोष्ठंविहा
यकोणकोष्ठद्वारपीठांतरालवर्तीन्यवशिष्टानिपंचपंचकोष्ठानिमार्जयेत् तथाचमध्यचतुरस्रपीठपादाः सिध्यंति ततोमध्याच्च
त्वारिवृत्तानिकुर्यात् तत्राद्येचत्वार्यंगुलानिव्यासः द्वितीयेष्टौ तृतीयेचतुर्विंशतिः चतुर्थेषड्विंशतिरिति तच्चतुरंगुलंवृत्तंकर्णिकारूपंपीतेनरजसापूरयि
त्वाकर्णिकावधिरेखांसितेनरजसानिर्मायतद्बहिरष्टांगुलात्मकेवृत्तेपीतरक्तसितरजोभिःसंपादितमूलमध्याग्राणिषोडशकेसराणिसंपा-

द्यतत्केसरावधिरेखां सितेनैव रजसांगुलोन्नतां संपाद्य चतुर्विंशांगुलात्मकेन तद्बहिर्वृत्तेन सितेन रजसाष्टदिक्षु चाष्टौ पत्राणि रक्ताग्राणि कुर्यात् त
तो दलांतररेखां सितेन रजसा विधाय दलांतराणि कृष्णेन रजसा पूरयित्वा तद्बहिरेकांगुलांतरां बहिर्वृत्तरेखां सितेनैव रजसा संपाद्य वृत्तद्व
यांतरं परितोष्टदलाग्रतन्मध्यचिन्हैः षोडशधा विभज्य प्रतिभागं यवाकारान्षोडशारान् श्यामपीतारुणश्वेतरजोभिः कल्पयित्वा तदंतरेण
यथायोगं रजोभिः पूरयित्वा तद्बहिः सितपीतारुणश्यामहरिताः पंचरेखा आलिखेत् तद्बहिः पीठक्षेत्रं चतुरस्रं यथाशोभं रजोभिः रक्तं कृत्स्नपीठाव
धिरेखां सितेन रजसा चतुरस्रां रचयेत् द्वारक्षेत्राणि पूर्वादितः पीतश्यामसितहरितरजोभिः पूरयेत् आग्नेयादिकोणकोष्ठचतुष्टयं लोहि
तहरितश्यामधवलैः पूरयेत् आग्नेयादिपीठपादचतुष्टयं पंचकोष्ठात्मकं तु क्रमात् सितरक्तपीतकृष्णरजोभिः पूरयेत् ततः सितेन रजसां
गुलोन्नतेन बहिश्चतुरस्ररेखां कुर्यादिति मदनरत्नादयः ठक्कुरमते तु चतुरस्रं चतुर्हस्तं तत्र प्रत्येकं द्वादशांगुलानि नव कोष्ठानि वृत्तानि तु
पंच तत्राद्यवृत्ते चत्वार्यंगुलानि व्यासः द्वितीयेऽष्टौ तृतीये विंशतिः चतुर्थे चतुर्विंशतिः पंचमे तच्चतुरस्रं बहिस्ततोऽष्टत्रिंशदिति पंच
कोष्ठात्मकं पीठपादचतुष्टयं आग्नेयादिक्रमेण रक्तहरितश्यामसितैः पूरणीयं कोणकोष्ठचतुष्टयं प्रत्येकं त्रिभिस्त्रिभिर्वर्णैरिति विशेषः
इदमेव वारुणं मंडलं जलाशयोत्सर्गादौ ज्ञेयं पुनस्तत्रैव वज्रं प्रागुक्तसे भागे आग्नेय्यां शक्तिमुज्ज्वलां आलिखेद्दक्षिणे दंडं नैर्ऋत्यां खड्गमालि
खेत् पाशं तु वारुणे लेख्यं ध्वजं वै वायुगोचरे कौबेर्यां तु गदां लिख्य ईशान्यां शूलमालिखेत् शूलस्य वामदेशे तु चक्रं पद्मं च दक्षिणे ततो
महावेद्युपरि पंचवर्णफलपुष्पोपशोभितं वितानं कुंडमंडपे बध्नीयादिति इति वेद्युपरि षोडशारचक्रं अथ घृतादितुलाफलमुक्तहेमा

द्रौविष्णुधर्मोत्तरे प्रथमातु घृतस्योक्तातेजोवृद्धिकरीशुभा माक्षिकेणातुसौभाग्यंतैलेनबहुलाःप्रजाः वस्त्रेणदिव्यवस्त्राणिप्राप्नोतितुलयाध्रु
वं लवणेनतुलावण्यमरोगित्वंगुडेनच असपत्नःशर्करयासुरूपश्चंदनेनतु अवियोगोभवेद्भर्त्रातुलयाकुंकुमस्यच नसंतापोहृदिभवे-
त्क्षीरस्यतुलयातथा सर्वकामप्रदाःसर्वाःसर्वपापक्षयंकराः यःकरोतितुलाःसर्वाःसगौर्यालयमाप्नुयात् मंत्रेणदद्याद्भिमं
त्रितांतु सकृत्तुलामेकतमांद्विजेभ्यः सयातिगौर्याःसदनंसुपुण्यंनशोकदौर्भाग्यमुपाश्नुतेपुमान् त्वंतुलेसर्वभूतानांप्रमा-
णमिहकीर्तिता मांतोलयंतीसंसाराद्दुद्धरस्वनमोस्तुते इत्यारुह्य गोदोहकालंतत्रैवचिंतयित्वाहरिप्रियां अवरुह्यततोदद्यादर्घं
पाद्यमथापिवा गुरुंसंपूज्यविधिवद्वस्त्रालंकारभूषणैः विसर्जयेन्नमस्कृत्यभोजयेद्द्विजपुंगवान् शेषंद्विजेभ्योदातव्यंस्त्रीभ्योन्येभ्य
स्तथैवच कदलीदलसंस्थाचपंचपिंडाहिमाद्विजा कर्पूरस्यतुतांपूज्यकुंकुमेनालभेत्तुतां विधिनानेनयोदद्यात्तुलादानंविमत्सरः
सलोकमेतिपार्वत्याःसेव्यमानोप्सरोगणैः तत्रापिकालंरुचिरमिहलोकेनृपोभवेत् आत्मतुल्यंसुवर्णंवारजतंरत्नमेववा योदद्याति-
द्विजाग्रेभ्यस्तस्याप्येतत्फलंलभेत् एतद्भूमिदानजन्यं ब्रह्महत्यादिपापाघैर्मुक्तःशिवपुरंव्रजेत् सचतत्तापनिर्मुक्तःप्रोक्तविष्णु
पुरंव्रजेत् तुलापुरुषभूमीचदीयमानेतुयेनराः पश्यंतितेपिवायांतियेवास्युरनुमोदकाः गुडंवायदिवाखंडंलवणंवापितोलितम्
योदद्यादात्मनातुल्यंनारीवापुरुषोपिवा पुमान्प्रद्युम्नवत्स्यात्तुनारीस्यात्पार्वतीसमा सुभगोरूपसंपन्नोभुंजीतांतेत्रिविष्टपम् हि
रण्यदक्षिणायुक्तंसवस्त्रंभूषणान्वितं अलंकृत्वाद्विजाग्र्यंतंपरिधाप्यचवाससी खंडादितोलितंपश्चाद्गुरवेप्रतिपादयेत् सर्वका

मसमृद्धात्मानंनंकालंवसेद्दिवीति इतिघृतादितुलादानफलम् अथनानारोगनिरासार्थंद्रव्यविशेषतुलादानान्युक्तानिगारुडे तुला-
पुरुषदानंतुश्रृणुमृत्युंजयोद्भवं अथलोहंप्रदातव्यंसर्वरोगोपशांतये कांस्यंचयक्ष्मपोदेयंत्रपुचार्शोविकारके अपस्मारेतुसीसंस्या
त्ताम्रंकुष्ठेचदारुणे पित्तलंरक्तपित्तेचरूप्यंप्रदरमेहयोः सुवर्णंसर्वरोगेषुप्रदद्यान्मृत्युनाशनं फलोद्भवंतथादेयंग्राहिण्यादीर्घवाहिणे
गोडंभस्मकरोगेचपोगंस्याद्गंडमालके पोगंपूगीफलं काष्ठजंचाग्निमांद्येस्याद्रोगात्सत्तोतुपैष्टकं मधूद्भवंतथादेयंकासश्वासज-
लोदरे घृतोद्भवंतथादेयंछर्दिरोगोपशांतये क्षीरंपित्तविनाशायदधिस्याद्भगदारणे लवणंवेपनाशायपैष्टंदद्रुविनाशने धान्यंचस-
र्वरोगस्यनाशनेमुनिभिःस्मृतमिति अत्रायंसंक्षेपोदानोद्योतेपि रूप्यतुलायांसुवर्णतुलाफलमेव पितृतृप्तिःप्रदरमेहनाशश्च
रत्नतुलायांस्वर्णफलमेव ताम्रेणकुष्ठनाशः लोहेनसर्वरोगविनाशः घृतेनतेजोवृद्धिः छर्दिनाशश्च गुडेनारोगित्वंसौभाग्यवृद्धिश्च
लवणेनलावण्यंसौभाग्यंच मधुनासौभाग्यंकासश्वासजलोदरनाशश्च तैलेनप्रजावान्भवति क्षीरेणपित्तनाशःसंतापनिवृत्तिश्च
दध्नाभगंदरनाशः शर्करयासपत्नबाधानिवृत्तिः अन्नेनारोगित्वंपिष्टेनदद्रुनाशः फलैःसंग्रहणीनाशः क्रमुकैर्गंडमालानाशः-
मुखदुर्गंधिनाशनंदद्रुनाशश्च क्रमुकंपूगीफलं चंदनेन सौंदर्यवान् गंधेनसौभाग्यं वस्त्रेणदिव्यवस्त्रावाप्तिः काष्ठैरग्निमांद्यनाशः
विष्णुप्रीतिर्वासर्वद्रव्यैरपीति इतिनानारोगनिरासद्रव्यविशेषतुलाः अथपूजार्थंतत्तद्द्रव्याधिदेवतामाह गारुडे अधिदैवंतु-
लोहेवैमहाभैरवउच्यते कांस्येत्रपावश्विनौच वायुश्चसीसकेस्मृतः ताम्रेसूर्यस्तथाप्रोक्तःपैत्तलेचकुहूस्तथा रौप्येचपितरोज्ञेयाः

सौवर्णेसर्वदेवताः फलेसोमोगुडेचापस्तांबूलेचविनायकः गंधर्वाःकुसुमेचैवजांगलेग्निस्तथास्मृतः जांगलेकाष्ठे मधीयक्षंप्रयत्ने
न घृतेमृत्युंजयंतथा क्षीरेनारागणाःसर्वेदध्निसर्पाःप्रकीर्तिताः लवणेपार्वतीदेवीससुद्दिष्टाधिदेवता पिष्टेप्रजापतिर्देवोअन्ने-
सर्वाश्चदेवताः आर्तिर्यद्वास्यात्सात्राणांप्राप्नुयात्पुण्यदेशतः निस्यंमृत्युंजयप्राप्तिर्विधिनायत्प्रदीयते तदेवसर्वशांत्यर्थंभवतीति
नसंशयः तुलापुरुषदानेनमृत्युंजयतिमानवः आगमोक्तमृत्युंजयमंत्रेणपूजयित्वेत्यर्थः नाममंत्रेणवायथाधिकारंयोज्य इतिद्-
व्याधिदेवताः अथकालविशेषः दानोद्योनेविश्वामित्रः आदित्येराहुणाग्रस्तेसुवर्णैस्तोलयेत्ततुं सोमग्रहेतुरौप्येणयद्वादानं-
तथाशृणु प्रवर्ग्यस्यमुखेजातउत्पन्नःपितृदेहतः सर्वपापहरंवेतद्दामिमीयतांविधुः इत्युक्त्वार्यजलंलब्धुनिक्षिपेद्विजसत्तमेति
अथतुलापुरुषदानविधिः हेमाद्रौविष्णुधर्मोत्तरे तुलादानंप्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणाशनं यद्गौर्याचरितंपूर्वंलक्ष्मीनारायणेनतु पुण्यं-
दिनमथासाद्यतृतीयायांविशेषतः गोमयेनानुलिप्तायांभूमौकृत्वाघटंशुभं दारवंशुभवृक्षस्यचतुर्हस्तप्रमाणतः सुवर्णंतत्रबध्नीया
त्स्वशक्त्याघटितंघटे सौवर्णंस्थापयेत्तत्रवासुदेवंचतुर्भुजं शिक्यद्वयंचबध्नीयात्स्थापयेत्पीठकेततः तत्रारोहेत्सवस्त्रास्त्रःसर्वालं
कारभूषितः अभीष्टदेवतांगृह्यस्नापयित्वाघृतादिभिः तुलापुरुषदानस्यविधिरेषःप्रकीर्तितः अत्रविधिरेषःप्रकीर्तितइतिएतावत्ये
वकर्तव्यंतेस्फुटं भवतीतिदामोदरः नान्यदिति तुलादानमधिकृत्यलिंगपुराणे दक्षिणांचशतंसार्द्धंतदर्धंवापिदापयेत् गुरोरि-
तिशेषः ऋत्विजांचैवसर्वेषांदशनिष्कान्प्रदापयेदिति तथायजमानः अयनग्रहणसंक्रमादिपुण्यकालमासाद्यपूर्वेद्युरेकभक्ताचरितप्रा

यश्चित्तः कृतनित्यक्रियोदर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणःशुचिराचम्यदेशकालौसंकीर्त्यममामुककामनासिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंअमुकद्रव्यतुला
पुरुषदानंकरिष्येइतिसंकल्पयेत्तथारोगनिरासार्थंतुममामुकरोगनिरासेनममास्यशिशोर्वामुकरोगनिरासेनक्षिप्रारोग्यसिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थमिति
तथा यदातुशिष्टाचारवशात्ताम्रादितुलासुअष्टमांशंचतुर्थांशं वा सुवर्णरजतादिप्रक्षिप्यतेचेत्तदासुवर्णादितुलयाचतुर्थांशाष्टमांशादितुलाविशेष
फलप्राप्तिद्वाराइत्यूहःस्वैः कार्यः तदंगत्वेनयागणपतिपूजनंपुण्याहवाचनमाचार्यवरणमंगदेवतापूजनमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य गणप
तिंसंपूज्यपुण्याहंस्वस्तिऋद्धिःश्रीःकल्याणमितिशब्दपंचात्मकंबौधायनोक्तं ब्राह्मणांस्त्रिस्त्रिर्वाचयित्वाचार्यंवृत्वाचार्यस्तुलायांगौरी-
विष्ण्वादितुलांगदेवताश्चपूजयित्वारोगनिरासार्थंतुमहामृत्युंजयमंत्रेणप्रतिमायांमृत्युंजयंताम्रादितौलनीयद्रव्यादिदेवताश्चपूजयेदिति
इतितुलापुरुषदानविधिविशेषः अथतुलादानप्रयोगः यजमानःशुचिराचम्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यएकैकमन्वंतरकालावच्छि
न्नप्रतिलोकपालस्थाननिवासपूर्वकार्कवर्णकिंकिणीजालमालिविमानकरणकाप्सरः पूजासहितशिवपुरगमनपूर्वककल्पकोटिशतनाव-
च्छिन्नविष्णुपुराधिकरणकनिवासकामःसुवर्णरत्नरौप्यतुलापुरुषमहादानमहंकरिष्ये यद्वा ब्रह्महत्यादिसकलपापक्षयद्वाराश्रीप-
रमेश्वरप्रीत्यर्थंसुवर्णरत्नरौप्यतुलापुरुषमहादानंकरिष्ये तत्रादौगणपतिपूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धमाचार्यवरणादिकु
र्यात् ताम्रादितुलायांतुसंकल्पोत्तरंगणपतिपूजनपूर्वकंपुण्याहवाचनमात्रंकृत्वाचार्यंवृत्वायथाविभववस्त्रालंकारादिभिःपूजयेत् ततआचार्योगोमयोप
लिप्तवेद्यादौसर्षपविकिरणपंचगव्यप्रोक्षणेकृत्वावेद्यांवारुणमंडलंविलिख्यउपरिकुंडमंडपेपंचवर्णवितानंफलपुष्पोपशोभितंध्वजंब-

ध्यावेद्यादौघटमाबध्यनत्रदक्षिणोदक्‌शिक्यांतुलांबध्नीयात्‌ गौरीप्रीत्यर्थंतुलायांकर्पूरकृतपंचपिंडिकारूपांगौरींकुंकुमेनानुपूजयेत्‌ त-
तोधर्मराजसूर्यविष्णुप्रतिमाःतिस्रोमाषमात्रसुवर्णनिर्मिताअग्न्युत्तारणादिपूर्वकंसंपूज्यइष्टदेवतांचपंचामृतेनाभिषिच्याभ्यर्च्यविष्णुप्र
तिमातुलामध्येबध्वाततःपूर्वोक्ततोलनीयद्रव्यादिदेवतासंपूज्यतुलायेनमइतितुलांचतुलाप्रांतकूटयोर्विष्णुमनंतंमध्यकूटेवासुकिंफलकद्व
येभूमिंचसंपूज्यरक्तवस्त्रेणतुलांसंवेष्ट्यततःशक्तोसत्यांतुलादंडेसुवर्णनिर्मितासुचतुर्विंशतिप्रतिमासुउदक्‌संस्थादेवतामावाहयेत्पू-
जयेच्च तद्दित्थं ॐईशानायनमः ईशानंआवाहयामि १ एवंसर्वत्र ॐ शशिनेनमः शशिनआवाहयामि२ॐमारुताय०३ ॐरुद्रा
य०४ ॐसूर्याय०५ ॐविश्वकर्मणेन०६ ॐगुरवेन०७ ॐअंगिरोग्निभ्यांन०८ ॐप्रजापतये०९ ॐविश्वेभ्योदेवेभ्योन०१०ॐधा
त्रेन०११ॐपर्जन्यशंभुभ्यां०१२ ॐपितृभ्योन०१३ ॐसोम्याय०१४ ॐ धर्माय०१५ॐअमरराजाय०१६ ॐअश्विभ्यांनमः १७ॐज
लेशाया०१८ ॐमित्रावरुणाभ्यांन०१९ ॐमरुद्गणेभ्यो०२०ॐ धनेशाय०२१ ॐगंधर्वाय०२२ ॐजलेशाय०२३ ॐविष्णवे०२४ इ
त्यावाह्यसंपूज्य ततोयजमानोवस्त्राभरणगंधमाल्याद्यलंकृतःकुसुमांजलिंगृहीत्वातुलांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्यप्राङ्मुखउपविश्यप्रार्थये
त्‌ ॐनमस्तेसर्वदेवानांशक्तिस्त्वंसत्यमाश्रिता साक्षिभूताजगद्धात्रीनिर्मिताविश्वयोनिना एकतःसर्वसत्यानितथानृतशतानिच
धर्माधर्मकृतांमध्येस्थापितासिजगद्धिते त्वंतुलेसर्वभूतानांप्रमाणमिहकीर्तिता मांतोलयंतीसंसाराद्दुद्धरस्वनमोस्तुते योसौत-
त्वाधिपोदेवःपुरुषःपंचविंशकः सएषोधिष्ठितोदेवित्वयितस्मान्नमोनमः नमोनमस्तेगोविंदतुलापुरुषसंज्ञक त्वंहरेतारयस्वा-

स्मानस्मात्संसारसागरादिति इतिपठित्वातुलोपरिपुष्पांजलिंक्षिपेत् पुनस्तुलांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्यवामहस्तेधर्मराजंदक्षिणेसूर्यमंकेस्वा
भीष्टदेवतांपंचामृताभिषिक्तार्चितांचादायप्राङ्मुखस्तुलायामुत्तरफलकमारुहेत् दक्षिणेनसुवर्णंस्यादुत्तरेणनराधिपइतिमात्स्यवचनात्
नराधिपइत्युपलक्षणं ततःआचार्योदक्षिणफलकेतोलनीयद्रव्यमारोपयेत् सुवर्णाद्यावत्समधिकंस्यात् पुष्टिकामेनभूयिष्ठमधिकंका
र्यम् ततोयजमानस्तुलामध्यदंडस्थितदृष्टिर्हरेर्मुखंपश्यन्मंत्रौपठेत् ॐनमस्तेसर्वभूतानांसाक्षिभूतेसनातनि पितामहेनदेवित्वंनि
र्मितापरमेष्ठिना त्वयाधृतंजगत्सर्वंसहस्थावरजंगमं सर्वभूतात्मभूतस्थेनमस्तेविश्वधारिणि इतिगोदोहकालंतत्रस्थित्वाततस्तुला
मवतीर्यतोलितद्रव्येतुलसीपत्रंनिधाय देशकालौसंकीर्त्यामुककामइदममुकद्रव्यमात्मसमतोलितमाचार्यायान्येभ्योब्राह्मणेभ्यःसमस्ता
श्रितबंधुवर्गेभ्योदीनानाथेभ्यश्चदातुमहमुत्सृज्येनममेत्युत्सृज्य ततःकृतस्यामुकतुलापुरुषदानकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थमाचार्या-
यइदंसुवर्णंअग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिदद्यात् पुनःकृतस्यामुकतुलापुरुषदानकर्मणःइत्यादिसांगतासिद्ध्यर्थं
नानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योयथाशक्तिभूयसींदक्षिणांदातुमहमुत्सृज्ये तथाकृतस्यामुकतुलापुरुषदानकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थंयथा
शक्तिब्राह्मणान्यथाकालंयथोपपन्नेनान्नेनभोजयिष्येइतिसंकल्प्य ततआचार्यस्त्वावाहितदेवताःसर्वाःअर्चनपूर्वकंविसृज्याचार्या-
यतुलार्धपादंवाप्रतिमावस्त्राभरणादिसर्वंतुभ्यमहंसंप्रददे नममइतिदत्वासदस्यायाद्यावेतदर्धंदत्वातुलाशेषंचसद्यएवयथोद्देशंद-
त्वा प्रमादात्कुर्वतांकर्म॰ यस्यस्मृत्येतिजपित्वाकर्मेश्वरार्पणंकृत्वास्वसुहृद्युतोभुंजीतेति केचित्तु अत्रतुलापूजोत्तरमग्निंसंस्थाप्यई

शानादितुलास्थदेवताभ्योष्टाष्टाज्याहुतयश्चेच्छंतीति तुलाप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं त्वाचार्यश्चांद्रायणमेकं कुर्यात् प्रतिग्रहानुसारेणेत्युक्तं दानोद्यो
तेरहस्येषु हेमाद्रौमात्स्ये नचिरंधारयेद्गेहेसुवर्णतोलितंबुधः तिष्ठेद्यावद्गृहेयस्माच्छोकव्याधिकरंनृणां शीघ्रंपरस्वीकरणाच्छ्रेयःप्रा-
प्नोतिपुष्कलमितिसुवर्णादिसर्वद्रव्यतुलास्वेवंकेसुतिकन्यायात् अत्रस्यःसुवर्णशब्दोरजतादिसर्वद्रव्यतुलोपलक्षकोबोध्यः मीमांसै-
कधुरंधरःश्रुतिधरोन्यायेपिवागीश्वरःसाहित्येमृतसागरःसुजननावल्लीरसालद्रुमः यःश्रीदन्मणिशेखरोदिनकरःप्रासूतविश्वेश्वरं
तेनाकारिघृतादितोलनविधौसत्प्रीतयेपद्धतिः इतिदानोद्योतदानरत्नमयूखाद्यनुसारेणचकालोपनामकभट्टदिवाकरकृतदानसं-
क्षेपचंद्रिकायांताम्रघृतादितुलापुरुषदानप्रयोगः अथगोसहस्रमहादानप्रयोगः हेमाद्रौमात्स्ये गोसहस्रदानंचिकीर्षुरधिवा
सनदिनात्प्राक्त्रिरात्रमेकरात्रंवाशक्तितःपयोव्रतोधिवासनदिनेशुचिर्यजमानोदेशकालौसंकीर्त्यममसमस्तपापक्षयोत्तरसिद्धचार-
णसेवितार्कवर्णकिंकिणीजालमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वंतरावच्छिन्नेंद्रादिसकललोकपाललोकाधिकरणकपुत्रपौत्रसमन्वि-
तशिवालयगमनेकोत्तरसंख्यासंख्येयपितृमातामहकुलतारणाकल्पशतावच्छिन्नशिवपुरनिवासानंतरराजराजीभवनाश्वमेधशत-
कर्तृत्वशिवध्यानपरत्वविष्णुसादृश्यापन्नयोगस्थानकसंसारमोचनकामःश्वोगोसहस्रमहादानंप्रतिपादयिष्ये इतिसंकल्पयेत्
ततउपवासगुर्वादिनियोगांतंतुलापुरुषमहादानवत्कुर्यात् अथाचार्यएकंलक्षण्यंनंदिकेश्वरंवृषसवत्सदशोत्तरगोसहस्रात्सवत्सांधे
नुंदशकंचस्वर्णघंटास्वर्णपट्टकौशेयवस्त्रमाल्यहेमरत्नयुतशृंगरौप्यखुरचामरोपशोभितंसताम्रदोहनंपादुकोपानच्छत्राद्यनेको-

पस्करयुतंवेदीपरितःस्थापयेत् मंडपाद्बहिस्तुयथावकाशंगोसहस्रंवस्त्रमाल्यस्वर्णशृंगरौप्यखुराद्यैरलंकृत्याधिवासयेत् अथासा-
दितसगोवृषदशकमध्येचक्रोपरिस्थापितलवणद्रोणोपरिपूर्वोक्तलक्षणंकौशेयसंवीतंनानाभरणभूषितंमाल्येक्षुफलसंयुक्तंनंदिकेश्व-
रंस्थापयेत् वेद्युपरिफलपुष्पादिशोभितंपंचवर्णवितानंकूटेबध्नीयात् ततःआचार्यादयःस्वस्वकुंडसन्निधौसर्वौषध्यादियुतकल-
शचतुष्टयस्थापनादियजमानाभिषेकांतंतुलामहादानवत्कुर्युः ततःशुक्लमाल्यांबरधरःसकुसुमांजलिनासवृषगोदशकमामंत्रयेत्
तत्रमंत्रः नमोवोविश्वमूर्तिभ्योविश्वमातृभ्यएवच लोकाधिवासिनीभ्यश्चरोहिणीभ्योनमोनमः गवामंगेषुतिष्ठंतिभुवनान्येकविंशतिः
ब्रह्मादयस्तथादेवारोहिण्यःपांतुमातरः गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहं यस्मात्त्वंवृषरूपे-
णधर्मएवसनातनः अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतःपाहिसदाममेति पुष्पांजलिनासंपूज्यवेदीपश्चिमेप्राङ्मुखउपविश्यपूर्ववद्देशकालौस्मृत्वा
ममसमस्तपापक्षयादिसंसारमोचनकामइत्यंतेइमंवृषंइमाःसवत्सधेनुदशकसहिताःसहस्रंगाःसांगोपांगाःअमुकामुकगोत्रामु-
कामुकवेदाध्यापकामुकामुकशर्मभ्योगुर्वृत्विगादिभ्यश्चसंप्रददेनममेतिगुर्वादिहस्तेषुजलंदद्यात् तेचदेवस्यत्वेतियजुषारुद्राययगा-
मित्युक्त्वापुच्छेषुप्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंकइदंकस्माअदादितिपठेयुः ततोयजमानःकृतस्यगोसहस्रमहादा-
नकर्मणःसांगतासिध्यर्थंग्रामंभूमिंवादत्वासुवर्णदक्षिणांत्वेनंतुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिप्रत्येकंतेभ्योदक्षिणांदद्यात् ततःकृतस्य-
गोसहस्रमहादानइत्यादि॰ सांगतासिध्यर्थंनानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योयथाशक्तिभूयसींदक्षिणांदातुमहमुत्सृज्येनममेति त

थापुनः कृतस्यइ॰ सांगतासिध्यर्थंयथाशक्तिब्राह्मणान्यथाकालंयथोपपन्नेनांन्नेन भोजयिष्ये इतिसंकल्पयेत् ततः आचार्यः पुण्याहवाचना-
द्यावाहितदेवताः संपूज्यउत्तिष्ठब्रह्मणस्पतइतिदेवान्विसृज्यतद्दिनेपयोव्रतमशक्तौयजमानोनक्ताशीब्रह्मचारीभवेत् ततः प्रमादात्कुर्वतांकर्म॰ य-
स्यस्मृत्या॰ कर्मेश्वरार्पणंकुर्यादिति इतिदानसंक्षेपचंद्रिकायांगोसहस्रमहादानप्रयोगः भविष्यपुराणे शतंगावः सवृषभाधेनूपस्करसं-
युताः दत्वातुब्राह्मणेभ्यस्तुविशुद्धेनांतरात्मना शिवादिसर्वलोकेषुयथेष्टंमोदतेतुसः पुण्यकालेशुचिराचम्यदेशकालौसंकीर्त्यममसमस्त-
पापक्षयपूर्वकसिद्धचारणसेवितार्कवर्णकिंकिणीजालमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वंतरावच्छिन्नेदद्दिसकललोकपालाधिकरणकपुत्रपौ-
त्रसमन्वितशिवपुरादिसर्वलोकनिवासानंतरमंतेविष्णुसायुज्यावाप्तिकामोवृषाधिकसालंकृतगोशतदानंकरिष्यइतिसंकल्प्यगणपतिपूजनंसंक्षिप्त
पुण्याहवाचनमात्रंकृत्वागोभ्योनमइतिसवृषभागाः संपूज्यब्रह्मणेभ्योनमइतिब्राह्मणांश्चयथाशक्तिवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्यप्रार्थयेत् तत्रमंत्राः
गावः सुरभयोनित्यंगावोगुग्गुलुगंधिकाः गावः प्रतिष्ठाभूतानांगावः स्वस्त्ययनंमहत् अन्नमेवपरंगावोदेवानांहविरुत्तमं पावनंसर्वभूतानांरक्षंतिच्चव
हंतिच हविषामंत्रपूतेनतर्पयंत्यमरानपि महर्षीणांचहोतॄणांगावोहोमेप्रतिष्ठिताः सर्वेषामेवभूतानांगावः शरणमुत्तमम् गावः पवित्रंपरमंगावोमं-
गलमुत्तमं गावः सर्वस्यलोकस्यगावोधन्याः सनातनाः नमोगोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्यएवच नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः घृतक्षी-
रप्रदागावोघृतयोन्योघृतोद्भवाः घृतनद्योघृतावर्तास्तामेसंतुसदागृहे इतिगाः संप्रार्थ्यवृषभंप्रार्थयेत् धर्मस्त्वंवृषरूपेणजगदानंदकारक अष्ट-
मूर्तेरधिष्ठानमतः पाहिसनातनेतिवृषभंप्रार्थयेत् ततः सलिलतिलकुशानादाय अद्येत्यादिममसमस्तपापक्षयेत्यादिविष्णुसायुज्यावाप्तिकामोवृषा

धिकशतंगाः धेनूपस्कराः सहिरण्यदक्षिणायुताः रुद्रदेवतास्तन्मूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमुद्रावानानानामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो दातुमहमुत्सृज्ये मम
मेतितेन भगवान् परमात्मा श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम् तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु कृतस्य सवृषगोशतदानकर्मणः सांगतासिध्यर्थं ब्राह्मणभोजनं भूयसीं दक्षि
णां च दद्यात् अथवा अद्येत्यादि० सवृषरुद्रदैवतसहिरण्यदक्षिणायथाशक्त्यलंकृतगोशतमूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमुद्राः नानानामगोत्रेभ्यो
ब्राह्मणेभ्यो दातुमहमुत्सृज्ये नममेति ततो ब्राह्मणभोजनं संकल्प्य भूयसीं च दद्यात् इति सवृषगोशतदानप्रयोगः अथ सवृषगोदानप्रयोगः
भविष्ये दशगावः सवृषभा वृषभैकादशाः स्मृताः दत्वा तु ब्राह्मणेभ्यश्च स याति परमां गतिम् शिवादिसर्वलोकेषु यथेष्टं रमते नर इति पुण्यकाले
शुचिराचम्य प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य मम समस्तपापक्षयपूर्वकशिवादिसर्वलोकनिवासानंतविष्णुसान्निध्यकामो वृषाधिकदशगोदानं करिष्य-
इति संकल्प्य गणपतिपूजनं पुण्याहवाचनमात्रं कृत्वा गोभ्यो नम इति सवृषा गाः संपूज्य ब्राह्मणेभ्यो नम इति ब्राह्मणांश्च यथाशक्ति वस्त्रालंका
रादिभिः संपूज्य गाः प्रार्थयेदेतैर्मंत्रैः गावो मामुपतिष्ठंतु हेमशृंग्यः पयोमुचः सुरभ्यः सौरभेय्यश्च सरितः सागरास्तथा गावः पश्याम्यहं नि-
त्यं गावः पश्यंतु मां सदा गावोऽस्माकं वयं तासां यतो गावस्ततो वयं गावो ममाग्रतो नित्यं गावः पृष्ठत एव च गावो मे सर्वतश्चैव गवां मध्ये वसाम्य-
हं इति गाः संप्रार्थ्य वृषभं प्रार्थयेत् धर्मस्त्वं वृषरूपेण जगदानंदकारक अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः पाहि सनातनेति वृषभं च प्रार्थयेत् ततः सकु
शतिलजलमादाय अद्येत्यादि मम समस्तपापक्षयपूर्वकशिवविष्णुसान्निध्यावाप्तिकामो वृषाधिकदशगा धेनूपस्कराः सहिरण्यदक्षिणायुता रुद्रदेव-
तास्तन्मूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमुद्रावानानानामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो दातुमहमुत्सृज्ये नममेति संकल्पं कुर्यात् ततो ब्राह्मणभोजनसंकल्पः

भूयसींचदद्यात् अथवाष्टषाधिकधेनूपस्करसहिरण्यदक्षिणायुतदशगारुद्रदैवतास्तन्मूल्योपकल्पितरजनमुद्राः नानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुम
हमुत्सृज्ये नममेस्तुस्त्वादद्यात् ब्राह्मणभोजनसंकल्पंकृत्वाभूयसींचदद्यादितिसंक्षेपः इतिसप्तषदशगोदानप्रयोगः अथदशमहादानानि कौर्मे
कनकाश्वतिलानागादासीरथमहीगृहाः कन्याचकपिलाधेनुर्महादानानिवैदश तत्रप्रथमंतावत्सुवर्णदानं मूले दत्वासुवर्णस्यशतंविप्रेभ्यःश्रद्धया
न्विनः ब्रह्मलोकमनुप्राप्यब्रह्मणासहमोदते. गव्येनभूमिंशकृताजलेन आलिप्यमध्येसिततंडुलैश्च सरोरुहंकेसरभूषणाढ्यंसकर्णिकंचाष्टदलंवि-
लिख्य मध्ये तस्मिन्हिरण्यशतमानमात्रंनिधायतस्योपरितंविचिंत्येति तत्रब्रह्माणंकमलासनस्थंसंपूज्य विप्रंहत्वायथाविभववस्त्रालंकारादि-
भिःसंपूज्यदद्यात् हेमाद्रौदानकांडे देयंतद्योजयेसूर्वंततोविप्रंचपूजयेत् तत्तन्मंत्रैःप्रदद्याद्वैसर्वदानेष्वयंविधिरिति अद्येत्यादिममसमस्तपा-
पक्षयपूर्वकमेरुदानसमफलावाप्तयेदेयद्रव्यनृतीयांशदक्षिणासहितमिदंसुवर्णअग्निदैवतंअमुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददेनम
मेतिदद्यात् हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः अनंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे इतिकनकदानं अथाश्वदानंमहाभारते सर्वोपक-
रणोपेतंसुवानंदोषवर्जितं योश्वंददातिविप्रायस्वर्गलोकेमहीयते तथा यावंतिरोमाणिहयेभवंतिहिनरेश्वर तावंतोवाजिदाल्लोकान्प्राप्नुवंती-
ह्यष्टकलानिति वाजिदानत्सूर्यलोकान् कौर्मे शतैःपंचपलैरोप्यैःसुवर्णालंकृतिंक्रमात् सदक्षिणंसवस्त्रंचब्राह्मणायनिवेदयेत् ब्राह्मणंव-
स्त्रावस्त्रालंकरणगंधपुष्पादिभिरभ्यर्च्यदद्यात् अद्येत्यादि॰ममसमस्तपापक्षयपूर्वकाश्वरोमसमसंख्याकाब्दसूर्यलोकनिवासावाप्तिकामइममम
श्वंसर्वोपस्करहिरण्यदक्षिणायुतंयमदेवतंगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति अश्वकर्णंधृत्वादद्यात् दानमंत्रस्तु उच्चैःश्र वास्त्वमश्वानांरा-

ज्ञांविजयकारक सूर्यवाहनमस्तुभ्यमनःशांतिंप्रयच्छमे अथश्वेताश्वदानं गारुडे अश्वमेधमखंयस्तुकलौकर्तुंमनीश्वर अश्वदानंतुतेनेहकर्तव्यंवि
धिपूर्वकं विधिंतस्यप्रवक्ष्यामिब्रह्मणानिर्मितंपुरा श्वेतमश्वंशुभंनातहेमपल्याणभूषितं रूप्यैस्तुकटकैःशुद्धैःकरिदंतोपशोभितं वज्रनेत्रंखु
रैस्ताम्रैःक्षौमपुच्छंसुवाससम् शुभ्रेणपदकेनैवसंयुतंस्वायुधान्वितं धान्यरत्नोपरिस्थंतुबद्धंपक्षसुपट्टकं एवंसुतेजसंचाश्वंब्राह्मणायनिवेद
येत् मन्वादियुगाद्ययनविषुवोपरागादिपुण्यकालेदानकार्यम् ब्राह्मणंकृत्वावस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्याश्वंचसंपूज्यवदेत् मार्तंडायसुवेगायका-
श्यपायत्रिमूर्तये जगद्दीपायसूर्यायत्रिवेदायनमोस्तुते एवंतमुच्चरन्मंत्रंकर्णेदद्यात्तिलोदकं दानवाक्यंतु अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेब्राह्मणाये
मंश्वेताश्वंसुवर्णतिलकालंकारयुतललाटग्रैवेयकपूर्वोक्तालंकारैर्युक्तंगंधपुष्पाद्यर्चितंसूर्यमदैवतंसकलब्रह्महत्यादिपापनाशकामोहयरोमसमसं-
ख्याकाब्दसूर्यलोकनिवासकामश्वसालंकृतायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ततोश्वप्रार्थना महार्णवसमुत्पन्नउच्चैःश्रवसपुत्रक मयात्वंविप्रमुख्या
यदत्तोहयसुखीभवेति ततोविप्रप्रार्थना इमंविप्रनमस्तुभ्यमश्वंतेप्रतिपादितं प्रतिगृण्हीष्वविप्रेंद्रमयादत्तंसुशोभनमिति इतिदानमंत्रमुच्चार्यकर्णे
समर्पणंकृत्वाविप्रहस्तेजलंक्षिपेत् ततःसुवर्णंदक्षिणांदद्यात् विप्रोदेवस्यत्वेतिगृहीत्वायथाशाखंकामस्तुतिपठित्वास्वस्तीत्युक्त्वाश्वमारुह्यगच्छे
त् दातावाश्वपुरोगच्छेत्पदानांसप्तसप्ततिं भास्करंमनसिध्यात्वाआलोक्यस्वगृहंव्रजेत् श्वेतमश्वंतुयोदद्यात्फलंदशगुणंभवेत् एवंकृतेनरव्याघ्र
सूर्यलोकंव्रजेन्नरइति इतिश्वेताश्वदानं अथशिवायाश्वदानं गारुडे शिवायाश्वमलंकृत्ययःपर्वणिनिवेदयेत् सोश्वमेधस्ययज्ञस्यफल-
मष्टगुणंलभेदिति शिवधर्मेपिशिवायाश्वदानम् अथतिलदानं आदित्यपुराणे वैशाख्यांपौर्णमास्यांवातिलान्क्षौद्रेणसंयुतान् यःप्रयच्छे

द्विजातिभ्यः सर्वपापैः प्रमुच्यते तथा ज्येष्ठे मासि तिलान्दद्यात्पौर्णमास्यां विशेषतः अश्वमेधस्य यज्ञस्य फलमाप्नोति मानवः तथा माघे मासि ति-
लान्यस्तु ब्राह्मणेभ्यः प्रयच्छति सर्वसत्वसमाकीर्णं नरकं न स पश्यति विष्णुधर्मोत्तरे तिला गावो हिरण्यं च अलंकन्या वसुंधरा एतान्येतानि विधि
वत्तारयंति महाभयात् तथा तिलस्नायी तिलोद्वर्ती तिलहोमी तिलोदकी तिलभुक् तिलदाता च षट्तिलाः पापनाशनाः इदं तु माघमासपरम्
अन्यत्र तु दानमेव कौर्मे कृष्णाजिने तिलान्कृत्वा सुवर्णमधुसर्पिषी द्रोणैकं वाससाछन्नं त्रिधा तत्तु सदक्षिणं ब्राह्मणाय तु तं दत्वा सर्वं तरति दुष्कृ-
तमिति अद्येत्यादि अमुकगोत्रायामुकशर्मणे ब्राह्मणाय सुपूजिताय कृष्णाजिनस्थं सुवर्णमधुसर्पिर्युतं वस्त्राछन्नं तिलद्रोणं सोमदैवतं सर्वपापक्ष
यकामस्तुभ्यमहं संप्रददे न मम इति दद्यात् कृत्वैतत्तिलद्रोणस्य सांगतासिद्ध्यर्थं इदं सुवर्णमग्निदैवतं दक्षिणात्वेन तुभ्यमहं संप्रददे न मम इति दद्यात्
प्रतिग्रहीता तु देवस्य त्वेति तां गृह्णीयात् यथाशाखं कामस्तुतिं पठित्वा समापयेत् इति तिलद्रोणदानविधिः अथ तिलपात्रदानं ब्राह्मे ताम्रपात्रं तिलैः
पूर्णं प्रस्थमात्रं द्विजाय च सहिरण्यं च यो दद्यात् प्रत्यहं श्रद्धयान्वितः सर्वपापविशुद्धात्मा लभते परमां गतिमिति अद्येत्यादि० इदं तिलपूरितताम्र
म्रपात्रं सोमदैवतं ससुवर्णममुकगोत्रायामुकशर्मणे ब्राह्मणायाशेषपापक्षयकामस्तुभ्यमहं संप्रददे न मम इति मंत्रस्तु तिलाः स्वर्णयुतास्तुभ्यं प्रद
त्ता ह्यघनाशनाः विष्णुप्रीतिकरा नित्यमतः शांतिं प्रयच्छ मे प्रतिग्रहः प्राग्वत् इति माघे नित्यं तिलपात्रदानं अथ महातिलपात्रं कौर्मे ता
म्रपात्रे तिलान्कृत्वा पलषोडशकल्पिते ससुवर्णं न शक्त्या वा विप्राय प्रतिपादयेत् नाशयेत्त्रिविधं पापं वाङ्मनःकायसंभवम् तिलपूर्णताम्रपात्रं
सहिरण्यं द्विजाय वै प्रातर्दत्वा तु विधिवद्दुःस्वप्नं विनिहंति सः तिलपात्रं त्रिधा प्रोक्तं कनिष्ठोत्तममध्यमं ताम्रपात्रं दशपलं जघन्यं परिकीर्तितं द्वि

गुणंमध्यमंप्रोक्तंत्रिगुणंचोत्तमंस्मृतं स्वर्णमेकंजघन्यंतुद्विगुणंमध्यमंमतम् त्रिगुणंचोत्तमंतद्वत्सुवर्णपरिकीर्तितं पलसंख्यानिष्कद्वयमिता सपादनि-
ष्कद्वयमित्यन्ये अत्रदेशाचारतोव्यवस्था दानवाक्यंतुनित्यतिलपात्रदानवत् मंत्रस्तु यानिकानिचपापानिब्रह्महत्यासमानिच तिलपात्रप्रदानेनता
निनश्यंतुमेसदेति इतिमहातिलपात्रदानंकार्मं अथमातुरानृण्यकृत्तिलपूर्णकांस्यपात्रदानं आदित्यपुराणे यज्ञंसौत्रामणिंकर्तुंयदिशक्तिर्नविद्यते
महासरस्तथावापीकूपंकर्तुंचदीर्घिकं एवंकृतेमातृऋणान्मुक्तोभवतिमानवः सदक्षिणंकांस्यपात्रंदत्वाचैवप्रमुच्यते शुद्धकांस्यपात्रस्यप्रमाणंपंचविं
शति पलानि तिलानामत्रनिर्दिष्टंप्रस्थानांसप्तकंतथा सुवर्णमाषाश्चत्वारःपात्रस्योपरिधारयेत् वस्त्रेणवेष्टयेत्तात्रंविधायचसुभक्तितः स्नानंकृत्वा-
निम्नगायांपितृदेवांश्चतर्पयेत् ततोभिपूजयेद्देवंशंकरंहरिमेववा गोमयेनाथसंलिप्यगृहमध्यंतुसर्वतः लिखेत्पद्मंद्वादशारंकुंकुमेनाथशोभनं त-
तोवह्निंसुसंस्थाप्यहोमंकुर्याद्यवैस्तिलैः पद्मेपात्रंप्रतिष्ठाप्यपूजयेद्भक्तिभावतः ततोब्राह्मणमाहूयबहुपुत्रंसुसंभृतं पादौप्रक्षाल्यविधिवन्मातुःश्रा
द्धंसमाचरेत् अथकुर्यात्स्वयंयथाशक्तिंमाघ्यांवामृतवासरे ग्रहणेरविसोमाभ्यांसंक्रांतिषुयुगादिषु तथान्यदपियद्दत्तंमाघ्यामुद्दिश्यमातरं तदक्ष-
य्यफलंसर्वंपुराप्राहमहेश्वरः जीवंतिभूषयेद्वस्त्रैर्माल्यैरपिविभूषणैः दत्वाविप्रस्यतत्पात्रंहोमंकुर्यात्प्रयत्नतः सोपस्करंसतांबूलंक्षमाप्यचविसृ
ज्यच अन्येषामपिविप्राणांभोजनानिप्रदापयेत् अथास्यप्रयोगः माघ्यांपूर्वोक्तपुण्यकालेवायजमानःकृतनित्यक्रियःपूर्वोक्तद्वादशारपद्मेकांस्य
पात्रंप्रस्थसप्ततिलैःपूरितंस्थापयित्वाहरंहरिंवासंपूज्यतत्पुरतोग्नौविष्णुंविष्णुमंत्रेणशिवंशिवमंत्रेणवाष्टोत्तरशतंघृताक्ततिलैर्यवैश्चहुत्वाब्राह्मणमा
हूयोदङ्मुखमुपवेश्यादौपादप्रक्षालनादिमातृश्राद्धंसमाप्याचम्यप्राणानायम्य अद्येत्यादिअमुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायउक्तोपस्करसंयुतं

ममामातुःगर्भधारणपोषणमलमूत्रादिनानादुःखोद्भवाद्यानृण्यत्वकामः इदंपंचविंशतिपलात्मकंकांस्यपात्रंप्रस्थसप्तमिततिलैःपरिपूरितंमाषचतु
ष्टयसुवर्णयुतंवस्त्रसंवेष्टितंसर्वोपस्करयुतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् मंत्रास्तु कांस्यपात्रंमयादत्तंमातुरानृण्यकाम्यया भगवन्वचनात्तु-
भ्यंयथाशक्तिस्तथावद् दशमासांश्चउदरेजनन्याःसंस्थितस्यमे कुक्षिणाबालभावेनस्तनपानाद्द्विजोत्तम मलमूत्रादिमल्लेपलिप्तायाश्चकृतामया
भवतोवचनादद्यममुक्तिर्भवेदृणात् तिलसंख्याकृतंदुःखंजनन्याममसेवितं कांस्यपात्रप्रदानेनकृतकृत्योभवाम्यहं ततःशक्त्याहिरण्यंदक्षि
णांदद्यात् पात्रदानेनजननीसंभवादृणात्वंमुक्तोभव पुनःव्याहृतिभिराज्यहोमंकृत्वाविसृज्ययथाशक्तिब्राह्मणान्भोजयित्वासुहृद्युतोभुंजीते
ति इतिमातुरानृण्यकृत्तिलपूर्णकांस्यपात्रदानप्रयोगः अथतिलपूर्णकरकदानम् वायवीये करकंतिलसंपूर्णंमंडलेवह्निदैवते शिवंवह्नि
वदाराध्यंपूजयेत्करवीरकैः पूजातुरक्तचंदनेन निर्यासस्सर्जरसधूपेनधूपयेत् वह्निमंडलंत्रिकोणमंडलं शिवंवह्निवदितिवह्निस्वरूपंशिवं
ब्रह्मांडपुराणे आदर्शंचतनोदद्याद्दीपानांचचतुष्टयं वह्निरूपीयतःशंभुर्वह्निरूपास्तिलाश्रये तेजोरूपंकृतंपापंचाक्षुषंचव्यपोहतु इतिदत्तेस्य
नश्यंतिपापान्यग्रेकृतानिच परदारपरद्रव्यपुत्रदर्शनजानिच शवादिदर्शनोत्थानिनेत्रदोषकृतानिच यएवंकुरुतेदानंशिवभक्त्यायतव्रतः शिव
लोकेवसेद्भूयःकल्पत्रयमशंकितः इतितिलपूर्णकरकदानं अथगजदानं कौर्मे दद्याद्गजंपुराणोक्तंमूल्यंपंचशतानिवा वित्तानुसारात्त
त्रापिकनिष्ठोत्तममध्यमम् तत्रापिस्वरूपतोगजदानमुत्तमम् तन्मूल्यंहेममाषशतपंचकदानंमध्यमम् शतत्रयहेममाषदानंकनिष्ठमिति रूप्य
स्थूणालंकरणंस्वर्णताराविभूषणं सदक्षिणंवित्तशक्त्यादत्वाशिवपुरंव्रजेत् स्थूणारज्जुः तारामौक्तिकजालीगजालंकारः कौर्मे यथाला-

भोपपन्नंवायः प्रयच्छतिदंतिनं ब्राह्मणायदरिद्राय स्वर्गलोकेमहीयतइति ततोगजदानांगंशिवंद्विजंचसंपूज्यदद्यात् दानवाक्यंतु अद्येत्यादिममसर्वपापक्ष-
योत्तरसिद्धचारणसेवितार्ककिंकिणीजालमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वंतरावच्छिन्नाक्षय्यदेवराजत्वांतेविष्णुपुरवासिकामस्त्वत्प्रीतिकामश्चसाल-
कृतायामुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायेमंगजंकक्षारज्जुस्थिरासनसहितंकांचनमालादिकीर्णचामरगंधपुष्पाद्यलंकृतंप्रजापतिदैवतंतुभ्यमहंसंप्रद-
देनममेतिकरंधृत्वादद्यात् करःशुंडादंडः कृतैतद्गजदानकर्मणःसांगतासिध्यर्थंइदंसुवर्णंअग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात्
ततोद्विजोगजमारुह्यदैवस्यत्वायथाशास्त्रंकामस्तुतिंपठित्वाप्रतिगृह्णामीतिस्वस्तीतिवदेत् यजमानोगजंप्रार्थयेदेतैर्मंत्रैः ऐरावतश्चतुर्दंतोगजा-
नांनायकस्तुयः दिग्दंतिनांपूज्यमतःपापंक्षयतुनःप्रभुः सुप्रतीकगजेंद्रत्वंसरस्वत्याभिषेचक इंद्रस्यवाहनश्रेष्ठसर्वदेवैस्तुपूजित गजेंद्रमत्त-
मातंगदैत्यसैन्यविनाशक तवदानेनमेशांतिःसर्वदास्तुमहत्सुखमिति ब्राह्मणैस्तथास्तुइत्युक्तोभूयसींदद्यादिति इतिगजदानप्रयोगः अथदा-
सीदानं वह्निपुराणे स्थिरनक्षत्रसंयुक्तेसौम्येसौम्यग्रहान्विते दानकालंप्रशंसंतिसंतःपर्वणिवापुनः अलंकृत्ययथाशक्त्यावासोभिर्भूषणैस्त-
था ब्राह्मणायप्रदातव्यायजमानेनशक्तितः पंचवर्षाधिकासातुचत्वारिंशत्समावधि दासीद्विजायदातव्यादासीदानेस्वयंविधिरिति दानवा-
क्यंतु अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायसुवर्णालंकारवतींगंधपुष्पाद्यर्चितांप्रजापतिदैवत्यांअक्षय्यसुखावाप्तिकामस्तुभ्यमहंसंप्रदद-
नममेतिशिरसिधृत्वादद्यात् द्विजप्रार्थनामंत्रस्तु वह्निपुराणे इयंदासीमयातुभ्यंश्रीवत्सप्रतिपादिता सर्वकामकरीभोग्यायथेष्टंप्रदद्म-
स्तुमे ततःसुवर्णदक्षिणांदत्वानमस्कुर्यात् अनुगत्वातुसीमायांद्विजंचैवविसर्जयेदिति इतिदासीदानं अथरथदानं कौर्मे रथंचतुर्ब-

लीवर्दैरूढं धान्याहृतं तथा वित्तानुसारात्सर्वैश्चरथोपकरणैर्युतं सदक्षिणं च विप्राय दत्वा शिवपुरं व्रजेत् धान्याहृतं अष्टादशधान्याहृतं रथोपक-
रणानि युगयोक्त्रतोत्रवरत्रादीनि दक्षिणा च त्रिशतमाषमितसुवर्णमुत्तमा द्वेशते मध्यमा अधमा शतेनैकमिति त्रैविध्यमाह हेमाद्रिः दानवाक्यं तु
अद्येत्यादि गोत्राय शर्मणे सालंकृताय चतुर्बलीवर्दैर्युक्तं सोपस्करं धान्याष्टादशभिर्युतं विश्वकर्मदैवतं अक्षय्यस्वर्गादिसुरवावाप्तिकामस्तुभ्यमहं संप्र-
ददे न मम इति मंत्रस्तु रथाय रथनाथाय नमस्ते विश्वकर्मणे विश्वरूपाय देवाय अरुणाय नमोस्तु ते सुवर्णं दक्षिणां दद्यात् इति रथदानं अथ गं-
त्रीरथदानं गारुडे गंत्रीं तुरंगसंयुक्तां यो ददाति द्विजातये सर्वकामसमृद्धात्मा स राजा जायते भुवीति गंत्रीरथविशेषः सा च तुर्भिर्गजैरश्वैर्वृषैर्वो-
पेता द्वाभ्यां वोपेता दानवाक्यं तु पूर्ववत् मंत्रस्तु गंत्रीमिमां प्रयच्छामि विश्वकर्माधिदैवतां दानेनानेन भगवान्प्रीयतां मे परः पुमानिति ततः सुवर्णंद-
क्षिणां दद्यात् इति गंत्रीसहितरथदानं अथ प्रसंगाच्छिबिकादानं हेमाद्रौ मात्स्ये मार्गशुक्लैकादश्यां माघफाल्गुनयोर्वैशाखे वा हिरण्मयं हरि-
मभ्यर्च्य रात्रौ जागरणं कृत्वा प्रातः कृतनित्यक्रियः अद्येत्यादि गोत्राय शर्मणे सुपूजिताय इमां शिबिकां सुक्तोपस्करां अंगिरोदैवतां इष्टलोकावाप्तये तुभ्य-
महं संप्रददे न मम इति ततः सुवर्णं दक्षिणां दद्यात् तत्रैव वह्निपुराणे देवलोके विपुलभोगानंतरं अंते विष्णुसायुज्यावाप्तिकामो विप्रस्य वर्षाश-
नं शिबिकावाहकानां च वर्षपर्याप्तमन्नं दद्यादिति हेमाद्रिः द्विजप्रार्थनामंत्रस्तु शिबिकाते मया दत्ता यथाशक्त्या विभूषिता द्विज त्वं प्रतिगृह्णीष्व
वांछितं तेन मे भवेदिति इति शिबिकादानं अथ महीदानं कौर्मे गोचर्ममात्रं भूखंडमधिकं वा स्वशक्तितः विधान्स दक्षिणां कृत्वा दत्वा शि-
वपुरं व्रजेदिति त्रिष्ट्येकसुवर्णदक्षिणेत्यर्थः अपि गोचर्ममात्रेण सम्यक् दत्तेन मानवः धौतपापो विशुद्धात्मा स्वर्गलोके महीयत इति तथा दश-

हस्तेनदंडेनत्रिंशद्दंडानिवर्तनं त्रिभागहीनंगोचर्ममानमाहप्रजापतिः तथा गवांशतंवृषश्चैकोयत्रतिष्ठेदयंत्रितः तद्धिगोचर्ममात्रंतुप्राहुर्वेदविदोज-
नाः तथा षष्टिवर्षसहस्राणिस्वर्गेवसतिभूमिदः आच्छेत्ताचानुमंताचतावंतिनरकेवसेत् भूमिंयःप्रतिगृह्णातिभूमिंयश्चप्रयच्छति तावुभौ
पुरुषौलोकेसूर्यमंडलभेदिनौ तथा भूमिप्रदानपुण्यस्यकलांनार्हंतिषोडशीं दानान्यन्यानिमेशांतिभूमिदानाद्भवत्विहेति दानवाक्यंतु अद्ये
त्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायषष्टिवर्षसहस्रमितस्वर्गेशिवपुरनिवासकामःसर्वपापक्षयकामोवाइमांभूमिंसस्योद्भवांसवृक्षफलपुष्पाद्युपेतांवि
ष्णुदेवतांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिसाक्षतकुशतिलोदकंद्विजहस्तेदद्यात् ब्राह्मणस्तुभूमिंप्रदक्षिणांकुर्वन्प्रतिगृह्णीयात् देवस्यत्वेतियथा-
शाखकामस्तुतिंपठित्वास्वस्तीतिवदेत् मांडव्यवचनादत्रसुवर्णदक्षिणामता मंत्रस्तु सर्वेषामाश्रयाभूमिर्वराहेणसमुद्धृता अनंतसस्यफल
दाऽनःशांतिंप्रयच्छमे यस्यांरोहंतिबीजानिवर्षाकालेमहीतले भूमेःप्रदानात्सकलाममसंतुमनोरथाइति शिवधर्मेविश्वामित्रः ग्रामंवान
गरंवापिविप्रेभ्योयःप्रयच्छति क्षेत्रंवासस्यसंपन्नंसर्वपापैःप्रमुच्यतइति भूमिहरणेतुविश्वामित्रः स्वदत्तांपरदत्तांवायोहरेच्चवसुंधराम्
षष्टिवर्षसहस्राणिविष्ठायांजायतेकृमिरिति सविष्ठायांकृमिर्भूत्वापितृभिःसहमज्जतीतिवा इतिशिवधर्मोक्तंभूदानं अथगृहदानं कौर्मे
शक्तितःसर्वविन्नेनपूर्णंगृहमपित्रिधा सदक्षिणंद्विजेदत्वाब्रह्मलोकंव्रजेन्नरइति गारुडे ऐष्टिकंदारुकंवापिमृन्मयंवापिशक्तितः सर्वोपकरणो
पेतंयोदद्याद्विपुलंगृहम् ब्राह्मणायदरिद्रायविदुषेचकुटुंबिने सर्वकामसमायुक्तोब्रह्मसायुज्यमाप्नुयादिति ब्रह्मवैवर्ते नगार्हस्थ्यात्परोधर्मो-
नैवदानंपरंगृहात् नानृतादधिकंपापंनपूज्योब्राह्मणात्परइति गृहनिर्माणप्रकारमाहनारदः स्नानागारंदिशिप्राच्यामाग्नेय्यांपचनालयं याम्यां

शयनगेहंच नैर्ऋत्यांशस्त्रमंदिरम् प्रतीच्यांभोजनागारंवायव्यांपशुमंदिरम् भांडागारंतूत्तरस्यामैशान्यांदेवमंदिरमिति कुर्यादितिशेषः
तत्रकूपेदिक्‌विशेषफलंदेवीपुराणे पूर्वामाश्रित्यकर्तव्यःकूपःस्यादनिलेपिवा नपूर्वव्यत्ययंकुर्यान्मध्येदेवालयाद्गृहादिति कृतंभयप्र-
दंलोकेतथाचास्याग्निजंभयम् वायव्यांचापिदेवस्यभयदंजायतेकृतमिति वराहमिहिरः पुष्टिंभूतिंपुत्रहानिंपुरध्रीनाशंमृत्युसंपद
शस्त्रबाधाम् किंचित्सौख्यंदिक्षुपूर्वादिकुर्यात्कूपोमध्येगेहमर्थक्षयंचेत्यादि मत्स्यपुराणे देवतापंचकंतत्रचत्वारिंशत्समावृतं पूजयि
त्वायथान्यायंततोदद्याद्गृहीगृही पूजयित्वास्वयंवास्तुशांतिंकृत्वाददद्यादित्यर्थः अथप्रसंगात्संक्षेपेणवास्तुशांतिप्रयोगः कर्ताशुभदिनेआच
म्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यअस्यवास्तोःशुभतासिध्यर्थंवास्तुशांतिंकरिष्येइतिसंकल्प्य तदंगतयागणेशपूजास्वस्तिवाचनमातृकापूजा
भ्युदयिकश्राद्धाचार्यब्रह्मर्त्विग्वरणानिकृत्वायथाविभववस्त्रालंकारादिभिःपूजयेत् ततःआचार्योयदत्रसंस्थितंभू० अपक्रामतु० भूतप्रेतपिशा
चाद्याअपक्रामंतुराक्षसाः स्थानादस्माद्व्रजंत्वन्यत्स्वीकरोमिभुवंत्विमामिति अनेनसर्षपान्विकीर्यपंचगव्येनशुचीवोहव्याइत्यृचेनपुनंतुमांदेव-
जनाइत्यृचेनगृहमाविर्भीनएतोन्विंद्रमित्यृचेनगृहंसंप्रोक्ष्यगृहमध्येप्राच्यामैशान्यांवाचतुरस्रं चतुरंगुलोच्चंहस्तमितंस्थंडिलंकृत्वातस्यईशानादिको
णचतुष्टयेचतुरोलोहकीलानारोपयेत् विशंतुभूतलेनागालोकपालाश्चसर्वशः अस्मिन्गृहेवतिष्ठंतुआयुर्बलकराःसदेतिमंत्रेणनिखनेत् प्रतिकी
लंमंत्रावृत्तिः ततःईशानकोणादिक्रमेणचतुर्षुकोणेषु अग्निभ्योप्यथसर्पेभ्योयेचान्येतत्समाश्रिताः तेभ्योबलिंप्रयच्छामिपुण्यमोदनमुत्तममिति
मंत्रेणमंत्रावृत्त्यामाषभक्तबलीन्दत्वा स्थंडिलोपरिकुंकुमादिनाहेमरूप्यशलाकयावाप्राक्‌पश्चायताः प्रागंताउदक्‌संस्थाद्व्यंगुलांतराःप्रणवादिनमो

तैर्दशभिर्नामभिर्दशरेखाः कुर्यात् ॐ ईशानायैनमः ॐ यशोवत्यै० ॐ कांतायै० ॐ विशालायै० ॐ प्राणवाहिन्यै० ॐ सत्यै० ॐ सुमत्यै० ॐ नंदायै०
ॐ सुभद्रायै० ॐ सुरथायै० १० इतिदशरेखाः कृत्वा तथा ॐ हिरण्यायै० ॐ सुव्रतायै० ॐ लक्ष्म्यै० ॐ विभूत्यै० ॐ विमलायै० ॐ प्रियायै०
ॐ विजयायै० ॐ बालायै० ॐ विशोकायै० ॐ इडायै० १० इतिदक्षिणोत्तरायताः उदगंताः प्राक्संस्था दशरेखाः कुर्यात् एवमेकाशीतिप
दंमंडलंसंपद्यते तत्रमध्यस्थनवकोष्ठानिरेखामार्जनेनैकीकुर्यात् एतंनवपदंब्रह्मस्थानंतस्यचतुर्दिक्षुचत्वारिपदानिविदिक्षुषट्खलाकाराणिद्वाद-
शकोणचतुष्टयोभयतश्चाष्टाविंतिर्विंशत्येकपदानि अवशिष्टानिप्रतिदिशंपंचपंचेतिविंशतिर्द्विपदानि तेषुप्रणवाद्यैश्चतुर्थ्यंतैर्नमोंतैर्वक्ष्यमाणानाम-
भिर्देवता आवाह्यस्थापयेत् तत्रैशानकोणपदेवास्तोःशिरसि ॐ शिखिनेनमः शिखिनं आवा० तद्दक्षिणैकपदेदक्षिणनेत्रे ॐ पर्जन्यायन० आवाहयामीतिसर्व
त्र तद्दक्षिणे ततोपिपश्चिमतइतिपदद्वयेदक्षिणश्रोत्रे० ॐ जयंतायन० तद्दक्षिणपदद्वयेदक्षिणांसे ॐ कुलिशायुधाय० ४ तद्दक्षिणपदद्वयेदक्षिणबाहौ ॐ
सूर्यायन० ५ तद्दक्षिणपदद्वयेदक्षिणबाहौ ॐ सत्याय० ६ तद्दक्षिणपदद्वयेदक्षिणकूर्परे ॐ भृशाय० ७ तद्दक्षिणे अंसपंक्तिगतैकपदेदक्षिणप्रबाहौ ॐ आका
शायन० ८ आग्नेयकोणपदेदक्षिणबाहौ ॐ वायवेनमः ९ तत्पश्चिमैकपदेदक्षिणमणिबंधे ॐ पूष्णेन० १० तत्पश्चिमेततोप्युत्तरइति पदद्वयेदक्षिणपा
र्श्वे० ॐ वितथाय० ११ तत्पश्चिमपदद्वयेदक्षिणपार्श्वेएव गृहक्षताय० १२ तत्पश्चिमपदद्वयेदक्षिणोरौ ॐ यमाय० १३ तत्पश्चिमपदद्वयेदक्षिणजानौ ॐ गंधर्वाय०
१४ तत्पश्चिमपदद्वयेदक्षिणजंघायां ॐ भृंगराजाय० १५ तत्पश्चिमेबाह्यपंक्तिगतैकपदेदक्षिणस्फिचि ॐ मृगाय० १६ नैर्ऋत्यकोणपदैकपदेपादयोः ॐ
पितृभ्यो० १७ तदुत्तरैकपदेवामस्फिचि ॐ दौवारिकाय० १८ तदुत्तरेततोपिप्राग्गितिपदद्वयेवामजंघायां ॐ सुग्रीवाय० १९ ॐ तदुत्तरे पदद्वयेवामजानौ ॐ पु

षदंताय॰ २० तदुत्तरेपदद्वयेवामोरौ॰ ॐ जलाधिपाय॰ २१ तदुत्तरेपदद्वयेवामपार्श्वे ॐ असुराय॰ २२ तदुत्तरपदद्वयेवामपार्श्वएव ॐ शोषा-
य॰ २३ तदुत्तरेबाह्यपंक्तिगतैकपदेवाममणिबंधे॰ ॐ पापाय॰ २४ वायव्यकोणपदेवामबाहौ॰ ॐ रोगाय॰ २५ तत्प्रागेकपदेवामप्रबाहौ॰ ॐ अहिर्बु-
ध्न्याय॰ २६ तत्प्राक्तनोपि दक्षिणोचेतिपदद्वयेवामकूर्परे॰ ॐ मुख्याय॰ २७ तत्प्राक्पदद्वयेवामबाहौ ॐ भल्लाटाय॰ २८ तत्प्राक्पदद्वयेवामबाहौ॰ ॐ
सोमाय॰ २९ तत्प्राक्पदद्वयेवामांसे॰ ॐ सर्पेभ्योन॰ ३० तत्प्राक्पदद्वयेवामश्रोत्रे॰ ॐ दितयेन॰ ३१ तत्प्राक्बाह्यपंक्तिगतैकपदेवामनेत्रे॰ ॐ अदितयेन॰ ३२ ततआग्नेय्यकोणपदाद
धःकोणपदेवामहस्ते॰ ॐ आपायन॰ ३३ नैर्ऋत्यपदाधःकोणपदैकपदे॰ ॐ सावित्राय॰ ३४ वायव्यकोणाधःकोणपदेवामहस्ते ॐ जयाय॰ ३५ ईशानकोणपदाध-
कोणपदेमेंढ्रे ॐ रुद्राय॰ ३६ मध्यगतनवकोष्टकब्रह्मपदसंलग्नप्रागादिपदत्रयेदक्षिणस्तने अर्यम्णो॰ ३७ तद्दक्षिणैकपदेदक्षिणहस्ते ॐ सवित्रेन॰ ३८
तत्पश्चिमेब्रह्मसंलग्नपदत्रयेजठरदक्षिणभागे ॐ विवस्वतेन॰ ३९ तत्पश्चिमैकपदेवृषणयोः ॐ विबुधाधिपाय॰ ४० तदुत्तरब्रह्मसंलग्नपदत्रयेवामजठ
रभागे ॐ मित्राय॰ ४१ तदुत्तरैकपदेवामहस्ते ॐ राजयक्ष्मणे॰ ४२ तत्प्राक्पदत्रयेवामस्तने ॐ पृथ्वीधरायन॰ ४३ तत्प्रागेकपदेउरसि ॐ आप-
वत्साय॰ ४४ ततोमध्यनवपदेहृन्नाभ्योः ॐ ब्रह्मणेन॰ ४५ तदुत्तरेवास्तोष्पतेवसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् वृषवास्तुप्रतिष्ठापनेविनियोगः ॐ वा-
स्तोष्पतेप्रतिजानी॰ इतिसुवर्णादिप्रतिमामन्त्रमुच्चारणपूर्वकंसंस्थाप्य मंडलाद्बहिरीशानादिकोणचतुष्टयेषु ॐ चरक्यै॰ ४६ ॐ विदार्यै॰ ४७ ॐ पूत-
नायैन॰ ४८ ॐ पापराक्षस्येन॰ ४९ ततःपूर्वादिचतुर्दिक्षु ॐ स्कंदायन॰ ५० ॐ अर्यम्णोनमः ५१ ॐ जृंभकायन॰ ५२ ॐ पिलिपिच्छायन॰ ५३ ततःपूर्वा
द्यष्टदिक्षु ॐ इंद्राय॰ १ ॐ अग्नयेन॰ २ ॐ यमायन॰ ३ ॐ निर्ऋतयेन॰ ४ ॐ वरुणायन॰ ५ ॐ वायवेन॰ ६ ॐ कुबेरायन॰ ७ ॐ ईशानाय॰ ८ । इ

स्थावास्य वास्तुपीठदेवताभ्योनमइतिसंपूज्यमंडलादीशान्यांकलशंसंस्थाप्य तत्रवरुणाय॰ इतिवरुणंसंपूज्यप्रार्थयेत् यथामेरुगिरेःश्रृंगंदेवानामालयः
सदा तथाब्रह्मादिदेवानांगृहेममस्थिरोभवइतिसंप्रार्थ्य ततःस्वतंत्रस्थंडिलेग्निस्थापनादिचक्षुष्यंते उदुंबरादिसमित्तिलाज्यैर्वास्तुमंडलदेवताभ्योनाम
मंत्रैर्वास्तुमंत्रेणचहुत्वास्विष्टकृदादिपूर्णाहुत्यंतंकुर्यात् ततोमंडलदेवताभ्यःशिखिनेएषपायसबलिर्नममइत्यादिबलीन्दत्वाकृणुष्वपाजइतिसूक्तादिना-
मंडलंत्रिसूत्र्यावेष्टयित्वाकलशोदकेनयजमानमभिषिच्यपुनःसंपूज्ययथाशक्तिदक्षिणांदत्वाब्राह्मणान्भोजयेदितिकेचित् भारद्वातिलकेतुहोमोनोक्तः
तिलादिद्रव्याणांविकल्पइतिमयूखकारः इदानींतुनवग्रहसंकलितमेवप्रयोगंकुर्वंति सांप्रदायिकाः तद्यथा यथामेरुगिरेःश्रृंगमितिप्रार्थनोत्तरं-
वास्तुमंडलान्नैर्ऋत्यांपश्चिमायांवाकुंडेस्थंडिलेवावरदनामानमग्निंप्रतिष्ठाप्याग्नेरीशान्यांग्रहान्ग्रहकलशंचसंस्थाप्यतत्रवरुणंसंपूज्यदेवदानवसंवा-
दइत्याद्यैःसंप्रार्थ्यान्वादध्यात् अस्मिन्वास्तुशांतिकर्मण्यन्वाधानंकरिष्ये अस्मिन्नन्वाहितेत्यादिचक्षुष्यंतमुक्त्वात्रप्रधानं
आदित्यं सोमं भौमं बुधं बृहस्पतिं शुक्रं शनिं राहुं केतुं एताःप्रधानदेवताः प्रत्येकंअष्टोत्तरशताष्टाविंशतिरष्टाष्टसं
ख्याकाभिर्वा अर्कादिसमिच्चर्वाज्याहुतिभिः तथा ईश्वरं उमां स्कंदं विष्णुं ब्रह्माणं इंद्रं यमं कालं चित्रगुप्तं अग्निं अपः
भूमिं विष्णुं इंद्रं इंद्राणीं प्रजापतिं सर्पान् ब्रह्माणं विनायकं दुर्गां वायुं आकाशं अश्विनौ वास्तोष्पतिं क्षेत्रपालं इंद्रं
अग्निं यमं निर्ऋतिं वरुणं वायुं कुबेरं ईशानं एताःप्रधानदशांशेनतत्तत्समिच्चर्वाज्याहुतिभिः तथा शिखिनं पर्जन्यं जयंतं
कुलिशायुधं सूर्यं सत्यं भृशं आकाशं वायुं पूषणं वितथं ग्रहक्षतं यमं गंधर्वं भृंगराजं मृगं पितॄन् दौवारिकं सुग्रीवं पुष्पदंतं

हेंग्रहमंडल
अनुक्रमणिकेंत
शेवटीं पहावें.

जलाधिपं असुरं शेषं पापं रोगं अहिर्बुध्न्यं मुख्यं भल्लाटं सोमं सर्पं दितिं अदितिं आपं सावित्रं जयं रुद्रं अर्यमणं सवितारं विवस्वंतं विबुधा-
धिपं मित्रं राजयक्ष्माणं पृथ्वीधरं आपवत्सं ब्रह्माणं चरकिं विदारीं पूतनां पापराक्षसीं स्कंदं अर्यमणं जृंभकं पिलिपिच्छं एताः प्रधानदे
वताः प्रतिद्रव्यं अष्टोत्तरशतसंख्यया समित्तिलपायसाज्याहुतिभिश्चतसृभिर्ऋग्भिः अष्टोत्तर॰ समित्तिलचतुर्वारं तृषवास्तोष्पतिं पंचवारं पंच
भिर्बिल्वफलैस्तद्बीजैर्वा यक्ष्ये शेषेणस्विष्टकृतमित्याद्याज्यभागांते यजमान इदं उपकल्पितं हवनीयद्रव्यं अन्वाधानोक्तदेवताभ्यः मया स्यक्तं न-
मम इत्युक्त्वोत्सृजेत् तत आचार्यादयः ग्रहेभ्यो होमं कृत्वा तिलसमिदाज्यपायसैः शिख्यादिपिलिपिच्छांताभ्यः त्रिपंचाशद्देवताभ्यो नाममंत्रैः प्रत्ये
कमष्टाविंशत्यष्टाष्टसंख्याकाभिराहुतिभिर्वा हुत्वा वास्तोष्पतिमेतैरेव द्रव्यैर्विवक्षितसंख्यया हुत्वाश्वलायनो वास्तोष्पतेतिचतसृभिः प्रत्यृचमृग-
ते स्वाहाकारं पठन्जुहुयात् नात्र स्वाहाकारांते होमः यद्वादिहोमे तु वास्तोष्पते इति चत्वारो मंत्राः एकैकेन च मंत्रेण सप्तविंशतिराहुतयः इत्य-
ष्टोत्तरशतं तत एतैश्चतुर्भिर्वास्तोष्पते ध्रुवा स्थूणामित्येकया च एवं पंचभिः पंचबिल्वफलानि तद्बीजानि वा जुहुयात् तत आचार्यः स्विष्टकृ-
दादिप्रायश्चित्तहोमांते यजमानो लोकपालेभ्यो ग्रहपीठदेवताभ्यश्च बलिं दत्वा पूर्णाहुतिं हुत्वा शिख्यादिपंचचत्वारिंशद्देवताभ्यः शिखिने एष पा
यसबलिर्न मम इति इत्याद्युक्तिपूर्वकं सर्वेभ्योऽपि बलिं दत्वा शिख्यादिप्रीतये कांचनं द्विजेभ्यो ब्रह्मप्रीतये धेनुं च दद्यात् ततो ग्रहकलशवास्तुक-
लशोदकेन ऋत्विग्भिरभिषिक्तो यजमानः ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां दत्वा वाद्यादितूर्यघोषपूर्वकं आचार्यऋत्विग्भिः सकुटुंबो यजमानः रक्षोघ्नपावमा
नमंत्रैर्गृहं त्रिसूत्र्या वेष्टयित्वा समंताद्व्रीहियवमतीभिरद्भिर्हिरण्यमवधाय शंतातीयेन शंन इंद्राग्नी इति पंचदशऋग्भिरिति नारायणवृत्तिः शंतातीये

नईळे द्यावापृथिवी इति पंचविंशतिऋग्भिः समुच्चय इति वेत्यन्ये तेननवा शंकानन्वोत्तरं त्रिःप्रदक्षिणंपरिव्रजन् प्रोक्षत्यविच्छिन्नयाचोदकधारया पोहि-
ष्ठामयोभुव इति तृचेन ततो विच्छिन्नक्षीरधारांच परितोदत्वा वास्तुपीठमध्यनवपदे सुरूपां पृथ्वीं ध्यात्वा पृथिव्यैनमः इति संपूज्य सर्वदेवमयं वास्तु
सर्वदेवमयंपरं इति पठित्वा ततोगृहस्याग्नेयकोणे आकाशपदे यजमानपदेन जानुमात्रंगर्तंखात्वा मध्येगोमयेनोपलिप्य शुभ्रचंदनपुष्पाक्षतै रलंकृत्य
सर्वधान्यबीजानि दध्योदनंचक्षिप्त्वानवजलपूर्णकलशंशतेकपुष्पयुतंगंधाद्यर्चितमादाय जानुभ्यामवनिंगत्वा तज्जलंगर्ते ॐनमोवरुणायेतिमं
त्रेणक्षिपेत् जलेप्रदक्षिणावर्ते पुष्पेचोर्ध्वमुखे शुभम् ततोऽपक्वमृत्पेटिकायां शाल्यादिसप्तधान्यबीजानि दध्योदनं शैवालं फलपुष्पाणिचक्षिप्त्वा
तूर्यघोषेण पूर्वस्थापितहेमवास्तुप्रतिमामानीय पेटिकायां संस्थाप्य पेटिकांपिधाय पठेत् पूजितोसिमयावास्तो होमाद्येरर्चनैःशुभैः प्रसीद
पाहिविश्वेशदेहिमेगृहजंसुखं वास्तुमूर्तेनमस्तेस्तु भूशय्याभिरतप्रभो मद्गृहंधनधान्यादिसमृद्धंकुरुसर्वदेति ततोमृत्पेटिकांगर्तेस्थाप्य स
शैलसागरांपृथ्वींयथावहसिमूर्धनि तथामांवहकल्याणसंपत्संततिभिःसहेति इति संप्रार्थ्य तथैवमृदागर्तंपूरयेत् मृद आधिक्येऽधिकंफलं
साम्येसमं न्यूनत्वेन्यूनम् गर्तोपरिगोमयेनोपलिप्य गंधपुष्पाक्षतादिनिक्षिपेत् ततआचार्यब्रह्मऋत्विजश्च संपूज्य तेभ्योदक्षिणांदत्वा ग्रहपी
ठदेवतावास्तुपीठदेवताश्चसंपूज्य उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेदेव० अभ्यारमिदद्रयो० यांतुदेवगणा इति विसृज्य ग्रहपीठवास्तुपीठमाचार्याय दद्यात् त
तःआचार्यःप्रणीताविमोकादिशेषंकर्मसमाप्याग्निंविसर्जयेत् ततोयजमानोब्रह्मशिखाद्युद्देशेन शतंशक्त्यावाब्राह्मणान्भोजयिष्ये इति संक-
ल्प्यविप्रान्संपूज्य भूयसींदत्वा प्रमादात्कुर्वतांकर्म० यस्यस्मृत्येत्युक्त्वा कर्मेश्वरार्पणंकृत्वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा तेभ्यःशिवंवास्त्वितित्रिरु-

रुद्रकाशिवंवास्तुइतिविप्रास्त्रिर्ब्रूयुः ततोयथासुखंसुहृद्युतोभुंजीतेति एवंविधिनाप्रतिसंवत्सरंवास्तुपूजनंकार्यम् तेनगृहसंबंधिदुःखनाशु-
र्यादित्युक्तंदानविवेके महादेवतनूजेनश्रीदिवाकरसूरिणा रचितावास्तुशांतेस्तुपद्धतिर्बुधतोषदा इतिपौराणवास्तुशांतिप्रयोगः इदा-
नींसूत्रोक्ताशांतिरभिधीयते साचद्विजातीनांपूर्वोक्तयासमुच्चीयते पूर्वोक्तायालशक्तौस्वगृह्योक्तैवकर्तव्या तथापिसिद्धेः बह्वल्पंवास्व
गृह्योक्तंयस्यकर्मप्रकीर्तितम् तस्यतावतिशास्त्रार्थेकृतेसर्वःकृतोभवेदितिवचनात् येषांगृह्यंनास्तितेषांशूद्राणांचपूर्वोक्तैव तस्याःसर्वसाधा-
रण्येनविधानात् अतश्चनशूद्रमात्रविषयत्वम् तस्मात्गृह्योक्तापूर्वयासमुच्चीयतेसांप्रदायिकैः अथाश्वलायनगृह्योक्तवास्तुशांतिप्रयोगः त-
द्यथा काष्ठादिनिर्मितंसंपन्नंधान्यादिसर्वोपस्करयुतंशोभनेमुहूर्तेब्राह्मणैःसहतूर्यघोषेणगृहंप्रविश्यागारमध्येप्राङ्मुखउपविश्यदर्भेषुद-
र्भान्धारयमाणःपत्न्यासहआचम्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यममास्यवास्तोःशुभतासिध्यर्थंवास्तुशांतिंकरिष्येइतिसंकल्प्यतदंगत्वेनगण-
पतिपूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंचकृत्वापूर्वोक्तवास्तुपीठदेवतास्थापनार्चनहोमबलिदानत्रिसूत्र्यागृहवेष्टनाभिषेचनब्राह्मण
भोजनसंकल्पांतंकृत्वाआश्वलायनगृह्योक्तांवास्तुशांतिंकुर्यात् शुचिदेशेचतस्रःशिलाःसंस्थाप्यतासुदूर्वानिधायतत्रमणिकसंज्ञंगृह्याड-
संस्थाप्यएतैर्मंत्रैः पृथिव्यांअधिसंभवेति अरंगरोवावदीति त्रेधाबद्धोवरत्रया इरामुहप्रशंसति अनिरामपबाधतामितिवा ततोम-
णिकेजलमासिंचेदनेनमंत्रेण ऐतुराजावरुणोरेवतीभिरस्मिंस्थानेतिष्ठतुमोदमानः इरांवहंतोघृतमुक्षमाणामित्रेणसाकंसहसंविशंत्वि-
ति ततस्तज्जलंपात्रांतरेआदायतस्मिन्दूर्वाशमीशाखाउदुंबरशाखाव्रीहियवान्फलंहिरण्यंचक्षिप्त्वादूर्वाभिःशाखाभ्यांचसर्वंगृहंप्रागादि

नः प्रदक्षिणंपरिव्रजन्प्रोक्षेदनेनसूक्तेनशंनइंद्राग्नीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् गृहप्रोक्षणेवि॰ सकृत्सूक्तपाठः इतिनारायण
वृत्त्यनुरोधात् वस्तुतस्तु शंतातीयेनेति ईळेद्यावेतिवर्गपंचकेऽरित्यन्ये एवंसतिसमुच्चयेनकोऽपिविरोधः तद्यथा ईळेद्यावेतिपंचविंशर्च
स्यसूक्तस्याग्रसुतआश्विनमाद्योपाद्योलिंगोक्तदेवताजगत्योंत्येत्रिष्टुभोगृहप्रोक्षणेविनि॰ ईळेद्यावापृथिवी वर्ग ५ अत्रापिसकृद्देवसूक्तपाठः त
तःप्रागादितस्त्रिरविच्छिन्नाम्बुदकधारांदद्यादनेनापोहिष्ठेतितृचस्यांबरीषःसिंधुद्वीपआपोगायत्री गृहस्यसमंतान्धारायांविनि॰ ॐआपोहिष्ठा
मयोभु॰ ३ अत्रापिसकृद्देवमंत्रपाठः ततोवास्तुपीठान्नैर्ऋत्यां पश्चिमायांवाकुंडेस्थंडिलेवागृह्याग्निंवरदनामकंसंस्थाप्यचत्वारिश्रृंगेतिध्यात्वाऽ
स्मिन्वास्तोष्पतिस्थालीपाकेअन्वाधानंकरिष्ये अस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमुक्त्वात्रप्रधानंवास्तोष्पतिंचतुर्वारंचरुणाशेषे
णास्विष्टकृतमित्यादिसद्योयक्ष्यइत्यंतमुक्त्वान्वाधायइध्माबर्हिषीसन्नह्यपरिसमूहनादिपूर्णपात्रनिधानांतंकृत्वावास्तोष्पतयेचतुःकृत्वातूष्णींनि-
रूप्यतत्संख्ययातथैवप्रोक्ष्यावघातायाज्यभागांतंकृत्वावदानधर्मेणचरुमवदाय वास्तोष्पतइतिचतसृणांवसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् अंत्यागायत्री
वास्तोष्पतिप्रधानचरुहोमेवि॰ ॐवास्तोष्पतेप्रतिजा॰ ष्पदेस्वा॰ अत्रऋगंतेस्वाहाकारंपठन्जुहुयात् नस्वाहाकारांतेहोमः गृह्येतुप्रत्यृचंहुत्वेत्युक्तेः
एवंसर्वत्रवास्तोष्पतयइदंनमम पुनश्चरुमवदाय ॐवास्तोष्पतेप्रति॰ वास्तोष्पतयइदं॰ २ ॐवास्तोष्पतेशग्मया॰ वास्तोष्पतयइदं ३ ॐअमीवहा
वास्तोष्पते॰ वास्तोष्पतयइ॰ ४ सर्वत्रत्यागः ततःस्विष्टकृदादिहोमशेषंसमाप्यशिष्टेनचरुणान्येनस्वादुव्यंजनपायसादियुतेनशनंतदर्धंवाशक्त्या-
वाभोजयेत् होमात्पूर्वमन्यःपाकोनकार्यः ततःशिवंवास्तुशिवंवास्तुशिवंवास्त्वितित्रिःप्रयुक्तःसुहृद्युतोभुंजीतेति विशीर्णगृहसज्जीकरणे-

पीष्यनेवास्तोष्पतिस्थालीपाकः साधारणशांतिवत् इत्याश्वलायनगृह्योक्तवास्तुशांतिः अथगृहदानप्रयोगः यजमानः कृतनित्यक्रियः पुण्यकाले
गृहमध्येदक्षिणभागेचंदनेनाष्टदलंपद्मंविलिख्यतदुपरिप्रस्थमात्रांतिलान्निक्षिप्यतदुपरिशय्यांसोपस्करांस्थापयित्वाशय्योपरिसौवर्णमयींलक्ष्मीनारा
यणप्रतिमाअग्न्युत्तारणपूर्वकंपंचामृतादिनाअभिषिच्यसंपूज्य प्रतिग्रहीतारंचसपत्नीकंपूत्वातंकरेगृहीत्वामंगलतूर्यघोषेणमंत्रैर्गृहंप्रवेशयेत् ते
चमंत्राः एह्येहिनारायणदिव्यरूपसर्वामरैर्वंदितपादपद्म शुभाशुभानंदशुचामधीशलक्ष्मीयुतस्त्वंचगृहंगृहाण नमः कौस्तुभनाथायहिरण्य-
कवचायच क्षीरोदार्णवसुप्तायजगद्धात्रेनमोऽस्तुते नमोहिरण्यगर्भायविश्वगर्भायवैनमः चराचरस्यजगतोगृहभूतायवैनमः भूर्लोकप्रमुखालो-
कास्तवदेहेव्यवस्थिताः नंदंतियावत्कल्पांतंतथास्मिन्भवनेगृही त्वत्प्रसादेनदेवेशपुत्रपौत्राष्टतोगृहे पंचयज्ञक्रियायुक्तोवसेदाचंद्रतारकमिति
ततस्तंपूर्वस्थापितशय्यायासुदङ्मुखमुपवेश्यसपत्नीकंयथाविभववस्त्रालंकारादिभिः संपूज्यस्वयमासनेप्राङ्मुखोदर्भेष्वासीनोदर्भान्धारय-
माणः पत्न्यासहप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यममसमस्तपापक्षयपूर्वककल्पकोटिशतावधिब्रह्मलोकमहीयमानकामः शिलाकाष्ठपक्वेष्टि
कादिनिर्मितयथोपपत्तिसंपादितंताम्रादिभाजनसर्वधान्यलवणघृततैलगुडशर्करागोमहिषीबलीवर्ददासदासीमंचकतूलिकाद्वयवितानादर्श—
तांबूलायतनैलालवंगादिवर्षपर्याप्तसर्वोपकरणान्वितंसदीपिकाप्रद्योतितंविश्वकर्मदैवत्यंशक्रदेवत्यंवेदंगृहंगोत्रायशर्मणेअमुकशाखाध्यायिनेसप-
त्नीकायसालंकृतायसुपूजितायलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्वापठेत् मंत्रौतु इदंगृहंगृहाणत्वंसर्वोपस्करसंयुतं
तवविप्रप्रसादेनममसंतुमनोरथाः गृहंममविभूत्यर्थंगृहाणत्वंद्विजोत्तम प्रीयतांमेजगद्योनिर्वास्तुरूपीजनार्दनः ततःप्रतिग्रहीतागृहमध्यस्तं

मंबहिर्द्वारदेहलींवासंस्पृश्य देवस्यत्वेति यजुषाप्रतिगृह्य स्वस्ती त्युक्त्वा यथाशाखंकामस्तुतिं पठेत् ततः सुवर्णसहस्रमारभ्य एकसुवर्णपर्यंतं यथाश-
क्त्याविक्तशाठ्यविवर्जितां दक्षिणांदद्यात् ततः पादुकोपानच्छत्रचामरादिकंदत्वा संपन्नगृहोपस्करादी त्युक्त्वा सर्वंसुसंपन्नं संपूर्णमेवास्त्विति प्रति
वचनंदद्यात् ततोब्राह्मणान्संपूज्य भूयसीं दक्षिणांदत्वाशिषोगृह्णीयात् प्रमादात्कुर्वतां॰ यस्यस्मृत्येतिकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् गृहदानफल-
मुक्तंमात्स्ये यएवंसर्वसंपन्नंपक्केष्टंविनिवेदयेत् कल्पकोटिशतंयावद्ब्रह्मलोकेमहीयते शैलंजंदारुजंवापियोदद्याद्विधिपूर्वकं वसेल्ल-
क्ष्मीं रात्रीं वे रम्येनारायणसमीपतः मृन्मयंवापियोदद्याद्गृहंसोपस्करान्वितं पुरेषुलोकपालानांप्रतिमन्वंतरंवसेदिति अत्रप्रविश्यसंस्पृश्य वाप्रति-
गृह्णीयादित्युक्तेः प्रविश्यगृहद्वारदेहलीं देहल्यांप्रतिग्रहः कर्तव्यः तथैवसंस्पृश्यस्थूणांद्वारदेहलींवा संस्पृश्यप्रतिगृह्णीयादिति सांप्रदायिकाः
इतिगृहदानप्रयोगः अथमठदानंस्कांदे कृत्वामठंप्रयत्नेनशयनासनसंयुतं तृणैराच्छादितंचैववेदिकाभिःसुशोभितं पुण्यकालेद्विजेभ्योथयतिभ्योवानिवेदये
त् सर्वान्कामानवाप्नोतिनिष्कामोमोक्षमाप्नुयादिति इतिमठदानं अथधर्मशालादानं मार्कंडेयपुराणे कुर्यात्प्रतिश्रयंगृहपथिकानांहिता
वहम् निजगेहैकदेशंवासाधूनांयोनिवेदयेत् प्रतिश्रयोधर्मशाला तथा अक्षय्यंपुण्यमुद्दिष्टंतस्यस्वर्गापवर्गदं सर्वकामसमृद्धोसौदे-
ववद्दिविमोदते भविष्ये प्रतिश्रयेसुविस्तीर्णेकारितेसजलेंधने दीनानाथजलार्थायवदकिंनकृतंभवेदिति इतिधर्मशालादानं अथक
न्यादानंहेमाद्रौ सहस्रमेवधेनूनांशतंवानडुहांसमम् दशानडुत्समंयानंदशयानसमोहयः दशवाजिसमाकन्याभूमिदानंचतत्समम् त-
स्मात्सर्वेषुदानेषुकन्यादानंविशिष्यतइति अग्निपुराणे श्रुत्वाकन्याप्रदानंचपितरश्चपितामहाः विमुक्ताःसर्वपापेभ्योब्रह्मलोकंव्रजंति

नेइति देवलः तिस्रः कन्यायथान्यायंपालयित्वानिवेद्यच नपितानरकंयातिनारीवास्त्रीप्रसूयिनीति वसिष्ठः हाटकक्षितिगौरीणांसप्तजन्मानु
गंफलं धर्मेणाविधिनादातुमसगोत्रेणयुज्यतइति ऋष्यशृंगः वरगोत्रंसमुच्चार्यप्रपितामहपूर्वकं नामसंकीर्तयेद्विद्वान्कन्यायाश्चैवमेवहि तिष्ठेदु
दङ्मुखोदातातिष्ठेत्पूर्वमुखोवरः मधुपर्कार्चितायैनांतस्मैदद्यात्सदक्षिणाम् उदपात्रंतदादायमंत्रेणानेनदापयेदिति तिष्ठेदितिअनुपविष्टइत्यर्थः
गौरींकन्यामिमामित्यादिपुत्रपौत्रप्रवर्धिनीमित्यंतंप्रयोगेवक्ष्यामः भूमिंधेनूंश्चदासींचवासांसिचस्वशक्तितः महिषीर्वाजिनश्चैवदद्यात्स्वर्ण
मणीनपीति ततः स्वगृह्यविधिनाहोमाद्यंकर्मकारयेत् यथाचारंविधेयानिमांगल्यकुतुकानिचेति अथकन्यादानप्रयोगः तत्रादौयथाशा
स्त्रंमधुपर्केणसंपूज्यवरंप्राङ्मुखंवधूंप्रत्यङ्मुखींसुपवेश्यपित्रादिकोवधूवरदक्षिणतः स्वदक्षिणस्थपत्नीसहित उदङ्मुखोदर्भेष्वासीनोद
र्भान्धारयमाणोदेशकालौसंकीर्त्यममसमस्तपितृणांनिरतिशयसानंदब्रह्मलोकावास्त्यादिकन्यादानकल्पोक्तफलावाप्तये अनेनवरेणास्यां
कन्यायामुत्पादयिष्यमाणसंतत्याद्वादशावरान्द्वादशपरान्पुरुषान्पवित्रीकर्तुं आत्मनश्चलक्ष्मीनारायणप्रीतये ब्राह्मविवाहविधिनाकन्याद
नमहंकरिष्ये इतिसकुशाक्षतजलेनसंकल्प्य सपत्नीकउत्थायोदङ्मुखएवकन्यांसंप्रगृह्यपठेत् कन्यांकनकसंपन्नांकनकाभरणैर्युताम्
दास्यामिविष्णवेतुभ्यंब्रह्मलोकजिगीषया विश्वंभरः सर्वभूताः साक्षिण्यः सर्वदेवताः इमांकन्यांप्रदास्यामिपितृणांतारणायच इति
मंत्रौपठित्वा स्वदक्षिणस्थभार्यादत्तपूर्वकल्पितजलधारामविच्छिन्नांनवकांस्यपात्रोपरिधृतकन्यांजल्युपरिस्थवरांजलिंदक्षिणहस्ते-
क्षिपन्दद्यात् कन्यातारयतु पुण्यंवर्धतां शिवाआपःसंतु सौमनस्यमस्तु अक्षतंचारिष्टंचास्तु दीर्घमायुःश्रेयःशांतिःपुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु

यच्छ्रेयस्तदस्तु यत्पापं तत्प्रतिहतमस्तु पुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु स्वस्ति भवंतो ब्रुवंतु ऋद्धिं भवंतो ब्रुवं॰ श्रीरस्त्विति भवंतो ब्रुवंतु अस्तु श्रीरिति प्रतिवच
नं सर्वत्र ज्ञेयं अमुकामुकप्रवरोपेतामुकगोत्रोत्पन्नोमुकशर्माहं मम समस्तपितॄणामित्यादि श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये इत्यंतं पूर्वोक्तमुक्त्वा
अमुकप्रवरोपेतायामुकगोत्रायामुकप्रपौत्रायामुकपौत्रायामुकपुत्रायामुकशर्मणे वराय श्रीधररूपिणे कन्यार्थिने अमुकामुकप्रवरोपेताममु
कगोत्राममुकप्रपौत्रीममुकपौत्रीममुकस्य मम पुत्रीममुकदेवीनाम्नीं कन्यां श्रीरूपिणीं वरार्थिनीं यथाशक्त्यलंकृतां प्रजापतिदैवत्यां धर्मप्रजासहत्वकर्म
भ्यस्तुभ्यमहं संप्रददे कन्यां प्रतिगृह्णातु भवानिति वरहस्ते सकुशाक्षतजलं क्षिपेत् प्रजापतिः प्रीयतामिति मनसा स्मरेत् न ममेति न वदेदिति केचि
त् ततो दाता गौरीं कन्यामिमां विप्र यथाशक्तिविभूषितां गोत्राय शर्मणे तुभ्यं दत्तां विप्र समाश्रय कन्ये ममाग्रतो भूयाः कन्ये मे देवि पार्श्वयोः क
न्ये मे पृष्ठतो भूयास्त्वद्दानान्मोक्षमाप्नुयां मम वंशकुले जाता पालिता वत्सराष्टकं तुभ्यं विप्र मया दत्ता पुत्रपौत्रप्रवर्धिनी धर्मे च अर्थे च का
मे च नातिचरितव्या त्वयेयं नातिचरामीति वरः एवं समस्तेत्यादिना तिचरामीत्यंतं कन्यादानं त्रिवारं कार्यमिति शौनकः ततो वरः देव
स्य त्वा॰ भ्यां प्रतिगृह्णामि ॐ स्वस्तीत्युक्त्वा कन्याया दक्षिणांसमभिमृश्य कइदं कस्मा अदादिति यथाशाखं कामस्तुतिं पठित्वा पृथ्वी प्रतिगृ
ह्णात्विति जपित्वा गृहस्थाश्रमांतर्गतश्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानसिद्ध्यै धर्मप्रजासहत्वकर्मसिध्यर्थं च कन्यां प्रतिगृह्णामीति वदेत् ततो दाता देशका
लौ संकीर्त्य कृतस्य कन्यादानकर्मणः सांगतासिध्यर्थं इदं सुवर्णं अग्निदैवतं दक्षिणात्वेन तुभ्यमहं संप्रददे न ममेति वरहस्ते दद्यात् ॐ स्वस्ती-
ति वरः ततो दाता एवमेव जलपात्रभोजनभाजनानि गोमहिष्यश्वगजदासीदासभूवाहनालंकारादि यथाविभवं संकल्प्य दद्यात् ततो ब्राह्मण

भोजनं संकल्प्य भूयसीं च दद्यात् कर्मेश्वरार्पणं कुर्यादन्यदपि यथाचारं कार्यम् विस्तरस्तु प्रयोगरत्नादौ ज्ञेयः कन्यागृहे भोजननिषेधो मदनरत्ने व
ह्निपुराणे अप्रजायां तु कन्यायां नभुंजीत कदाचन दौहित्रस्य मुखं दृष्ट्वा किमर्थमनुशोचतीति कन्यादानप्रयोगः अथ कपिलादानं साच-
दशधोक्ता वाराहे सुवर्णकपिला पूर्वा द्वितीया गौरपिंगला तृतीया चैव रक्ताक्षी चतुर्थी गुडपिंगला पंचमी बहुवर्णा स्यात् षष्ठी च श्वेतपिंगला स
प्तमी श्वेतपिंगाक्षी अष्टमी कृष्णपिंगला नवमी पाटला प्रोक्ता दशमी पुच्छपिंगला एता दशविधाः ख्याताः कपिलास्ते महामुने सर्वा ह्ये
ता महाभागास्तारयंति न संशय इति आदित्यपुराणे सहस्रं योगवा दद्यात्कपिलां त्वेकदैव हि सममेव पुरा प्राह ब्रह्मा ब्रह्मविदां वर इति
तथा स्वर्णशृंग्यौ रौप्यखुराः सवत्सा या भवंति हि सुरभी लोकमासाद्य रमते तावनीः समा इति महाभारते समानवत्सां कपिलां धेनुं द
द्यात्पयस्विनीं सुश्वेतवस्त्रसंवीतां ब्रह्मलोके महीयत इति अथ कपिलादानप्रयोगः पुण्यकाले कृतनित्यक्रियो द्येत्यादि॰ ममगोस-
हस्रदानफलावाप्ति सवत्सकपिलायाः रोमपरिमितवत्सरपर्यंत कामधेनुलोकनिवासकाम इमां कपिलां सुवर्णशृंगीं रौप्यखुरां ताम्रपृष्ठीं-
कांस्योपदोहां घंटाभरणां श्वेतवस्त्रयुगच्छन्नां चंदनस्रग्विभूषितां सोपस्करां रुद्रदैवत्यां गोत्राय शर्मणे सुपूजिताय ब्राह्मणाय तुभ्यमहं सं
प्रददे न ममेति दद्यात् मंत्रस्तु मात्स्ये कपिले सर्वदेवानां पूजनीयासि रोहिणी तीर्थदेवमयी यस्मादतः शांतिं प्रयच्छ मे इति मंत्रां
ते प्रदक्षिणं कुर्यात् ततः सुवर्णं दक्षिणां दद्यात् उक्तोपस्करकपिलादानफलं मात्स्ये वस्त्रं च तुर्गुणं दत्वा दक्षिणां च चतुर्गुणां एते रलंकृतां
धेनुं घंटाभरणभूषिताम् कपिलां विप्रमुख्याय दत्वा मोक्षमवाप्नुयादिति तथा द्विगुणोपस्करोपेता महती कपिला स्मृता उपस्कराः सुवर्ण

शृंगवस्त्रदोहनपात्राद्याः सामान्यगोदानेवक्ष्यमाणाः दत्तासाविप्रमुख्यायस्वर्गमोक्षफलप्रदा सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः यान्यानर्थ-
यतेकामांस्तां स्तान्प्राप्नोतिमानवइति महाकपिलादानप्रयोगस्तु अद्येत्यादिममसमस्तजन्मकृतपापनाशपूर्वकंपुत्रपौत्रादिसहितायश्रा-
र्मणेसालंकृतांइमांमहाकपिलांद्विगुणोपस्करोपेतांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् ततःसुवर्णदक्षिणांदत्वासमापयेत् मंत्रस्तुपू
र्वमेवोक्तः इतिमहाकपिलादानप्रयोगः इतिमहादशदानानि अथदशधेनुदानानि यास्तुपापविनाशिन्यःकथितादशधेनवः तासांस्व
रूपंवक्ष्यामिनामानिचनराधिप प्रथमागुडधेनुःस्याद्घृतधेनुस्तथापरा तिलधेनुस्तृतीयातुचतुर्थीजलधेनुका क्षीरधेनुस्तुविख्याताम
धुधेनुस्तथापरा सप्तमीशर्कराधेनुर्दधिधेनुस्तथाष्टमी रसधेनुस्तुनवमीदशमीस्यात्स्वरूपतः कुंभान्घृतादिधानूनाभितरासांतुराशयः
सुवर्णधेनुमप्यत्रकेचिदिच्छंतिमानवाः नवमींतिलतैलेनतथान्येपिमहर्षयः रसधेनुस्थानेसुवर्णधेनुंजलधेनुवत्पूजयेत् एतद्विधानमपि
मात्स्ये अजिनंतुचतुर्हस्तंप्राग्ग्रीवंविन्यसेद्भुवि गोमयेनोपलिप्तायांदर्भानास्तीर्यसर्वतः तत्रैणंवाजिनंतद्वद्वत्सस्यपरिकल्पयेत् लघुकृष्णा
जिनं प्राङ्मुखींकल्पयेद्धेनुमुदक्पादांसवत्सकाम् प्राङ्मुखींप्राक्शिरसं सवत्सांउत्तरभागस्थितवत्ससहिताम् उत्तमागुडधेनुःस्यात्स-
दाभारचतुष्टया वत्संभारेणकुर्वीतभाराभ्यांमध्यमास्मृता अर्धभारेणवत्सःस्यात्कनिष्टाभारकेणतु चतुर्थांशेनवत्सःस्याद्गृहवित्तानु-
सारतः तुलापलशतंप्राहुर्भारःस्याद्विंशतिस्तुलेति भारःपलसहस्रात्मकोभवतीत्युक्तंपरिभाषायां धेनुवत्सौघृतस्यैतौसितसूक्ष्मांबरा-
वृतौ शुक्तिकर्णाविक्षुपादौशुचिमुक्ताफलेक्षणौ सितसूत्रशिरालौतौसितकंबलकंबलौ ताम्रगुडकपृष्ठौतौसितचामररोमकौ ककुत्

प्रदेशो गुडकः विद्रुमभ्रूयुगोपेतौ नवनीतस्तनान्वितौ क्षौमपुच्छौ कांस्यदोहाविंद्रनीलकतारकौ सुवर्णशृंगाभरणौ राजतक्षुरसंयुतौ नानाफल
मयैर्दंतैर्घ्राणगंधकरंडकौ गंधकरंडकः कर्पूरादिपात्रविशेषः एवं रचित्वा धूपदीपादिभिरभ्यर्चयेद्वस्त्रमुक्तादीनि भारतो मानाधिक्ये फला-
धिक्यम् अथास्य प्रयोगः यजमानः कृतनित्यक्रियः पुण्यकाले शुचिरद्येत्यादि मम समस्तपापक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं गुडधेन्वादिदा
नं करिष्ये इति संकल्प्य विप्रं वस्त्राभरणादिभिः संपूज्य प्रदक्षिणीकृत्य सर्वपापक्षयकाम इमाममुकधेनुं गोत्राय शर्मणे ब्राह्मणाय सुपूजिताय तु
भ्यमहं संप्रददे न ममेति तद्धस्ते सकुशतिलजलं गोपुच्छं दद्यात् विप्रस्तु देवस्य त्वेति प्रतिगृह्य स्वस्तीत्युक्त्वा यथाशाखकामस्तुतिं पठेत् ततः सु
वर्णदक्षिणां दद्यात् प्रार्थनामंत्रास्तु या लक्ष्मीः सर्वभूतानां या च देवेष्ववस्थिता धेनुरूपेण सा देवी वाञ्छितं मे प्रयच्छतु देहस्था या च रुद्राणी
शंकरस्य सदा प्रिया धेनुरूपेण सा देवी मम पापं व्यपोहतु विष्णोर्वक्षसि या लक्ष्मीः स्वाहा या च विभावसोः चंद्रार्कशक्रशक्तिर्या धेनुरूपास्तु
सा श्रिये चतुर्मुखस्य या लक्ष्मीर्या लक्ष्मीर्धनदस्य च या लक्ष्मीर्लोकपालानां सा धेनुर्वरदास्तु मे स्वधा त्वं पितृमुख्यानां स्वाहा यज्ञभुजां तथा
सर्वपापहरा धेनुस्तस्माच्छांतिं प्रयच्छ मे इति एवमामंत्र्य ब्राह्मणाय तां धेनुं निवेदयेत् एतदेव विधानं सर्वधेनूनां प्रत्यक्षधेनुव्यतिरिक्तानां
मित्यर्थः उक्तरचनायास्तत्रानुपयोगात् ततो भूयसीं दक्षिणां दत्वा ब्राह्मणान् भोजयेदिति एतदेव विधानं स्यात्त एवोपस्कराः स्मृताः अ
यने विषुवे पुण्ये व्यतीपाते तथा पुनः गुडधेन्वादयः सर्वा उपरागादिपर्वसु यथाशक्ति प्रदातव्या भुक्तिमुक्तिफलप्रदा इति अथ द्रोणपरिमाणा-
तिलधेनुरुक्ता कल्पतरौ तत्प्रकारं तु विष्णुधर्मोत्तरे अनुलिप्ते महीपृष्ठे वस्त्राजिनकुशावृते धेनुं तिलमयीं कृत्वा सर्वरत्नैरलंकृतां धेनुं द्रो

पोनकुर्वीतआढकेनतुवत्सकं स्वर्णशृंगींरौप्यखुरांगंधघ्राणवतींतथा कुर्याच्चशर्कराजिह्वांगुडास्यामाविकंबलाम् इक्षुपादांताम्रपृष्ठींशुचिमु-
क्ताफलेक्षणां प्रशस्तपात्रश्रवणांफलदंतमयींशुभाम् स्रग्दामपुच्छांकुर्वीतनवनीतस्तनान्वितां सितवस्त्रयुगच्छन्नांघंटाभरणभूषिताम् ई-
दृक्संस्थानसंपन्नांकृत्वाश्रद्धासमन्वितः कांस्योपदोहनांदद्यात्केशवःप्रीयतामिति इतिकर्तव्यता मंत्रास्तुगुडधेनूक्ताएव प्रार्थनामंत्रा
स्तुवह्निपुराणे तिलाश्चपितृदेवत्यानिर्मिताश्चेहगोसवे ब्रह्मणातन्मयीधेनुर्दत्ताप्रीणातुकेशवः इतिमंत्रांतरमुक्तम् प्रतिमातिलधेन्वादीनां
विक्रयाद्युक्तंहेमाद्रौब्रह्मवैवर्ते दानकालेतुदेवलंप्रतिमानांप्रकीर्तितम् धेनूनामपिधेनुत्वंश्रयुक्तंदानयोगतः दातुर्वैदानकालेतुधेनवःपरि-
कीर्तिताः विप्रस्यव्ययकालेतुद्रव्यंतदितिनिश्चयः दानसंबंधिविप्रेणद्रव्यमागच्छतागृहं तत्सर्वंविदुषातेनविक्रेयंस्वेच्छयाविभो कुटुंबभ
रणंकार्यंधर्मकार्यंचसर्वशः अन्यथानरकंयातीत्येवमाहपितामहइति इतितिलधेनुदानं अथघृतधेनुदानंविष्णुधर्मोत्तरे तिलाभावेन
थाद्द्यात्घृतधेनुंप्रयत्नतः वासुदेवंजगन्नाथंघृतक्षीराभिषेचितम् संपूज्यपूर्ववत्पुष्पैर्धूपदीपादिभिर्नरैः तत्रैवविधानमाह गव्यस्यस-
र्पिषःकुंभंपुष्पमालादिभूषितम् कांस्यापिधानसंयुक्तंसितवस्त्रयुगेनच हिरण्यसहितंतद्वन्मणिविद्रुममौक्तिकैः अत्रपलसहस्रपरिमा-
णंकुंभः द्वादशपलाधिकपंचशतपलाधिकोवा इक्षुयष्टिमयान्पादान्खुरान्रौप्यमयांस्तथा सौवर्णेचाक्षिणीकुर्याच्छृंगेचागुरुकाष्ठजे स
प्तधान्यमयेपार्श्वेपत्रोर्णेनवकंबले पत्रोर्णंधौतकौशेयं कर्पूरघ्राणं फलमयांस्तनान्शर्करायाजिह्वा गुडक्षीरमयंमुखं क्षौमंपुच्छं रो
माणिसितसर्षपैः ताम्रपृष्ठीं एतादृशींकृत्वाविधिनासंपूज्य तथाब्राह्मणंयथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्यदद्यात् विधिस्तुमाग-

त् मंत्रस्तु स्कांदे घृतंगावः प्रसूयंते घृतं भूम्यांप्रतिष्ठितं घृतमग्निश्च देवाश्च घृतं मे संप्रदीयतामिति दानफलमपितत्रैव घृतक्षीरवहानद्योय-
त्रपायसकर्दमाः तेषु लोकेषु सर्वेषु सुपुण्येषु प्रजायते सकामानामियंव्युष्टिः कथितानृपसत्तम व्युष्टिःफलं विष्णुलोकंनरायांति
निष्कामाधेनुदानंत इति दक्षिणातुहिरण्यमेव हेमाद्रिः सुवर्णप्रभृतिशक्त्यावेत्युक्तंमदनरत्ने इति घृतधेनुदानं अथजलधेनुदानं
स्कांदे जलकुंभं नरव्याघ्र सुवर्णरजतान्वितम् सुवर्णशृंगरजतखुरान्वितमितिस्मृतं रत्नगर्भमशेषैस्तु ग्राम्यैर्धान्यैः समन्वितम् सि
तवस्त्रयुगच्छन्नां दूर्वापल्लवशोभितां कुष्ठमांसीमुरोशीरवालकामलकैर्युताम् प्रियंगुपत्रसहितंसितवस्त्रोपवीतिनम् सच्छत्रंसदुपान
त्कंदर्भविष्टरसंज्ञितं चतुर्भिः संभृतंभूयतिलपात्रैश्चतुर्दिशं स्थगितंदधिपात्रेण घृतक्षीरवतामुखे तिलपात्राणिताम्रमयानि दधि-
पात्रंकांस्यमयं उपोषितोवासुदेवं जलेशयं अभ्यर्च्य संकल्प्य जलधेनुंविप्रं चवस्त्रादिभिः संपूज्य सवत्सांजलधेनुंगुडधेनुंचदद्यात् ततोया
लक्ष्मीरित्यादिपूर्वोक्तमंत्रैः प्रार्थयेत् इतिजलधेनुदानम् अथक्षीरधेनुदानं स्कांदे क्षीरधेनुंप्रवक्ष्यामितांनिबोधनराधिप अनुलिप्ते
महीपृष्ठे गोमयेन नराधिप गोचर्ममात्रमात्रेण कुशानास्तीर्यसर्वतः तस्योपरिमहाराजन्यसेत्कृष्णाजिनंततः तत्रगोमयेनकुंडलिकांकृत्वा
क्षीरकुंभंतत्रस्थाप्यचतुर्थांशेनवत्सकं शृंगाणिचंदनागुरुकाणि प्रशस्तपत्रश्रवणांतिलपात्रीपरिन्यस्तां सुखंगुडमयंहेमवत् जिह्वाश-
र्करयाफलैर्दंताः मुक्ताफलेक्षणा इक्षुपादा दर्भरोमा सितकंबलकंबला एतादृशींसवत्सामभ्यर्च्य द्विजंचवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य अ-
द्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायइमांक्षीरधेनुंपूर्वोक्तसोपस्करयुतांसमस्तपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिवदेत् देवस्यत्वास्वस्ती

स्युक्त्वा यथाशारवं कामस्तुतिं पठेत् ततो यालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः प्रार्थयेत् इति क्षीरधेनुदानम् अथ मधुधेनुदानं स्कांदे मधुधेनुं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणा
शिनीम् अनुलिप्ते महीपृष्ठे कृष्णाजिनकुशोत्तरे कल्पयेत् धेनुं द्विजं च पूर्ववदभ्यर्च्य अद्येत्यादि गोत्राय शर्मणे सालंकृताय सौवर्णसुरवीं अगरुचंद
नशृंगीं ताम्रपृष्ठीं सूत्रपुच्छां इक्षुपादां सितकंबलकंबलां गुडसुरवीं शर्कराजिह्वां मौक्तिकनेत्रां फलदंतां दर्भरोमां प्रशस्तपत्रश्रवणां नवनीतस्तनीं सप्तधा
न्योपेतां ततश्चत्वारि पात्राणि चतुर्दिक्षु विन्यसेत् वस्त्रयुग्मेनाच्छाद्य घंटाभरणभूषितां कांस्यदोहां सुपूजितां पुच्छदेशोपविष्टाय मधुवाता ऋतायत
इति मंत्रमुक्त्वा इमां मधुधेनुं सर्वपापक्षयकामस्तुभ्यमहं संप्रददे न ममेति ततः सुवर्णदक्षिणां दत्वा यालक्ष्मीरित्यादि पूर्वोक्तमंत्रैः प्रार्थयेत्
इति मधुधेनुदानम् अथ शर्कराधेनुदानं स्कांदे तद्वच्च शर्कराधेनुं शृणु राजन्यथार्थतः अनुलिप्ते महीपृष्ठे कृष्णाजिनकुशोत्तरे भारश्चतु
ष्टयपरिमितात्चतुर्थांशो वत्सः भारद्वये अष्टमांश इति स्वशक्त्या वा कार्यो सर्वधान्यानि चतुर्दिक्षु संस्थाप्य अद्येत्यादि॰ गोत्राय शर्मणे सालंकृता
य इमां शर्कराधेनुं सुवर्णशृंगीं मौक्तिकनयनां गुडसुरवीं पिष्टमयूजिह्वां कंबलपट्टसूत्रेण वेष्टितां कंठाभरणभूषितां इक्षुपादां रौप्यखुरां नवनीतस्त
नीं प्रशस्तपर्णश्रवणां सितचामरभूषितां पंचरत्नसमायुक्तां दर्भरोमां कांस्यदोहनां गंधपुष्पाद्यर्चितां समस्तपापक्षयकामस्तुभ्यमहं संप्रददे न मम
ति सुवर्णदक्षिणां दद्यात् ततो यालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः संप्रार्थ्य भूयसीं दद्यात् विप्रसुरवं नेक्षेदिति पंचरत्नानि लपरार्के कनकं हीरकं नीलं
पद्मरागं च मौक्तिकं पंचरत्नमिदं प्रोक्तमृषिभिः पूर्वदर्शिभिरिति इति शर्कराधेनुदानं अथ दधिधेनुदानं स्कांदे तत्र भूलेपने कुशाकृ
ष्णाजिने आस्तीर्णे सप्तधान्योपरि दधिकुंभं संस्थाप्य चतुर्थांशेन वत्सं कृत्वा गोत्राय शर्मणे सालंकृताय सुवर्णसुरवीं प्रशस्तपत्रश्रवणां मुक्ताफलेक्षणां

चंदनागरुशृंगींसुखेविशेषगंधद्रव्यैर्युक्तांशर्करयाकृतजिह्वांक्षीरखंडेनकृतघ्राणांफलमयदंतांसितकंबलच्छन्नांदर्भरोमांसूत्रमयपुच्छांरौप्यखुरवींवान-
वनीतस्तनीमिक्षुपादांसर्वाभरणभूषितांवस्त्रयुग्मेनाच्छादितांगंधपुष्पाद्यैरर्चितांइमांदधिधेनुंसर्वपापक्षयकामोदधिक्राव्णइतिमंत्रंपठित्वातुभ्यमहंसंप्र-
ददे नममेति गुडधेनूक्तमंत्रेणवादद्यात् ततःसुवर्णदक्षिणांदत्वायालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैःप्रार्थयेत् इतिदधिधेनुदानम् अथरसधेनुदानम् स्कांदे
रसधेनुंमहाराजकथयामिसमासतः अनुलिप्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिनकुशोत्तरे इक्षुरसस्यघटंपूरयित्वातच्चतुर्थांशेनवत्संसंपाद्य अद्येत्यादिगो-
त्रायशर्मणेसालंकृतायइमांरसधेनुंसुवर्णशृंगाभरणयुतांरौप्यखुरांवस्त्रपुच्छांइक्षुपादांपुष्पकंबलांताम्रपृष्ठींपुष्परोमांव्रीहियुतांचतुर्दिक्षुदीप
समायुक्तांसर्वगंधविभूषितांपूर्वादिदिक्षुतिलपात्रचतुष्टयावृतांसुपूजितायसर्वपापक्षयपूर्वकैकविंशतिकुलोद्धरणकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनमम-
ति सुवर्णदक्षिणांदद्यात् मंत्रास्तु गुडधेनूक्ताएवशेषोपस्करांश्च एवमुच्चारयित्वातुदीयतेवैद्विजन्मने दशपूर्वान्परांश्चैवआत्मानंचैकविंश-
तिरिति इतिरसधेनुदानं अथस्वरूपतोगोदानं अंगिराः गौरेवस्यैकदातव्याश्रोत्रियायकुटुंबिने सातिहितारयतेपूर्वान्सप्तसप्तचसप्त
चेति देवलः सुशीलांलक्षणवतींयुवतींवत्ससंयुतां बहुदुग्धवतींस्निग्धांधेनुंदद्याद्विचक्षणे अथगोदानप्रयोगः कर्ताकृतनित्यक्रियः
पुण्यकाले अद्येत्यादियथाशक्तियथाज्ञानंगोदानमहंकरिष्येइतिसंकल्प्यसवत्सांधेनुंद्विजंचयथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्यगोशृंग-
मूलादिस्तनांतस्थानादिषुदेवताःपूजयेत् तद्यथा शृंगमूलेब्रह्मविष्णुभ्यांनमः ब्रह्मविष्णूपूजया॰ शृंगाग्रेसर्वतीर्थेभ्योनमःसर्वतीर्थानि
पूजयामि एवसर्वत्र शिरोमध्येशिवाय॰ ललाटेदेव्यैनमः॰ नासिकायांषण्मुखाय॰ नासापुटयोःकंबलाश्वतरनागाभ्यां॰ कर्णयोरश्विभ्यां॰ चक्षु

षोः शशिभास्कराभ्यां॰ दंतेषुवायवे॰ जिह्वायांवरुणाय॰ हुंकारेसरस्वत्यै॰ गंडयोः पक्षमासाभ्यां॰ ओष्ठयोः संध्याद्वया॰ ग्रीवायांइंद्राय॰ कुक्षिदेशेर-
क्षोभ्यो॰ उरसिसाध्येभ्यो॰ पादेषुधर्माय॰ जंघासुअधर्माय॰ खुरमध्येगंधर्वेभ्यो॰ खुराग्रेपन्नगेभ्यो॰ खुरपश्चिमाग्रेअप्सरोभ्यो॰ पृष्ठेएकादश
रुद्रेभ्यो॰ सर्वसंधिषुवसुभ्यो॰ श्रोणितटेपितृभ्यो॰ लांगूलेसोमाय॰ गुल्फेआदित्यरश्मिभ्यो॰ गोमूत्रेगंगायै॰ गोमयेयमुनायै॰ क्षीरेसरस्वत्यै॰ द
ध्निनर्मदायै॰ घृतेअग्नये॰ रोमस्वष्टाविंशतिदेवकोटिभ्योन॰ उदरेपृथिव्यै॰ पयोधरेषुचतुःसमुद्रेभ्यो॰ चतुरःसमुद्रान्पूजयामि एतादेवताअंगेषु
संपूज्य अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसुपूजितायपृथ्वीदानसमफलकामः सर्वपापक्षयकामोविष्णुप्रीतिकामोवाइमामत्सक्षधेनुंसुवर्णशृंगींरोप्यखुरा-
ताम्रपृष्ठींघंटाग्रैवेयांमुक्तालांगूलांकांस्योपदोहनींसितवस्त्रद्वयोपेतांसर्वाभरणभूषितांसोपस्करांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति तिलपात्रे
घृताक्तंगोपुच्छंकृत्वाविप्रहस्तेसतिलकुशोदकंदद्यात् मंत्रस्तु यज्ञसाधनभूतायाविश्वस्याघौघनाशिनी विश्वरूपधरोदेवःप्रीयतामनयागु
वा ततोदातादानप्रतिष्ठासिध्यर्थंसुवर्णदक्षिणांदत्वाप्रार्थयेत् नमोगोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्यएवच नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्यो
नमोनमः पूजितासिवसिष्ठेनविश्वामित्रेणधीमता सुरभेहरमेपापंयन्मयादुष्कृतंकृतमिति गावोममाग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः गावोमेहृ
दयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहमिति पठित्वाधेनुंद्विजंचप्रदक्षिणीकृत्यकिंचिदनुव्रजेति इतिगोदानप्रयोगः अथश्वेतवर्णादिगोदानफलमुक्तंप
द्मे श्वेतासुतप्रदाप्रोक्ताचंद्रलोकप्रदायिनी कृष्णास्वर्गप्रदाज्ञेयागौरीस्यात्कुलवर्धिनी कपिलासर्वपापघ्नीनानावर्णाचमोक्षदेति अथसमान
वर्णगोवत्सदानफलं महाभारते रोहिणींतुल्यवर्णांतुसवत्सांचपयस्विनीं प्रदत्वावस्त्रसंवीतांसूर्यलोकेमहीयते समानवत्सांकृष्णांतुधेनुं-

सर्वाघनाशिनीं सुव्रतांवस्त्रसंवीतामस्मिन्लोकेमहीयते वातरेणुसवर्णांतुसवत्सांकांस्यदोहनीं प्रदायवस्त्रसंवीतांवारुणंलोकमश्नुते हि
रण्यवर्णांपिंगाक्षींसवत्सांदक्षिणायुतां प्रदद्याद्वस्त्रसंवीतांकौबेरंलोकमाप्नुयात् पलालधूम्रवर्णांतुपितृलोकेमहीयते सवत्सांपीवरांदत्वा
शितिकंठामलंकृतां विश्वेदेवसंबाधंस्थानश्रेष्ठंप्रपद्यते समानवत्सांगौरींतुधेनुंसर्वाघनाशिनीं सवत्सांकांस्यदोहांतुवसूनांलोकमा-
प्नुयात् वत्सोपपन्नांनीलांगींसर्वरत्नसमन्विताम् गंधर्वाप्सरसांलोकान्दत्वाप्राप्नोतिमानवइति संकल्पेतुतत्फलंसंकीर्त्यदद्यात् इति
समानवर्णगोवत्सदानफलं अथकृष्णाधेनुदानं मात्स्ये अद्येत्यादिसंकल्पादिपूर्ववत् मंत्रस्तु कृष्णाधेनोनमस्तुभ्यंब्रह्मविष्णु
शिवात्मके त्रिजन्मार्जितपापानिभुवंदानात्प्रणाशयेति अथहेमशृंगीदानं मात्स्ये दशसौवर्णिकेशृंगेखुराःपंचपलान्विताः पंचाश
त्पलकंकांस्यंताम्रंचापितथैवच वस्त्रंचत्रिगुणंधेन्वादक्षिणाचचतुर्गुणेति एवंविधिवद्दातुःफलमुक्तंनंदिपुराणे विधिनातुयदादत्तापा
त्रेधेनुःसदक्षिणा तारयतेजंतून्कुलानामयुतंशतमिति महाभारतेपि प्रासादायत्रसौवर्णाःशय्यारत्नोज्वलास्तथा वराश्चा-
प्सरसोयत्रतत्रगच्छंतिगोप्रदाः तथा यावंतिरोमाणिभवंतिधेन्वास्तावंतिवर्षाणिमहीयतेसः स्वर्गाच्च्युतश्चापिततोत्रलोकेकुलेसमु-
त्पत्स्यतिगोमतांतथा सालंकृतांसवत्सांचधेनुंसंपूज्यभक्तितः सरत्नपूर्णापृथिवीतेनदत्तानसंशयइति इतिस्वरूपतोगोदानं अथ
कार्पासधेनुदानं मात्स्ये अतःपरंप्रवक्ष्यामिधेनुंकार्पासिकींभुवि सर्वविश्वस्यगुप्त्यर्थंब्रह्मणाचांशुकंकृतं साचकार्पासभारेण-
श्रेष्ठाधेनुःप्रकीर्तिता मध्यमाचतदर्धेनतदर्धेनकनीयसी पूर्ववद्रूप्यंचधान्यंचहिरण्यंचतथैवच वत्सकंतुचतुर्थांशान्मानमत्राभिधी-

यते कुर्वीतपूर्ववद्वस्त्रवस्त्रधान्याद्युपस्कृतमिति ततोवाराहोक्ततिलधेनुदानवत् क्रियाकल्पादिसंकल्पाद्यारभ्य दानंकृत्वाप्रार्थयेत् मंत्रास्तु
हेमकुंदेंदुसदृशेक्षीरार्णवसमुद्भवे सोमप्रियेसुधन्वाख्येसौरभेयिनमोस्तुते दत्तेयमिंदुनाथायशशांकायामृतायच अत्रिनेत्रप्रजाताय
सोमराजायवैनमः यस्त्वेवंपरयाभक्त्याब्राह्मणायप्रयच्छति सयातिचंद्रलोकंतुसोमेनसहमोदतइति इतिकार्पासधेनुदानं अथलवणधेनुदानं भविष्ये
तत्रयुधिष्ठिरंप्रतिकृष्णः शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिलवणस्येहकल्पितां गोमयेनानुलिप्तेतुदर्भसंस्तरसंस्थिते आविकंचर्मविन्यस्यपूर्वा
ग्राभिमुखसंस्थितं वस्त्रेणाच्छादितांकृत्वाधेनुंकुर्वीतबुद्धिमान् आढकेनैवकुर्वीतबहुवित्तोपकल्पितां गांविप्रंचयथाविभवंवस्त्रा
लंकारादिभिःसंपूज्य अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांलवणधेनुंफलस्तनींसिंधुशुक्तिवर्णांसक्तुपिंडकपोलांयवास्यांकंबलप
ट्टसूत्रग्रैवेयकांताम्रपृष्ठींगुडपानांकंबललांगूलांमधुयोनिकांसर्वाभरणभूषितांसर्वपापक्षयकामोविष्णुप्रीतिकामोवातुभ्यमहंसंप्रददेन
ममेतिपुत्रभार्यादियुतःप्रदक्षिणीकृत्यदद्यात् शेषंमधुधेनुवत् मंत्रस्तु लवणेवैरसाःसर्वेसर्वास्तिष्ठंतिदेवताः सर्वदेवमयेदेविल
वणाख्येनमोस्तुतेइति पुराणांतरेषुषोडशप्रस्थमितां चतुर्थांशेनवत्सइत्युक्तं इतिलवणधेनुदानं अथसुवर्णधेनुदानं वह्निपुराणे
सुवर्णधेनुश्चाप्यत्रसुवर्णाश्चचतुर्दश सुनिर्णिक्तसुवर्णैश्चसप्तभिर्मध्यमामता चतुर्भिश्चकनिष्ठास्याच्चतुर्थांशेनवत्सकः गुडधेनुविधा
नेनदत्तासर्वफलप्रदा अत्रविशेषोरौप्येणवत्सइतिकेचित् तथा अद्येत्यादिप्रवालशृंगींघृतपात्रस्तनवतींपद्मरोमांकर्पूरागरुनासि-
कांमिष्टान्नरसवासितांशंखशृंगांतरांशुक्तिललाटस्थांनारिकेलश्रवणांगुडजानुकांपंचगव्यापानवतींकांस्यपृष्ठांपट्टसूत्रलांगूलांसप्तधान्य

समायुक्तां फलपुष्पोपेतां छत्रोपानत्समन्वितां सुवर्णधेनुं रुद्रदैवत्यां सहस्राश्वमेधफलावाप्तिकामः कुलसहस्रस्य स्वर्गे निवासकामश्च गोत्राय शर्मणे सुपूजिताय तु-
भ्यमहं संप्रददे न मम इति मंत्रस्तु सुवर्णधेनुं विप्राय प्रतिपद्येदृशीं नरः हिरण्यरेताः पुरुषः पुराणः कृष्णपिंगलः तप्तहेमच्छविः स्रष्टा विश्वात्मा प्रीयतां-
ममेति अनेनैव तु मंत्रेण धेनुदानं प्रकीर्तितं अश्वमेधसहस्रस्य फलमाप्नोत्यसंशयं कुलानांच सहस्रस्य स्वर्गं नयति गोप्रद इति इति सु-
वर्णधेनुदानम् अथ वंध्यात्वहरसुवर्णधेनुदानम् वायुपुराणे चतुर्विधा च या वंध्या भवेद्वत्सवियोजनात् वक्ष्ये तस्याः प्रतीकारं तत्स्व-
रूपं निबोध मे वंध्या चतुर्विधा प्रोक्ता वंध्या काकवंध्या स्त्रीप्रसूः मृतप्रजा इति काकवंध्या तु काकवदेकापत्या शेषाः स्पष्टा एव धेनुरूपवि-
शेषमाह हेमाद्रौ कर्मविपाके हिरण्येन यथाशक्त्या सवत्सां कारयेद्दृढां धेनुं पलेन वत्सं च पादेन गुरुरब्रवीत् यथाशक्त्येति पलेन वा तदर्धेन त-
दर्धार्धेन वा पुनरिति कर्मविपाकोक्तपरिभाषाप्रकारेण धेनुं रौप्यखुरां रत्नं पुच्छे नियोज्य घंटां शुभ्रयोरपि गले बध्वा रत्नमयं तिलकं ललाटे ब-
ध्नीयात् एतादृशीं समभ्यर्च्य पायसं नैवेद्यं दत्त्वा मोदकान् पूपान् गुडलवणजीरकं सुवर्णदक्षिणां कंचुकं च नववेणुमय शूर्पे निधाय एकं वायनकं धेनवे
अन्याभ्यः पतिपुत्रवतीभ्यो ब्राह्मणीभ्यः षडष्टौ वा दद्यात् ततो वेदपारगमलोलुपं ब्राह्मणं ऋणग्रस्तं दरिद्रं कुटुंबिनमाहूय वृत्वा यथाविभवं वस्त्रा-
लंकारादिभिः संपूज्य ततो धेनुं सोमो धेनुमिति मंत्रेण सवत्सां च संपूज्य अग्निमुपसमाधाय समिदाज्यचरुद्रव्यैः सोमो धेनुमिति मंत्रेण प्रत्येकम-
ष्टोत्तरशतसंख्यया हुत्वा स्वयमुदङ्मुखः प्राङ्मुखायोपविष्टाय गोपुच्छं तद्धस्ते निधाय दद्यात् अद्येत्यादि० गोत्राय शर्मणे सुपूजिताय इमां सा-
लंकृतां सुवर्णधेनुं सवत्सां रौप्यखुरां रत्नपुच्छां घंटायुतकंठां रत्नतिलकां वायनोपेतां वस्त्रयुगच्छन्नां मुक्तालांगूलां मम जीवत्पुत्रसंतानप्राप्ति बंध-

कीभूतसकलदुरितनिरासनपूर्वकं आयुष्मत्सुपुत्रावाप्तिकामो वंध्यात्वहरामिमां सुवर्णधेनुं यथाशक्ति सोपस्करां रुद्रदैवत्यां तुभ्यमहं संप्रददे न-
ममेति सकुशतिलोदकं दद्यात् मंत्रस्तु वायवीये धेनुरंगिरसः सत्रे वासिष्ठे सुरभिस्तथा दुहिता च सुता भानो रग्नेश्च वरुणस्य च यास्त्वगावः
प्रवर्तंते वनेषूपवनेषु च प्रीणंतु ताः समस्ता मे सदा पुत्रपौत्रप्रवर्धनाः प्रयच्छंतु दिवारात्रमविच्छेदं च संततेः ततो देवस्य त्वा स्वस्तीसुक्त्वा यथाशाखं का
मस्त्विति पठेत् ततः सुवर्णदक्षिणां दत्वा प्रार्थयेत् मंत्रस्तु वंध्यात्वं काकवंध्यात्वं कन्याप्रसव एव च तथैव मृतवंध्यात्वं दोषं मम चतुर्विधम्
दानेनानेन हरतु या सा कामदुघा ममेति इति गां प्रार्थयित्वा प्रदक्षिणीकृत्य विसृज्य भूयसीं दक्षिणां दत्वा यथाशक्ति ब्राह्मणान् भोजयित्वा जी-
वत्सुसंतानावाप्तिरस्त्विति तान् संप्रार्थ्य जीवत्सुसंतानावाप्तिरस्त्विति ते ब्रूयुः ततः सुहृद्युतो भुंजीतेति इति वंध्यात्वहरसुवर्णधेनुदानं अ
थोभयतोमुखीदानं मात्स्ये रुक्मशृंगीं रौप्यखुरां मुक्तालांगूलभूषिताम् कांस्योपदोहनां राजन् सवस्त्रां द्विजपुंगवे प्रसूयमानां यो द-
द्यात्तेनु द्रविणसंयुतां यावद्वत्सो योनिगतो यावद्गर्भं न मुंचति तावद्गौः पृथिवी ज्ञेया सशैलवनकानना देवलः अलंकृत्योक्तविधिना सुव
र्णत्रिपलान्विता देया च द्विपला मध्या पलैका दक्षिणाधमा वाराहे तु सुवर्णसाहस्रं तदर्धार्धमुखव्युक्तं सुवर्णस्य सहस्रेण तदर्धेनापि वा
पुनः तस्याप्यर्धशतेन वापि पंचाशच्च ततोऽर्धकं यथाशक्त्यापि दातव्या वित्तशाठ्यविवर्जितेनेति हेमाद्रौ उभयतोमुखीं स्वर्णनिष्कं प्रदत्वा-
सद्यः शुद्ध्येत्पातकेभ्यश्च मर्त्य इति सुवर्णनिष्कदक्षिणायुतेनापि अत्र निष्कश्चत्वारिंशन्माषक एव ग्राह्यः अत्यशक्तौ विंशतिमाषकं वा द-
द्यादित्यर्थः दरिद्रेण अथ दानप्रयोगः शुचिरद्येत्यादि॰ उभयतोमुखीदानं कर्तुं गोब्राह्मणपूजां च करिष्ये इति संकल्प्य द्विजं कुडं

बिनंदरिद्रंवेदपारगंसुशीलंदृष्ट्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिःतथागामपिसंपूज्य ॐ त्वंमह्यामवनिंविश्वधेनांतुर्वीतयेवेव्यायक्षरंती अरं-
मयोनमसैजदर्णःसुतरणांअकृणोरिंद्रसिंधून् इतिगामनुमंत्र्यप्रदक्षिणीकृत्य अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेअमुकशाखाध्यायिनेइमांधेनूपस्क-
रांउभयतोमुखींससमुद्रशैलवनोपेतपृथ्वीदानसमफलावाप्तयेधेनुवत्सरोमसंख्ययुगदेवलोकमहिमत्वपितृपितामहप्रपितामहकुलशतनरको-
त्तारणपूर्वकघृतक्षीरवहबहुकुल्याकदधिपायसकर्दमदेशाधिकरणकोत्तारकेप्सितकामोब्रह्मलोकावाप्तिकामोरुद्रदैवत्यांइमांतुभ्यमहंसंप्र-
ददेनममेतिसघृततिलपूर्णकांस्यपात्रयुतगोपुच्छंतन्हस्तेसकुशजलंदत्वाप्रार्थयेत् मंत्रस्तु इमांगृहाणोभयमुखींभूवाज्ञातांममास्तुवै मम-
वंशविशुद्धेश्चसदास्वस्तिकरीभवेति विप्रोदेवस्यत्वेतिप्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ततःसुवर्णसहस्रमारभ्यपंचविंश-
तिचतुर्दशसुवर्णमितांदक्षिणांदद्यात् ततोनन्यूनामिति ततोविप्रस्तु ॐ इरावतीधेनुमतीहिभूतंसूयवसिनीमनुषेदशस्या व्यस्तभ्नारो-
दसीविष्णवेतेदाधर्थपृथिवीमभितोमयूखैः १ ॐ स्योनापृथिवीभवानृक्षरानिवेशनी यच्छानःशर्मसप्रथः २ इतिमंत्रद्वयंपठित्वावदेत् प्र-
तिगृह्णामिमांधेनुंकुटुंबार्थेविशेषतः स्वस्तिर्भवतुमेनित्यंरुद्रमातर्नमोस्तुते इतिनत्वागृहीतायाःदक्षिणेनपाणिनावत्समाकृष्यपठेत् ॐ गर्भेनु-
सन्नन्वेषामवेदमहंदेवानांजनिमानिविश्वा शतंमापुरआयसीररक्षन्नधश्येनोजवसानिरदीयमिति मंत्रेणवत्समाकृष्येत् निष्कासितेसतिकृ-
त्यांतरमाह ततोयजमानःप्राणानायम्य अद्येत्यादि॰ कृतस्योभयतोमुखीदानकर्मणःसांगतासिध्यर्थंदेवादिमंत्रैस्तर्पणंहोमंचकरिष्ये इति
संकल्प्य स्थंडिलेग्निंप्रतिष्ठाप्यान्वादध्यात् अस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमुक्त्वा ॐ अत्रप्रधानंपृथिवींत्रिः गौरींसकृदाज्येनप्र-

जापतिंचतुरशीत्या आज्येनशेषेणस्विष्टकृतमित्यादिसद्योयक्ष्येइत्यंतमुक्त्वासमिद्धूयमग्नावाधायइध्माबर्हिषीपरिसन्नह्यपरिसमूहनादिचक्षुष्यंतं
कृत्वाकुशास्तृतभूमौअग्नेःपश्चाद्देवसाक्षिताभिरद्भिर्वक्ष्यमाणमंत्रैर्देवादींस्तर्पयेत् तेचमंत्राः ॐयेदेवासोदिव्येकादशस्थपृथिव्यामध्येका
दशस्थ अप्सुक्षितोमहिनैकादशस्थतेदेवासोयज्ञमिमंजुषध्वं देवांस्तर्पयामि ॐउशंतस्त्वानिधीमह्युशंतःसमिधीमहि उशन्नुशतआव
हपितॄन्हविषेअत्तवे पितॄंस्तर्पयामि ॐ इमंमेगंगेयमुनेसरस्वतिशुतुद्रिस्तोमंसचतापरुष्ण्या असिक्न्यामरुद्वृधेवितस्तयार्जीकीयेशृणुह्या
सुषोमया सरितस्तर्पयामि ॐअद्रिभिःसुतोमतिभिश्चनोहितःप्ररोचयन्रोदसीमातराशुचिः रोमाण्यव्यासमयाविधावतिमधोर्धारापिन्व
मानादिवेदिवे पर्वतांस्तर्पयामि ॐ वनस्पतेशतवल्शोविरोहसहस्रवल्शाविवयंरुहेम यंत्वामयंस्वधितिस्तेजमानःप्रणिनायमहतेसौभगा
य वनस्पतींस्तर्पयामि ॐ समुद्रज्येष्ठाःसलिलस्यमध्यात्पुनानायंत्यनिविशमानाः इंद्रोयावज्रीवृषभोरराद्तताआपोदेवीरिहमामवंतु स
मुद्रांस्तर्पयामि ॐ अहिरिवभोगैःपर्येतिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः हस्तघ्नोविश्वावयुनानिविद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः नागां
स्तर्पयामि ॐ मधुवाताऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः माध्वीर्नःसंत्वोषधीः ओषधीस्तर्पयामि इत्यष्टाभिस्तर्पयित्वाचतस्रआज्याहुती
र्जुहुयात् ॐ ईळेद्यावापृथिवीपूर्वचित्तयेग्निंघर्मंसुरुचंयामन्निष्टये याभिर्भरेकारमंशायजिन्वथस्ताभिरूषुऊतिभिरश्विनागतं स्वाहा पृ
थिव्याइदंनमम १ ॐ महीद्यौःपृथिवीचनइमंयज्ञंमिमिक्षतां पिपृतान्नोभरीमभिःस्वाहा पृथिव्याइदंनमम २ ॐ उर्विपृथ्वीबहुलेदूरेअं
तेउपब्रुवेनमसायज्ञेअस्मिन् दधातेयेसुभगेसुप्रतूर्तीद्यावारक्षतंपृथिवीनोअभ्वात्स्वाहा पृथिव्याइदंनमम ३ ॐ गौरीर्मिमायसलिला-

नितक्षस्त्येकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी अष्टापदीनवपदीबभूवुषीसहस्राक्षरापरमेव्योमन्स्वाहा गौर्याइदंन०४ इतिचतस्रआज्याहुतीर्हु-
त्वाततःसमस्तव्याहृतिभिश्चतुरशीत्याज्याहुतीर्हुत्वाप्रजापतयइदंनममेतित्यजेत् ततःस्विष्टकृदादिहोमशेषंसमाप्यभूयसींदक्षिणांद
त्वागामनुव्रज्यगोमतींजपेत् महाभारते गावोमामुपतिष्ठंतुहेमशृंग्यःपयोमुचः सुरभ्यःसौरभेय्याश्चसरितःसागरंयथा गावः
पश्याम्यहंनित्यंगावःपश्यंतुमांसदा गावोस्माकंवयंतासांयतोगावस्ततोवयं घृतक्षीरप्रदागावोघृतयोन्योघृतावहाः घृतनद्योघृतावर्तास्ता
मेसंतुसदागृहे घृतंमेहृदयेनित्यंघृतंनाभ्यांप्रतिष्ठितं घृतंमेसर्वतश्चैवघृतमध्येवसाम्यहं गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः गावोमेहृदयेसं
तुगवांमध्येवसाम्यहं गावःसुरभयोनित्यंगावोगुग्गुलसन्निभाः गावःप्रतिष्ठाभूतानांगावःस्वस्त्ययनंमहत् अन्नमेवपरंगावोदेवानांहवि
रुत्तमं पावनंसर्वभूतानांरक्षंतिचवहंतिच हविषामंत्रपूतेनतर्पयंत्यमरान्दिवि ऋषीणामपिहोतॄणांगावोहोमेप्रतिष्ठिताः सर्वेषामेवभूता-
नांगावःशरणमुत्तमं गावःपवित्रंपरमंगावोमंगलमुत्तमं गावःसर्वस्यलोकस्यगावोधन्याःसनातनाः नमोगोभ्यःश्रीमतीभ्यःसौरभेयी-
भ्यएवच नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः पुनःप्रदक्षिणांकृत्वाधेनुंद्विजवरंचतामभिजपित्वानमस्कृत्यविसृज्यपायसादिनासम्यक्कृत्वादश
ब्राह्मणान्भोजयित्वातेभ्योदक्षिणांदत्वास्वस्त्ययनंवाचयित्वासुहृद्युतोभुंजीतेति इत्युभयतोमुखीदानप्रयोगः अथप्रसंगादुभयतोमुखीप्रतिग्र
हप्रायश्चित्तं ममोभयतोमुखीप्रतिग्रहदोषपरिहारार्थंकृच्छ्रत्रयप्रायश्चित्तंयथामत्याम्नायेनकरिष्ये इतिसंकल्प्यकृच्छ्रत्रयप्रायश्चित्तंकुर्या-
दित्युक्तंदानोद्योतेरुणस्मृतौरहस्यप्रायश्चित्तेष्वशक्तस्य इत्युभयतोमुखीप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं इत्युभयतोमुखीगोदाननिरूपणं अथदशदा

नानिमदनरत्ने जातूकर्ण्यः उत्क्रांत्यादीनिदानानिदशदद्यान्मृतस्यतु गोभूतिलहिरण्याज्यवासोधान्यगुडानिच रौप्यंलवणमित्याहुर्दशदा-
नान्यनुक्रमादिति एतानिदशदानानिनराणांमृत्युजन्मनोः कुर्यादभ्युदयार्थंचप्रेतेपिहिपरत्रचेति हेमाद्रिः तत्रादौगोदानं दानविधिस्तु
पूर्वोक्तएव ममसर्वपापक्षयार्थंइमांगांधेनूपस्कराम्रुद्रदेवत्यांसुवर्णादिदक्षिणायुतांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मं
त्रस्तु यज्ञसाधनभूतायाविश्वस्यान्नप्रदायिनी विश्वरूपधरोदेवःप्रीयतामनयागवा गवामंगेषुतिष्ठंतिभुवनानिचतुर्दश इतिगोदानं अथ
भूमिदानं मात्स्ये निवर्तनमिताभूमिर्देया दशहस्तेनदंडेनत्रिंशद्दंडानिवर्तनमिति स्मरणात् दानान्यन्यानिसर्वाणिकनकादीनिया-
निच तानिभूमिप्रदानस्यकलांनार्हंतिषोडशीमिति अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणेसुपूजितायषष्टिवर्षसहस्रपरिमितस्वर्गेशिवपुरनिवा
सकामःसर्वपापक्षयकामइमांभूमिंबहुसस्यप्रदांविष्णुदेवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् मंत्रस्तु सर्वेषामाश्रयाभूमिर्वराहेण
समुद्धृता अनंतसस्यफलदाअतःशांतिंप्रयच्छमे यस्यारोहंतिबीजानिकालेचैवमहीतले त्वत्प्रसादाच्चसकलाममसंतुमनोरथाइति
इतिभूमिदानं अथतिलदानं तिलास्तुद्रोणत्रयमितादेयाः पंचमणपरिमिताभवंति अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेइमेतिलाःसोमदैव
ताविष्णुदेवतावासर्वपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु महर्षेर्गोत्रसंभूताःकश्यपस्यतिलाःस्मृताः तस्मादेषांप्रदानेनम
मपापंव्यपोहतु इतितिलदानं अथहिरण्यदानं तच्चनिष्कत्रयमितंकनिष्ठं द्वादशमाषकोनिष्कः अद्येत्यादि॰गोत्रायशर्मणेइदं-
हिरण्यंअग्निदैवतंसमस्तपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः अनंतपुण्यफलद-

मतः शांतिंप्रयच्छमे इतिहिरण्यदानं अथाज्यदानं घृतंतुप्रस्थमितंदद्यात् विंशतिशेरकमितंभवति अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणे इदमाज्यं-
विष्णुदैवतंसमस्तपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु कामधेनोःसमुद्भूतंसर्वक्रतुषुसंस्थितं देवानामाज्यमाहारमतःशां
तिंप्रयच्छमे इत्याज्यदानं अथवस्त्रदानं सूक्ष्मवस्त्रद्वयंबहुमूल्यमष्टहस्तमितंदद्यात् अद्येत्या॰ गोत्रायशर्मणे समस्तपापक्षयकाम
इमेबार्हस्पत्येवाससीतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु शीतवातोष्णसंत्राणंलज्जायारक्षणंपरं देहालंकरणंवस्त्रमतःशांतिंप्रयच्छमे
इतिवस्त्रदानं अथधान्यदानं सार्द्धखारीद्वयंव्रीहयोदेयाः तच्चसार्द्धशतद्वयमणपरिमितमणषट्कंचेति गोत्रायशर्मणे इदममुक
सरव्यंप्रजापतिदैवत्यंसमस्तपापक्षयपूर्वकैहिकामुष्मिकशिवफलावाप्तिकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु सर्वदेवमयंधान्यस
र्वोत्पत्तिकरंमहत् प्राणिनांजीवनोपायमतःशांतिंप्रयच्छमे इतिधान्यदानं अथगुडदानं गुडंपलषष्टिमितंदद्यात् अद्येत्यादि॰ मम
समस्तपापक्षयपूर्वकंगृहेलक्ष्म्याःस्थैर्यसिद्धिकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायेमंगुडंरसवर्यंसोमदैवतंसदक्षिणंतुभ्यमहंसंप्रददेनममे-
ति मंत्रस्तु गुडमिक्षुरसोद्भूतंमंत्राणांप्रणवोयथा दानेनानेनमेतस्यपरालक्ष्मीःस्थिरागृहे इतिगुडदानं अथरजतदानं पलत्र
यमितंरौप्यंदद्यात् अद्येत्यादि॰ ममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवविष्णुपितृप्रीतिकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइदंरजतंविष्णुदैवतंसद-
क्षिणंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु प्रीतिर्यतःपितॄणांचविष्णुशंकरयोःसदा शिवनेत्रोद्भवंरूप्यमतःशांतिंप्रयच्छमे इतिरजत-
दानं अथलवणदानं लवणंसार्द्धखारिकंदद्यात् अद्येत्यादि॰ ममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवप्रीतिकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइदं-

लवणंसर्वरसोत्कृष्टंसोमदैवत्यंसदक्षिणंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु यस्मादन्नरसाःसर्वेनोत्कृष्टालवणंविना शंभोःप्रीतिकरंयस्माद
तःशांतिंप्रयच्छमे इतिलवणदानं इतिदशदानानि अथपंचधेनुदानानि तत्रादौपापापनोदधेनुदानं ब्राह्मे दानोपस्करास्तुगोदा-
नोक्ताएव अद्येत्यादिममात्मनोमनोवाक्कायकर्मभिराजन्मोपार्जितपापापनोदकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांकृष्णांपापापनोदधेनुं
यथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु आजन्मोपार्जितंपापंमनोवाक्कायकर्मभिः तत्सर्वंनाशमायातुपा-
पधेनुप्रदानतः ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् इतिपापापनोदधेनुदानं अथऋणापनोदधेनुदानं ब्राह्मे अद्येत्या॰ ममआजन्मोपा
र्जितैहिकामुष्मिकसमस्तऋणपातकच्छेदकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांसमस्तऋणापनोदरक्तधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैव-
त्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् इतिऋणापनोदधेनुदानं अथप्रायश्चित्तधेनुदानं ब्राह्मे अद्येत्या॰ मया
जन्मप्रभृतिअद्ययावद्राचरितसमस्तपातकस्याकृतप्रायश्चित्तस्यामरणांतंपापापनोदकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायप्रायश्चित्तत्वेनइमांक
पिलांधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु प्रायश्चित्तेसमुत्पन्नेनिष्कृतिर्नकृताक्वचित् तस्यपापस्य-
शुद्ध्यर्थंधेनुमेतांददामिते ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् इतिप्रायश्चित्तधेनुदानं अथवैतरणीधेनुदानं ब्रह्मवैवर्ते यासावैतरणीना
मयममहाद्वारेमहानदी शतयोजनविस्तीर्णापृथुलेसामहासरित् अगाधानंतरूपाचदृष्टमात्राभयप्रदा पतंतितत्रवैमर्त्याःक्रंदमानाःसु
दारुणं उष्णेवर्षासुशीतेचमारुतेचातितीक्ष्णके दानांतरांतरप्रेद्यस्मात्तस्माद्वैतरणीस्मृतेति दानकालोपितत्रैवमदनरत्ने अयनेवि

षुवेपुण्येव्यतीपातेदिनक्षये अन्येषुपुण्यकालेषुदीयतेदानमादरात् पाटलामथवाकृष्णांदद्याद्वैतरणींतुगां स्वर्णशृंगींरौप्यखुरांकांस्यपात्रोपदो
हनां कृष्णवस्त्रयुगच्छन्नांसप्तधान्यसमन्वितां कार्पासद्रोणशिखरे आसीनांहैमीं यमप्रतिमांलोहदंडयुतांमहिषारूढांपाशहस्तांकृत्वा इक्षु
दंडमयमुडुपंपट्टसूत्रेणबध्वाउडुपेधेनुंकृत्वा छत्रोपानत्समायुक्तां वैतरणींगांमृत्युकालेवादद्यात् तद्यथा ममयमद्वारस्थितवैतरण्या-
ख्यनद्युत्तरणार्थंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांकृष्णांगांसवत्सांयमप्रतिमायुक्तांकृष्णवस्त्रयुगच्छन्नांसप्तधान्ययुतांरक्तमाल्याद्यलंकृ-
तांस्वर्णशृंगाद्युपस्करोपेतांकार्पासद्रोणशिखरांसछत्रोपानत्कांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति इतितिलजलघृतयुतंगोपुच्छंद्विज-
हस्तेदद्यात् मंत्रस्तु यमद्वारपथेघोरेघोरावैतरणीनदी तांतर्तुकामोयच्छामिकृष्णांवैतरणींतुगामिति ततःसुवर्णदक्षिणांदत्वाप्रार्थये-
त् विष्णुरूपद्विजश्रेष्ठभूदेवगतिपावन तर्तुंवैतरणीमेनांकृष्णांगांप्रददाम्यहं ततःपुच्छंस्वकरेधृत्वानुव्रजेत्सप्तपदानि धेनुप्रार्थनामंत्र-
स्तु धेनुकेत्वंप्रतीक्षस्व यमद्वारेमहापथे उत्तितीर्षुरहंदेवि वैतरण्यैनमोस्तुतेइतिप्रणम्यभूयसींदक्षिणांदद्यात् कृष्णायाअभावेअन्य
वर्णापिदेया गोरभावेद्रव्यंदेयं पित्रादेरशक्तौपुत्रादिर्दद्यात् तत्रांत्यमंत्रेउत्तितीर्षुरयमितिपठेत् मध्यमेतर्तुंवैतरणीमस्येति प्रथमेतान्
तुमस्येति इतिवैतरणीदानम् अथउत्क्रांतिधेनुब्राह्मे उत्क्रांतिवैतरण्यौच दशदानानिचैवहि प्रेतेपिकृत्वातत्प्रेतंशवधर्मेणदाहये
दिति यथा योमुमूर्षुःपुरुषः स्वयंचेतनवेलायांश्रोत्रियंवेदपारगंब्राह्मणमाहूय अद्येत्यादि० ममसुखेनप्राणोत्क्रमणप्रतिबंधकोक्त
निष्कृत्यनुक्तनिष्कृतिजनितसकलपापक्षयद्वारासुखेनप्राणोत्क्रमणासिद्ध्यर्थमिमामुत्क्रांतिसंज्ञिकांधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यां

गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु अस्तूत्क्रांतौप्रवृत्तस्यसुखोत्क्रमणसिद्धये तुभ्यमेनांसंप्रददेधेनुमुत्क्रांतिसंज्ञिकामिति
ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् गोरभावेतुतत्स्वरूपभूतंगोमूल्यंवाददद्यात् पित्रादेरशक्तौतुपुत्रादिर्दद्यात् तत्रममेतिपदस्थानेपित्रादेरितिवदेत् इ
त्युत्क्रांतिधेनुदानं इयमेवमोक्षधेनुरितिकेचित् तद्यथा मोक्षदोवासुदेवस्तुवेदशास्त्रेषुगीयते तत्प्रीतयेद्विजाग्र्यायमोक्षधेनुंददाम्य
हं इत्युक्त्वा अद्येत्यादिममसमस्तपापक्षयपूर्वकसंसारमोक्षावाप्तिकामः श्रीपापापहमहाविष्णुप्रीतिकामश्चइमांमोक्षधेनुंयथाशक्तिसो
पस्करारुद्रदेवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु मोक्षंदेहिहृषीकेशमोक्षंदेहिजनार्दन मोक्षधेनुप्रदानेन
ममसोक्षस्तुवेगतइति ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् गोरभावेतुपूर्वोक्तमनुसंधेयम् इतिमोक्षधेनुदानं अथमहिषीदानं हेमा
द्रौभविष्ये महिषीदानमाहात्म्यंकथयामियुधिष्ठिर पुण्यंपवित्रमायुष्यंसर्वकामप्रदंतथा दानकालोपितत्रैव चंद्रसूर्यग्रहेकार्ति
क्यांअयनेसितचतुर्दश्यांसंक्रांतौसर्वारिष्टनाशायचित्तप्राशस्त्याय देया प्रथमप्रसूतांदोषवर्जितांदद्यात् तत्रादौयमस्वरूपायेमहिष्यै
नमइतिनत्वाप्रार्थयेत् महिषीब्रह्मपुत्रीचलक्ष्मीरूपेणसंस्थिता प्रार्थितासिमयादेवियममार्गंनिवारयेति तथा महिषीयमरूपा
त्वंविश्वामित्रविनिर्मिते पूजिताहरमेपापंसर्वदानफलप्रदे यथाशक्रस्याप्सरसोरूपेणमहिषीतथा सर्वभाग्यप्रदेदेविदीर्घशृंगिनमो-
स्तुतइति अद्येत्या॰ ममदीर्घायुष्यैहिकामुष्मिकयज्ञयाजित्वपितृतारणात्यंतशुभविंशतिधेनुदानसमफलावाप्तिसर्वदानोत्तमफलपुत्रपौ
त्रबहुत्वसूर्यलोकनिवासमहाराज्यावाप्तिकामश्चममसर्वारिष्टनिवारणार्थंशनैश्चरजनितपीडाशांत्यर्थंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांस

हिषींसालंकृतांरक्तमाल्यवस्त्रावृतांस्वर्णशृंगींरौप्यखुरांताम्रदोहांहैमतिलकांसप्तधान्ययुतांघंटाभरणांधेनूपस्करांयमदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेन-
ममेतिसकुशतिलजलंतद्धस्तेदद्यात् विप्रोदेवस्त्वमेतिपठन् पृष्टदेशंस्पृष्ट्वास्वस्तीतिप्रतिगृह्य यथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् दातातु इं-
द्रादिलोकपालानांयाराज्यमहिषीशुभा महिषीदानमाहात्म्यात्सास्तुमेसर्वकामदा धर्मराजस्यसाहाय्येयस्याःपुत्रःप्रतिष्ठितः महि
षासुरस्यजननीयासास्तुवरदाममेति दत्वाप्रदक्षिणीकृत्यब्राह्मणेतांपयस्विनीमिति दक्षिणातुदशपञ्चत्रयःसुवर्णाःएकोवासुवर्णः
अतिनिकृष्टोज्ञेयः ततोभूयसींदक्षिणांदत्वाकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् हेमाद्रौभविष्यपुराणे अनेनविधिनादत्वामहिषींद्विजपुंगवे सर्वा
न्कामानवाप्नोतिइहलोकेपरत्रचेति ब्राह्मणःसर्वकामस्तुक्षत्रियोजयकाम्यया धनकामस्तुवैश्योवैशूद्रोभिलषितामियात् महिष-
दानमप्येवमेवज्ञेयम् इतिमहिषीदानं अथमेषीदानं भविष्ये शृणुपार्थपरंदानंसर्वकल्मषनाशनं यद्दत्वाविविधंपापंसद्योविल-
यमृच्छति अयनेविषुवेग्रहणद्वयेदुःस्वप्नदर्शने चित्तवित्तानुसारेकालेतीर्थेगृहेवाकार्यम् शंकरंब्रह्माणंविष्णुंगौरींगायत्रींश्रींसुहि
तांयथाशक्तिसुवर्णप्रतिमांकृत्वाशच्यासहेंद्रंग्रहान्लोकपालांश्चकृत्वासंपूज्यततस्थंडिलेमतःस्वगृह्योक्ताग्निंप्रतिष्ठाप्यस्थापितदेवतामंत्रै-
स्तिलाज्यैरष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिरष्टाष्टसंख्याकाहुतीर्हुत्वाततोमेषींद्विजंचवस्त्रालंकारादिभिर्यथाविभवंसंपूज्य अद्येत्यादिसर्वपा
पक्षयदुःस्वप्नसूचितारिष्टविनाशपुत्रपौत्रधनकीर्तियशःकामइमांमेषींसुवर्णतिलकाद्यंकितांकौशेयपरिधानांसप्तधान्यसमायुक्तांपु-
ष्पोपहारांसन्मुखस्थापितलवणांब्रह्मविष्णुशिवादिप्रतिमायुक्तांमुक्तोपस्करांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति

दत्वासुवर्णदक्षिणांदद्यात् मंत्रस्तु वाङ्मनःकायजनितंयत्किंचिन्ममदुष्कृतं तत्सर्वंविलयंयातुत्वद्दानेनोपसंचितमिति प्रतिमास्थापनंति
लकुंभे मेषीप्रत्यक्षांसुवर्णनिर्मितांवा विप्रोदेवस्यत्वेतिश्रृंगेप्रतिगृह्ययथाशारवंकामस्तुतिंपठेत् प्रतिग्रहीनृविप्रसंभाषणंसुखावलोक
नंचवर्जयेत् भविष्ये शतेनकारयेत्तांतुसुवर्णस्यप्रयत्नतः यथाशक्त्याथवाकुर्याद्वित्तशाठ्यंनकारयेत् इतिमेषीदानं अथअजादानं
सुमंतुः अजापालोमहीपालोह्यजादानेदिवंगतः अयनेविषुवेचैवयुगादौग्रहणेषुच अमावास्यामजादानंपौर्णमास्यांचशस्यते विधि
तस्यप्रवक्ष्यामिविश्वामित्रेणनिर्मितं अजांविप्रंचयथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणेइमांअजांसप्तधा
न्योपरिस्थितांवस्त्रमाल्योपशोभितांवज्रनेत्रांहेमश्रृंगींताम्रपृष्ठींरौप्यपादांसदोहनपात्रांसपुत्रांत्वाष्ट्रदैवतांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति कु
क्षौतिलोदकंदत्वादद्यात् मंत्रस्तु मंत्रवासेअजेश्लक्ष्णेयज्ञसंपत्करेशुभे सदात्वंदहमेपापजन्मांतरशतैःकृतमिति तथा त्वंपूर्वंब्रह्म-
णासृष्टापवित्राकामदापरा त्वत्प्रसूतोस्थितायज्ञास्तस्माच्छांतिंप्रयच्छमे देवस्यत्वेतिश्रृंगेप्रतिग्रहः ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् इत्यजा
दानं अथवृषदानं अयनेविषुवेचैवयुगादौग्रहणेषुच अमायांचप्रदातव्यावृषदानंजगुर्बुधाः अद्येत्यादिपूर्ववत् दानमंत्रस्तु धर्म
स्त्वंवृषरूपेणजगदानंदकारक अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतःशांतिंप्रयच्छमे इतिवृषदानं अथमंदाग्निहरंमेषदानं बौधायनः अग्ने-
र्मांद्यंभवेद्यस्ययस्त्रेताग्नेर्विनाशकः तस्याभितत्प्रतीकारंयथोक्तंब्रह्मणापुरा पलार्धेनतदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनः राजतंकारयेत्सौ-
म्यंअग्नेर्वाहनमुत्तमं सौवर्णाश्चखुराःकार्याःश्वेतवस्त्रेणवेष्टयेत् तत्रश्वेतपुष्पंश्वेतगंधमधूत्कटंधूपंदद्यात् द्रोणद्वयतंडुलराशौस्थि

तं पूजयेत् मेषाद्याग्नेय्यां दिशि समिदाज्यतिलैर्होमः कार्यः अथास्य प्रयोगः पुण्यकाले अद्येत्यादि० मम पूर्वकर्मविपाकोत्थमन्दाग्निनाशजनित
ताग्निमांद्यनिरासक्षिप्रं जाठराग्निप्रबलत्वसिद्ध्यायुरारोग्यतासिद्ध्यर्थं मेषदानं करिष्य इति संकल्प्य मेषप्रतिमां मेषं वा प्रत्यक्षं संस्थाप्य आग्नेय्यां
स्वगृह्योक्तविधिनाग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वाधाय त्रिरग्निं क्रमेण समिदाज्यतिलैरष्टोत्तरशतमष्टाविंशत्यष्टाष्टसंख्यया वा जुहुयात् एतैर्मंत्रैः समिदा
ज्यघृताक्ततिलाहुतिभिः ॐ अग्निर्मूर्धादि० तिस्वाहा अग्नय इ० १ ॐ अग्ने नय सुपथा० स्वाहा अग्नय इ० २ ॐ अग्निनाग्निः० स्थः स्वाहा
अग्नय इ० ३ इति त्रिभिर्मंत्रैर्विवक्षितसंख्यया समिदाज्यतिलैर्हुत्वा स्विष्टकृदादि प्रणीताविमोकांतं कृत्वा कुंभोदकैर्यजमानोऽभिषिंचेदे
तैर्मंत्रैः बौधायनः आपो हि ष्ठेत्यपि तृचा हिरण्येति तृचेन च पवमानानुवाकेन मार्जयेद्रोगिणं ततः शन्नो वातानुवाकेन शांतिं चापि प्रक
ल्पयेत् तस्मै हुतवते रोगी प्राङ्मुखायस्तूदङ्मुखः सदक्षिणं पूजिताय दत्वा वाहनमुत्तममिति गोत्रायशर्मणेऽहं मंसोपस्करमेषं प्र
त्यक्षं राजनवावरुणदैवतं संकल्पोक्तफलकामस्तुभ्यमहं संप्रददे न ममेति दत्वा प्रार्थयेत् बौधायनः देवानां योसुरवहव्यवाहनः सर्वपू
जितः तस्य त्वं वाहनं पूज्यं देवेशैर्ब्रह्मर्षिभिः अग्निमांद्यं पूर्वकर्मविपाकोत्थं तु यन्मम तत्सर्वं नाशय क्षिप्रं जाठराग्निं प्रवर्द्धयेति वि
प्रस्तु शृंगे देवस्य त्वेति प्रतिगृह्य यथाशाखं कामस्तुतिं पठेत् ततः सुवर्णदक्षिणां दत्वा यथाशक्ति भूयसीं दक्षिणां दत्वा ब्राह्मणांश्च भो
जयित्वा सुहृद्युक्तो भुंजीतेति इति मंदाग्निहरमेषदानं अथ दशाचलदानानि मात्स्ये प्रथमो धान्यशैलः स्याद्द्वितीयो लवणाच
लः गुडाचलस्तृतीयः स्याच्चतुर्थो हेमपर्वतः तिलशैलः पंचमः स्यात्षष्ठः कार्पासपर्वतः सप्तमो घृतशैलः स्यादष्टमो रत्नपर्वतः नव-

मोराजतः शैलो दशमः शर्कराचल इति कालमाह मात्स्ये अयने विषुवे चैव व्यतीपाते दिनक्षये शुक्लपक्षे तृतीयायामुपरागे शशिक्षये विवाहो-
त्सवयज्ञेषु द्वादश्यामथवा पुनः शुक्लायां पंचदश्यां वा पुण्यर्क्षे वा विधानतः धान्यशैलादयो देया यथाशास्त्रं विधानतः तीर्थे वायतने वापि गोष्ठे
वाथगवागणे तत्र चतुरस्रं द्वादश हस्तं मंडपमुदङ्मुखं प्राङ्मुखं वा प्राच्यामुदीच्यां वा एकमेव द्वारं न चत्वारि तोरणमप्येकमेव मंडलं गो-
मयेनोपलिप्य कुशानास्तीर्य तन्मध्ये पर्वतं कुर्यात् विष्कंभैः पर्वतैर्युतं धान्यद्रोणसहस्रेण भवेद्गिरिरिहोत्तमः मध्यमः पंचशतिकः कनिष्ठः
स्यात्त्रिभिः शतैः मेरुर्व्रीहिमयो महान् मध्ये तदुपरि मंदार पारिजातक कल्पवृक्षादयो हेममयास्त्रयः मध्ये कल्पतरुर्मंदार पारिजातौ
दक्षिणोत्तरयोः पूर्वपश्चिमयोर्हरिचंदनसंतानौ मुक्ताफल वज्र गोमेदक पुष्परागगारुत्मत नीलरत्न वैडूर्य सरोजरागरत्नानि दशदशः पूर्वादि-
दिग्व्यवस्थित रजतशृंगेषु चतुर्षु निवेश्यानि मंदारः क्षीरखंडखंडैरभितः प्रवाललतान्वितः शुक्तिशिलातलः स्यात् शर्कराचले तु हरिचंदन-
संतानौ आवश्यकौ तत्र पूर्वादिदिक्षु ब्रह्मविष्णुरुद्रसूर्यप्रतिमाः पक्षिसंघान्मुनिसंघांश्च हेमान्नागादिदिक्चतुष्टये क्रमेण पूर्वोक्त मुक्ताफल
हीरके गोमेद पुष्परागे मरकत नील वैडूर्य पद्मरागैः समसंख्याकैर्भूषितं रौप्यशृंगचतुष्कं न ब्रह्मादिदिगष्टके रौप्यमिंद्रादिलोकपाल प्रतिमाष्टकं स-
मंतात् क्षीरखंडैर्लतानास्थाने प्रवालशिलाना शक्तीः प्रागादिषु मेघानां श्वेत पीत कर्बुर रक्त वस्त्राणि वंशानामिक्षून् जलस्य घृतं गंधपुष्प-
नानाफलानि च परितः संस्थाप्य पंचवर्णवितानकं चोपरि बध्नीयात् ततो यवैर्मेरोः षोडशांशेन प्राच्यां मंदारं तदुपरि नररूपं गणत्रयं कदंबं च-
सौवर्णकदंबमूले हैमः कामदेवः अरुणोदसरः स्थाने दुग्धपूर्णरौप्यपात्रं रौप्यं चैत्ररथाख्यं वनं गंधपुष्पफलवस्त्राणि च स्थापयेत् याम्ये मे-

रुषोडशांशेनगोधूममयंगंधमादनंतदुपरिसौवर्णजंबूवृक्षंतन्मूलेसौवर्णसुदर्शनंधनदंमानससरःस्थानेसघृतंरौप्यपात्रंरौप्यंगंधर्वीरम्यवनं-
नानाफलवस्त्रमाल्यानिचस्थापयेत् पश्चिमेमेरुषोडशांशतिलमयंविपुलाख्यंपर्वतंतदुपरिसौवर्णपिप्पलंतन्मूलेप्राङ्मुखींसौवर्णहंस-
प्रतिमांसितोदसरःस्थानेदधिपूर्णरौप्यपात्रंरौप्यंवैभ्राजवनंवस्त्रफलमाल्यानिचस्थापयेत् उत्तरेमेरुषोडशांशेमितमाषैःसुपार्श्वपर्व
तंतदुपरिसौवर्णवटंतन्मूलेदक्षिणाभिमुखींसवत्सांसुवर्णधेनुंभद्रसरःस्थानेमधुपूर्णरौप्यपात्रंरौप्यंसावित्रवनंवस्त्रफलमाल्यानिच
स्थापयेत् एवंवक्ष्यमाणपर्वतेष्वपिमेरुद्रव्यचतुर्थांशेनलवणादिद्रव्येणप्रागादिषुविष्कंभपर्वताज्ञेयाः तत्राचार्यस्त्वेकः ऋत्विजश्चत्वा-
रः प्राच्यामेकमेवकुंडमितितत्रैवजुहुयुः अथयजमानः कृतनित्यक्रियःपुण्यकालेअद्येत्यादि॰अप्सरोगंधर्वयुतविमानकरणकस्वर्गलोक
गमनसाग्रमन्वंतरकालदेवलोकनिवासोत्तरभूलोकराजराजत्वकामईश्वरप्रीतिकामोवाश्चोधान्यपर्वतदानंकरिष्येइतिसंकल्प्यतदंगत्वेनग
णेशपूजनंनांदीश्राद्धानिचकृत्वाआचार्यमृत्विजश्चवृत्वामधुपर्कादिनासंपूज्यमंडपपूजनाद्याचार्यनियोगात्कुर्यात् ततआचार्योनवग्रहस्था
पनादिकुंडसमीपस्थितकलशस्थापनांतंकुर्यात् अथऋत्विजःप्राक्कुंडेग्रहादिद्वात्रिंशद्देवताभ्यस्तत्तन्मंत्रैर्घृताक्ततिलैःपृथक्पृथग्घृता
भ्यांकुशैश्चेतित्रिभिःसाधनैःप्रत्येकमष्टवारंहुत्वादशलोकपालेभ्योष्टवसुभ्यएकादशरुद्रेभ्योद्वादशादित्येभ्यश्चप्रत्येकमष्टाष्टसंख्यया
समिच्चर्वाज्याहुतिभिर्जुहुयुः ततःपुरुषसूक्तेनब्रह्मविष्णुरुद्रेभ्यःसमिन्तिलैर्वास्तुर्यकामदेवधनदहंसकामधेनुभ्यस्तिलैर्घृतेनवाअष्टो
त्तरशतंजुहुयुः ततश्चतुःपंचाशद्देवताभ्यस्तिलैर्घृतेनच ततोयजमानोमेरुमवरुह्यपूजयेत् तत्रमंत्रः त्वंसर्वदेवगणधामनिधिर्विरुद्धमस्मद्गृहेष्वमरपर्वतनाशया

शु क्षेमंविधत्स्वकुरुशांतिमनुत्तमांनःसंपूजितःपरमपाहिसनातनस्त्वं त्वमेवभगवानीशोब्रह्माविष्णुर्दिवाकरः मूर्तामूर्तंपरंबीजमतःशांतिंकुरुप्रभो यस्मा
त्त्वंलोकपालानांविश्वमूर्तेश्चमंदिरं रुद्रादित्यवसूनांचततःशांतिंप्रयच्छमे यस्मादशून्यममरैर्नारीभिश्चशिरस्तव तस्मान्मामुद्धराशेषदुःखसंसारसागरात्
मंदरस्यतु यस्माच्चैत्ररथेनत्वंभद्राश्वप्रसुखेनच शोभसेमंदरक्षिप्रमलंपुष्टिकरोभव गंधमादनस्यतु यस्माच्चूडामणिर्जंबुद्वीपेत्वंगंधमादन गंधर्ववन-
शोभावानतःकीर्तिर्दृढास्तुमे विपुलस्यतु यस्मात्त्वंकेतुमालेनवैभ्राजेनवनेनच हिरण्मयाश्वत्थशिरास्तथापुष्टिर्दृढास्तुमे सुपार्श्व-
स्यतु उत्तरैःकुरुभिर्यस्मात्सावित्रेणवनेनच सुपार्श्वशोभसेनित्यमतःश्रीरक्षयास्तुमे ततःसर्वंजागरणेकृतेप्रातःस्नात्वाकृतनित्यक्रि
यः कुंडसमीपस्थकलशजलेनसपरिवारयजमानमभिषिंचेयुः ततोयजमानोगृहीतकुसुमोमेरुंप्रदक्षिणीकृत्योपतिष्ठेत् अन्नंब्रह्मर-
सःप्रोक्तमन्नेप्राणाःप्रतिष्ठिताः अन्नाद्भवंतिभूतानिजगदन्नेनवर्द्धते अन्नमेवयतोलक्ष्मीरन्नमेवजनार्दनः धान्यपर्वतरूपेणपाहितस्मा
न्नमोनमइत्युपस्थायपुष्पांजलिंप्रक्षिप्यनमस्कृत्यप्राङ्मुखउपविश्योदङ्मुखेभ्योगुर्वादिभ्यःक्रमेणगिरीन्दद्यात् अद्येत्यादि॰ गोत्राय-
शर्मणेसालंकृतायगुरवे अप्सरोगंधर्वयुतविमानकरणकस्वर्गलोकगमनानंतरसाग्रमन्वंतरशतावधिसमयदेवलोकनिवासोत्तरभूलोकरा-
जराजत्वप्राप्तिकामइमंधान्यमयमेरुंसौवर्णमंदरादिवृक्षपंचकसौवर्णब्रह्मविष्णुरुद्रार्कादिप्रतिमायुक्तंमुक्ताहीरकादिभूषितरौप्यमय-
शृंगचतुष्कोपशोभितंरूप्यमयेंद्रादिदशलोकपालप्रतिमायुतंरौप्यमयनितंबान्वितंइक्षुवंशमितकंदरादिकूटचतुष्टययस्थापितरौप्यपात्रस्थि
तंघृतोदकप्रस्रवणादिकूटचतुष्टयस्थापितकर्पूररक्तवस्त्रांबुदधरंनानाफलमाल्यवितानाद्युपकरणसहितंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात्

चतुर्विंशति धेनुपक्षेगावोष्टौगुरवे चतस्रश्चतुर्भ्यः ऋत्विग्भ्यः दशपक्षेतुगुरवेषट्ऋत्विग्भ्यः एकैका एकधेनुपक्षेगुरवेएकामेव कपिलांऋत्विग्भ्यः सु
वर्णदक्षिणांदद्यादितिमदनरत्नादयः एवंपूर्वस्थितमंदराख्यं विष्कंभंसप्रतिमंसोपस्करंगोत्रायशर्मणेऋत्विजेतुभ्यमहंसंप्रदेनममेतिद
द्यात् एवमेवदक्षिणस्थंगोधूममयंगंधमादनपर्वतं तथापश्चिमस्थंतिलमयंविपुलाख्यंपर्वत ततउत्तरदिक्स्थंमाषमयंसुपार्श्वाख्यंपर्व
तंऋत्विग्भ्योदद्यात् लवणाचलादिदानप्रयोगेषुधान्यपदस्थानेलवणादिपदंप्रक्षेप्यम् तत्तत्फलानितुतत्रतत्रवक्ष्यामः ततोग्रहदेवेभ्यय
जमानोदेवताःसंपूज्याहितदेवताश्चसंपूज्यनमस्कुर्यात् गुरुस्तासांदेवतानांविसर्जनंकुर्यात् ततोयजमानोमंडपग्रहपीठप्रतिमोपस्क
रादिसर्वंगुरवेप्रदक्षिणांप्रतिपाद्यभूयसींदक्षिणांदत्वा प्रमादा॰ यस्यस्मृत्येतिचविष्णुंस्मृत्वाकर्मेश्वरार्पणंकृत्वाब्राह्मणान्भोजयित्वाशिषोगृ
हीत्वास्वयंसुहृद्युक्तोभुंजीतेति इतिधान्यमेरुपर्वतसाधारणदानप्रयोगः अथलवणाचलदानं पाद्मे उत्तमःषोडशद्रोणःकर्तव्योल
वणाचलः मध्यमःस्यात्तदर्धेनचतुर्भिरधमःस्मृतः वित्तहीनोयथाशक्त्याद्रोणादूर्ध्वंतुकारयेत् चतुर्थांशेनविष्कंभपर्वतान्कारयेत्
पृथक् अयंन्यायःसर्वविष्कंभपर्वतेषुज्ञेयइतिमदनः विधानंतुपूर्ववत् हेमतरून्लोकपालान्कामदेवादीन्पूर्ववत् तथैवसंपूज्यप्रार्थ
येत् मंत्रास्तु सौभाग्यरससंभूतोयतोयंलवणोरसः तदात्मकत्वेनचमांपाहिपापान्नगोत्तम यस्मादन्नरसाःसर्वेनोत्कृष्टालवणं
विना प्रियंचशिवयोर्नित्यंतस्माच्छांतिंप्रयच्छमे विष्णुदेहसमुद्भूतंयस्मादारोग्यवर्धनं तस्मात्पर्वतरूपेणपाहिसंसारसागरात्
अद्येत्यादि॰ कल्पपर्यंतंउमालोकप्राप्त्यनंतरंपरमगतिप्राप्तिकामईश्वरप्राप्तिकामोवालवणाचलदानंकरिष्ये इतिसंकल्पः अथमेवंवि

शेषोन्यत्सर्वंपूर्ववत् इतिलवणाचलदानं अथगुडाचलदानंपाद्मे अथातःसंप्रवक्ष्यामिगुडपर्वतमुत्तमं यत्प्रदानान्नरःस्वर्गंप्राप्नोतिसुरपू
जितं उत्तमोदशभिर्भारैर्मध्यमःपंचभिर्मतः त्रिभिर्भारैःकनिष्ठःस्यात्तदर्धेनाल्पवित्तवान् तुलास्त्रियांपलशतंभारःस्याद्विंशतिस्तुलाइ
त्यमरः विधिस्तुपूर्ववत् प्रार्थनामंत्रास्तु यथादेवेषुविश्वात्माप्रवरश्चजनार्दनः सामवेदस्तुवेदानांमहादेवस्तुयोगिनां प्रणवःसा
र्वमंत्राणांनारीणांपार्वतीयथा तथारसानांप्रवरःसदैवेक्षुरसोमतः ममतस्मात्परांलक्ष्मींददस्वगुडसर्वदा यस्मात्सौभाग्यदायिन्या
भ्रातात्वंगुडपर्वत निवासश्चापिपार्वत्यास्तस्मान्मांपाहिसर्वदा दानवाक्यंतु अद्येत्यादि॰ सकलपापक्षयोत्तरगंधर्वपूज्यमान
त्वपूर्वकल्पशतावधिगौरीलोकप्राप्त्यनंतरसपत्नापराजितायुरारोग्यपूर्वकसप्तद्वीपाधिपतित्वकामईश्वरप्रीतिकामोवेतिसंकल्पेदाने
चविशेषोन्यत्सर्वंपूर्ववदिति इतिगुडाचलदानं अथसुवर्णाचलदानं पाद्मे उत्तमःपलसाहस्रोमध्यमःपंचभिःशतैः तदर्धे
नाधमस्तद्वदल्पवित्तोपिशक्तितः अल्पवित्तःपलादूर्ध्वंकुर्यादिति धान्यपर्वतवद्विधानं पर्वतंसंपूज्यप्रार्थयेत् मंत्रोस्तु नमस्ते
ब्रह्मगर्भायब्रह्मबीजायवैनमः यस्मादनंतफलदस्तस्मात्पाहिशिलोच्चय यस्मादग्नेरपत्यंत्वंयस्मात्तेजोजगत्पतेः हेमपर्वतरू
पेणतस्मात्पाहिसदामपेति दानवाक्यं अद्येत्यादि॰ सकलपापक्षयोत्तरशतकल्पावधिआनंदकारकब्रह्मलोकभोगानंतरप
रमपदप्राप्तिकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचविशेषः अत्रसर्वंगुर्वादिभ्यएवदेयं नदल्पद्रव्यविषयं बहुद्रव्येषुतुलापुरुषदानवद
र्धंचतुर्थांशंवागुरवेदत्वाऽन्यद्विप्रेभ्योदेयमितिहेमाद्रिः इतिसुवर्णाचलदानं अथतिलाचलदानं पाद्मे उत्तमोदशभिर्द्रोणैःपं

चभिर्मध्यमोमतः त्रिभिःकनिष्ठोराजेंद्रतिलशैलःप्रकीर्तितइति वृक्षविष्कंभादितुसर्वंपूर्ववत् मंत्रास्तु यस्मान्मधुवनेविष्णोर्देहस्वेदसमु
द्भवाः तिलाःकुशाश्चमाषाश्चतस्माच्छन्नोभवत्विह हव्यकव्येषुयस्माच्चतिलैरेवाभिरक्षणं भवादुद्धरशैलेंद्रतिलाचलनमोस्तुते दान-
वाक्यंतु अर्घस्यादि० सकलपापक्षयदीर्घायुष्यपुत्रपौत्रसमन्वितभोगानंतरपितृदेवगंधर्वलोकपूज्यमानत्वपूर्वकद्युलोकगमनानंतरमक्ष
य्यवैष्णवपदप्राप्तिकामइति संकल्पेदानवाक्येचविशेषोन्यत्सर्वंपूर्ववत् इतितिलाचलदानं अथार्द्रोदयव्रतेतिलपर्वतदानं स्कांदे
पूर्वाह्णेसंगमेस्नात्वाशुचिर्भूत्वासमाहितः सर्वपापविशुद्ध्यर्थंनियमस्थोभवेन्नरः नियममंत्रस्तु त्रिदेवस्यव्रतंदेवाःकरिष्येभुक्तिमु
क्तिदं भवंतुसन्निधौमेद्यत्रैयोदेवास्त्रयोग्रयइति तथा ब्रह्मविष्णुमहेशानांसौवर्णीःपलसंख्यया प्रतिमास्तुप्रकर्तव्यास्तदर्धेन
द्विजोत्तम साग्रशतत्रयंशंभोर्द्रोणानांतिलपर्वतः कर्तव्यःपर्वतोविष्णोर्ब्रह्मणःपूर्वसंख्यया शय्यात्रयंततःकुर्यादुपस्करसमन्वितम्
संपूज्यविप्रवर्येभ्योदत्वेप्सितमवाप्नुयादिति अथास्यदानप्रयोगः यजमानःकृतनित्यक्रियःपुण्यकालेतीर्थादौस्नात्वाचम्य अर्घे
स्यादि० ममेप्सितफलावाप्तयेमेरुदानसमफलावाप्तयेवार्द्रोदयेतिलपर्वतदानंकरिष्ये इतिसंकल्प्यवेदपारगान्ब्राह्मणान्वृत्वा यथा-
विभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्यततस्तिलपर्वतेब्रह्मादीनांप्रतिमाःस्वर्णमयाःसंस्थाप्यषोडशोपचारैःसंपूज्यब्रह्मादीनामंगपूजांकु
र्यात् तद्यथा नमोविश्वसृजेतुभ्यंसत्यायपरमात्मने देवायदेवपतयेयज्ञानांपतयेनमः ॐ ब्रह्मणेनमःपादौपूजयामि इत्यक्षतगं-
धपुष्पाणिचप्रक्षिपेत् ॐहिरण्यगर्भाय०उरू० ॐपरमात्मने०जानुनीपू० ॐवेधसेन०जंघेपू० ॐपद्मोद्भवाय०गुल्फंपू० ॐहंसवाह

ना॰ कटीपू॰ ॐ शतानंदाय॰ वक्षःपू॰ ॐ सावित्रीपतयेम॰ बाहूपू॰ ॐ ऋग्वेदाय॰ पूर्ववक्त्रंपू॰ ॐ यजुर्वेदाय॰ दक्षिणवक्त्रंपू॰ ॐ सामवे-
दाय॰ पश्चिमवक्त्रंपू॰ ॐ अथर्वणवेदाय॰ उत्तरवक्त्रंपू॰ ॐ चतुर्वक्त्राय॰ वक्त्राणिपू॰ ॐ हंसाय॰ नेत्राणिपू॰ ॐ कमलासनाय॰ शि-
रांसिपूज॰ ॐ लोकेशाय॰ सर्वांगंपू॰ ततोलोकपालान्परितस्तत्तन्मंत्रैः पूजयेत् ततोविष्णवंगपूजा हिरण्यरूपपुरुषप्रधानाव्यक्त-
रूपधृक् प्रसीदसुमुखानंतपूजांस्वीकुरुमत्कृतां इतिप्रार्थ्यपूजयेत् ॐ अनंताय॰ पादौपू॰ ॐ विश्वरूपवते॰ ऊरूपू॰ ॐ सुकुदा-
य॰ जानुनीपू॰ ॐ गोविंदाय॰ जंघेपू॰ ॐ प्रद्युम्नाय॰ गुह्यंपू॰ ॐ पद्मनाभाय॰ नाभिंपू॰ ॐ लंबोदराय॰ उदरंपू॰ ॐ कौस्तुभवक्षसेन-
वक्षःपू॰ ॐ चतुर्भुजाय॰ बाहूपू॰ ॐ विश्वमुखाय॰ मुखंपू॰ ॐ सहस्रशिरसेन॰ शिरांसिपू॰ ॐ सर्वेश्वराय॰ सर्वांगंपू॰ ततःशिवा-
गपूजा आदित्यचंद्रनयनदिग्वासोदैत्यसूदन पूजांदत्तांमयाभक्त्यागृहाणकरुणाकरेति तथा महेश्वरमहेशाननमस्तेत्रिपुरांत-
क जीमूतकेशायनमोनमस्तेवृषभध्वजेति आद्यमंत्रेणासंप्रार्थ्य द्वितीयेननत्वापूजयेत् ॐ ईशानाय॰ पादौपू॰ ॐ शंकराय॰
ऊरूपू॰ ॐ उमाकांताय॰ गुह्यंपू॰ ॐ नीललोहिताय॰ नाभिंपू॰ ॐ कृत्तिवाससे॰ उदरंपू॰ ॐ नागयज्ञोपवीतिने॰ बाहूपू॰ पंचवक्त्रा-
य॰ वक्त्राणिपू॰ ॐ त्रिलोचनाय॰ नेत्राणिपू॰ ॐ रुद्राय॰ शिरःपू॰ ॐ विश्वेश्वराय॰ सर्वांगंपू॰ इत्यंगपूजा ततःपंचामृताद्युपचारा-
पीठत्रयंकमंडलुंश्वेतवस्त्रयुगंब्रह्मणेपीतांबरद्वयंविष्णवेलोहितवस्त्रयुगंशंकराय कमलैस्तुलसीपत्रैर्बिल्वपत्रैश्चक्रमेणसंपूज्यततो
ब्रह्मविष्णुशिवानांनाममंत्रेणाक्रमेणाष्टोत्तरशततिलैर्घृताक्तैर्हुत्वागामेकांदद्यात् ततस्तिलपर्वतप्रतिमात्रयंशय्यात्रयंचदद्यात् संक-

ल्योक्तफलं संकीर्त्य गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रोतु यस्मान्मधुवनेविष्णोर्देहस्वेदसमुद्भवाः तिलाःकुशाश्चमाषाश्च
तस्माच्छन्नोभवत्विह हव्यकव्येषुयस्माच्चतिलैरेवाभिरक्षण भवादुद्धरशैलेंद्रतिलाचलनमोस्तुते अन्यत्सर्वंतिलाचलदानवत्कुर्यात् यत्किंचिद्दीयते
दानंमेरुतुल्यंतुतद्भवेदिति तथाचात्रदानविशेषोनिर्णयामृतेस्कांदे चतुःषष्टिपलंसुरव्यममत्रंतत्रकारयेत् तत्रअर्धोदये चत्वारिंशत्पलं वापि
पंचविंशतिमेववा नत्तुकांस्यमयमुक्तंतत्रैव एवंसुघटितंकार्यंकांस्यभाजनमुत्तममिति स्कांदे निधायपायसंतत्रपद्ममष्टदलंलिखेत्
पद्मस्यकर्णिकायांतुकर्षमात्रंसुवर्णकं तदभावेतदर्धंवातदर्धंवापिकारयेत् कृत्वातुतंडुलैःशुक्लैःपद्ममष्टदलंभुवि अमत्रंस्थापयेत्त
त्रब्रह्मविष्णुशिवात्मकं तेषांपूजाततःकार्याश्वेतमाल्यैस्तुशोभनैः वस्त्रादिभिरलंकृत्यब्राह्मणायनिवेदयेदिति अद्येत्यादि॰स
समुद्रस मग्रसम्यक्पृथ्वीदानसमफलावाप्तिकामो गोत्रायशर्मणे सालंकृतायइदंपायसपूरितं कांस्यपात्रंअष्टदलपद्मस्थितंससुवर्णं
वस्त्रादिभिरलंकृतंब्रह्मविष्णुशिवात्मकंविष्णुदैवतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु सुवर्णपायसामत्रयस्माद्दत्तंत्रयीमयम् आ-
वयोस्तारकंयस्मात्तद्गृहाणद्विजोत्तमेति कांस्यपात्रदानफलमुक्तंस्कांदे समुद्रमेखलांपृथ्वींसम्यग्दत्त्वायत्फलं तत्फलंलभतेम
र्त्यःकृत्वादानममत्रकमिति अमत्रंपात्रं इत्यर्धोदयेतिलाचलदानंकांस्यपात्रदानंच अथकार्पासाचलदानं कार्पासपर्वतस्तद्विंश-
द्भारैरिहोदितः दशभिर्मध्यमःप्रोक्तःकनिष्ठःपंचभिःस्मृतः अल्पधनोभारेकेनवाकुर्यात् विधिस्तुधान्यपर्वतवत् दानंतुप्रभातायांश
र्वर्यां अरुणोदयेसूर्योदयात्प्राक्नाडिकाचतुष्टयमध्येइत्यर्थः अद्येत्यादि॰सकलपापक्षयोत्तराकल्परुद्रलोकनिवासानंतरंभूलोकरा-

ज्यकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचवदेत् मंत्रस्तु त्वमेवावरणंयस्मा ल्लोकानामिहसर्वदा कार्पासाचलतस्मात्त्वमघौघध्वंसनोभवेति इतिका
र्पासाचलदानं अथघृताचलदानं पाद्मे विंशत्याघृतकुंभानामुत्तमःस्याद्घृताचलः मध्यमस्तुतदर्धेनतदर्धेनाधमःस्मृतइति अल्प-
वित्तस्तुद्वाभ्यांवापिकुर्वीतेतिविष्कंभाद्रिपर्वताश्चतुर्थांशेनकार्याः कुंभःपलसहस्रात्मकइत्युक्तंदानविवेके घृतकुंभःपात्रएव शा
लितंडुलपूर्णपात्राणिकुंभानामुपरिनिवेशयेत् अहतशुक्लवस्त्रैरावेष्टयेत् इक्षुदंडफलान्वितः अन्यत्सर्वधान्यपर्वतवद्बोध्यं उ-
द्यानंशाकुघटिकाचतुष्टयमध्येदद्यात् अद्येत्या॰ सकलपापक्षयपूर्वकहंससारससंयुक्तकिंकिणीजालमाल्यर्कवर्णविमानकरणकशंकर
लोकगमनपूर्वकसिद्धचारणविद्याधरार्चितत्वविशिष्टपितृसहिताभूतसंप्लवविचरणकामइतिसंकल्प्यदानवाक्येचवक्तव्यं मंत्रौतु संयोगा-
द्घृतमुत्पन्नयस्मादमृततेजसः तस्माद्घृताच्चविश्वात्माप्रीयतांममशंकरः यच्चतेजोमयंब्रह्मघृतेनित्यंप्रतिष्ठितं घृतपर्वतरूपेणतस्मा-
त्त्वंःपाहिभूधरेति इतिघृताचलदानं अथरत्नाचलदानं पाद्मे अथातःसंप्रवक्ष्यामिरत्नाचलमनुत्तमं मुक्ताफलसहस्रेणपर्वतः
स्याद्विहोत्तमः मध्यमःपंचशतिकस्त्रिशताचाधमःस्मृतः चतुर्थांशेनविष्कंभादयः वज्रगोमेदैःपूर्वेमंदरः इंद्रनीलैःपद्मरागयुतैर्द-
क्षिणेगंधमादनः वैडूर्यविद्रुमैःपश्चाद्विपुलाचलः ससौवर्णैःपद्मरागैःसुपार्श्वउत्तरेइति दानवाक्यंतु अद्येत्यादि॰ अनेकजन्म
कृतब्रह्महत्यादिपापक्षयोत्तरामरेश्वरपूजितत्वपूर्वकसाग्रकल्पशतावधिविष्णुलोकनिवासानंतरंआयुरारोग्यरूपगुणोपेतसप्तद्वीपा-
धिपत्यकामइतिसंकल्प्यदानवाक्येचवक्तव्यं मंत्रौतु यथादेवगणाःसर्वेरत्नेष्वेवव्यवस्थिताः त्वंचरत्नमयोनित्यमतःपाहिसदा-

चल यस्माद्रत्नप्रसादेन तुष्टिं प्रकुरुते हरिः रत्नाचलप्रसादेन तस्मान्नः पाहि पर्वत इति अन्यत्सर्वं धान्यपर्वतवत् इति रत्नाचलदानं अथ-
रौप्याचलदानं पाद्मे दशभिः पलसाहस्रैरुत्तमो रजताचलः पंचभिर्मध्यमः प्रोक्तस्तदर्धेनाधमः स्मृतः अशक्तो विंशतिपलादूर्ध्वं
कुर्यात् विष्कंभाद्रयस्तु तुरीयांशेनेति अन्यत्सर्वं धान्यपर्वतवत् दानवाक्यं तु अद्येत्यादि सकलपापक्षयपूर्वकदशसाहस्रगोदानसम
फलावाप्तिपूर्वकगंधर्वाप्सरोगणपूज्यमानत्वविशिष्टवैभवेन यावदाभूतसंप्लवसोमलोकनिवासकाम इति संकल्पे दानवाक्ये च वक्तव्यं मंत्रस्तु
पितॄणां वल्लभं यस्माद्धर्मेन्द्रोः शंकरस्य तु रजतं पातु तस्मान्नः शोकसंसारसागरादिति इति रौप्याचलदानं अथ शर्कराचलदानं पाद्मे
अष्टभिः शर्कराभारैरुत्तमः स्यान्महाचलः चतुर्भिर्मध्यमः प्रोक्तस्तदर्धेनाधमः स्मृतः भारेणाद्यल्पवित्तोपि भारार्धेनापि वा पुनः चतुर्था-
शेन विष्कंभाद्यः मंदारपारिजातकल्पवृक्षाद्या हेमा एव पूर्ववत् पूर्वपश्चिमे हरिचंदनसंतानौ प्रत्यङ्गं खकामदेवो मंदरे धनदउदङ्मु
खो गंधमादने प्राङ्मुखो वेदमूर्तिर्विपुलाचले हैमी सुपार्श्वे दक्षिणामुखी सुरभी अन्यत्सर्वं धान्यपर्वतवत् अद्येत्यादि सकलपा
पक्षयानंतरकल्पशतावधिविष्णुलोकनिवासानंतरसप्तद्वीपाधिपत्योत्तरजन्मायुतं यावद्व्यविच्छिन्नायुरारोग्यकाम इति संकल्पे दानवा-
क्ये च वक्तव्यं मंत्रस्तु आरोग्यामृतसारोयं परमः शर्कराचलः तन्ममानंदकारी त्वं भव शैलेंद्र सर्वदा अमृतं पिबतां ये तु निपेतुर्भुवि सी
कराः देवानां तत्समुत्थोयं पाहि नः शर्कराचल मनोभवधनुर्मध्यादुद्भूता शर्करा यतः तन्मयोसि महाशैल पाहि संसारसागरादिति
सर्वत्र ब्राह्मणभोजनं शक्त्या कार्यमेव तदा पूर्वेद्युः कृतोपवासः परेद्युर्दानानंतरमक्षारलवणं भुंजीत एवं प्रसन्नचित्तो दानं दद्यादिति

इतिशर्कराचलदानं इतिदशाचलदानानि अथशिखरदानानि विष्णुधर्मे गुडेक्षुवस्त्रलवणधान्यकाजाजिशर्करा खर्जूर
तंडुलद्राक्षाक्षौद्रंमलयजेनच फलैर्मनोहरैश्चैवशिखराणिप्रदापयेत् माघेमार्गशीर्षेवैशाखेरोहिणीयुतायांतृतीयायांप्रोष्ठपदशु
क्लतृतीयायांचदद्यात् शिखरप्रमाणंतुआत्मसमप्रमाणंप्रादेशाभ्यधिकंशरीरार्धप्रमाणंसप्रादेशंशरीरप्रमाणंवा अथास्यदानप्रयो
गः उक्तकालेयजमानः कृतनित्यक्रियः पूर्वाह्णे अद्येत्यादि॰ दुःखदौर्भाग्याभावपूर्वककल्पकोटिशतत्रयावच्छिन्नगौरीभवननिवा-
सानंतरंपृथ्वीपतित्वकामःश्वोगुडशिखरदानमहंकरिष्यइतिसंकल्प्यगणेशपूजनादिनांदीश्राद्धांतंकृत्वा आचार्यवरणादियथाविभ
वंवस्त्रालंकारादिभिर्मधुपर्कपूजांतंकृत्वा गोमयेनोपलिप्तायांभुविइक्षुपत्राण्यास्तीर्यमूलेद्विहस्तविस्तारउपरिहस्तमात्रविस्तारंइक्षु
दलमयंकुस्थूलंकृत्वातदभ्यंतरेरक्तवस्त्रेणावेष्ट्यगुडादिदेयद्रव्येणापूर्यउपरिइक्षुपत्रकटमास्तीर्यतत्रक्षौमादिवस्त्रोपरिशरदिंदुवर्णाभां
चंद्रमौलिंपद्मासनाक्षसूत्रकमंडलुवरदाऽभयकरांहैमीगौरींसशिखरांसूत्रेणावेष्ट्यकुंकुमादिनापूजयेत् अथांगपूजा ॐभवा-
न्येन॰ पादौपूज॰ ॐकामिन्यैन॰ जानुनीपूज॰ ॐकामदेव्यैन॰ ऊरूपू॰ ॐ जगच्छ्रियैन॰ नाभिंपू॰ ॐआनंदायै॰ हृदयंपू॰ ॐनं
दायै॰ स्तनौपू॰ ॐशस्त्रास्त्रधारिण्यै॰ बाहूपू॰ ॐशितिकंठायै॰ कंठंपू॰ ॐसुमुखायै॰ मुखंपू॰ ॐत्रिलोचनायै॰ नेत्राणिपूज॰
ॐचंद्रशेखरायैन॰ भालंपू॰ ॐललितायै॰ शिरःपू॰ ॐसर्वात्मिकायै॰ सर्वांगंपू॰ इत्यंगपूजा ततोंजलिनापुष्पाण्यादायप्रद
क्षिणीकृत्यपठेत् यस्मान्निवासःपार्वत्याःशिखरत्वंसुरैर्वृतं तस्मान्मांपाहिभगवन्गौरीतिष्ठतिसर्वदेति पुष्पांजलिंसमर्प्यनमस्कृ

त्यगीतवाद्यनिर्घोषैर्जागरंकुर्यात् ततःप्रभातेस्नानादिकृतनित्यक्रियःशिखरपश्चिमभागेप्राङ्मुखउपविश्य अद्येत्यादि॰ संकल्पोक्तफ
लंसंकीर्त्यगोत्रायशर्मणेइदंगुडशिखरंगौरीप्रतिमासहितंसोपस्करंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् भूयसीं
चदत्वाब्राह्मणान्संभोज्यतद्दिनेक्षीरघृतंवावाग्यतोमुक्तकेशस्तूष्णींप्राश्नीयात् इक्षुवस्त्रादिशिखरपदस्थानेसंकल्पादौतत्तत्पदंतत्रतत्रवक्तव्य
मितिविशेषः अन्यत्सर्वंपूर्ववदिति इतिगुडशिखरदान इतिनानाशिखरदानानि अथसमस्तपापक्षयकरत्रिशूलदानकर्मविपाकसारे श्रु
ताध्ययनसंपन्नंपावितारमकिंचनं ब्राह्मणंदांतमाहूयदानार्थंनददातियः मनुष्याणांहिंसकश्चजठरेशूलवान्भवेत् वायुपुराणे कृष्णा
पक्षेचतुर्दश्यामष्टम्यांवासितेतरे कुर्याद्द्वादशनिष्केणत्रिशूलंलक्षणान्वितम् सुवर्णमानंतु निष्कचतुष्कःसौवर्णिकःषट्पंचाशदधिक
शतद्वयपलमूल्योवा नाभौनिधायसंपूर्णंतिलानांताम्रनिर्मितं पात्रमाढकमानंस्यात्तत्रशूलंन्यसेत्पुनः ततःशैवपंचाक्षरेणरुद्रप्रकाशक-
वैदिकमंत्रेणत्रिशूलायनमइतिनाममंत्रेणवात्रिशूलंसंपूज्यहेमंविरूपाक्षंकमलोपरिसंपूज्य अघोरेभ्योइ॰ मंत्रेणपूजांतेप्रणिपत्य ततोविप्रंद्द
त्वायथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य अद्येत्यादि॰ ममबुद्ध्यबुद्धिपूर्वककायवाङ्मनःकृतकर्माद्याजन्मार्जितान्यजन्मोपार्जितमनुष्य-
हिंसनदानार्थाहूतब्राह्मणनिराकरणजन्योदरशूलजनितपीडापनोदकामइदंस्वर्णमयत्रिशूलंविरूपाक्षप्रतिमायुतंसोपस्करंगोत्रायशर्मणे
सुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु भगवन्भगनेत्रघ्नदक्षयज्ञप्रमर्दन तवायुधप्रदानेनपापंनश्यतुशंकर युगांतेयेनलो
कानां त्वमंतकविनाशनः विदग्धंयत्स्वपापेनपापौघंचव्यपोहय येनदग्धंक्षणार्धेनत्रिपुरंसुरदुर्जयं तेनपाशुपतेनाशुममशूलंविना

शय यद्यद्बुद्धिकृतंपापंमनोवाक्कायजंचाक्षुषं तत्सर्वंक्षयमेवाशुशूलदानप्रभावतइति ततःसुवर्णपरिमितांदक्षिणांदत्वाद्विजभोजनसंक
ल्पंविधायभूयसींदत्वाकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् इतित्रिशूलदानं अथदारिद्र्यहरंकुबेरमूर्तिदानं वायवीये दरिद्रोजायतेमर्त्योदानवि
घ्नंकरोतियः ऐश्वर्यंजायतेयेनकर्मणातच्छृणुष्वमे पलार्द्धेनतदर्द्धेनचतुर्थांशेनवापुनः अत्रसार्द्धमाषद्वयादारभ्यपंचाशन्माषावधिवावि
त्तशाठ्यराहित्येनपुष्पकविमानस्थांकुबेरमूर्तिपार्श्वयोःपद्मशंखाकारयुतांकृत्वाशुभेह्नि अद्येत्यादि॰ ममेहजन्मनि पूर्वजन्मनिवादानवि-
घ्नजनितदारिद्र्यविनाशपूर्वकयथेप्सितधनप्राप्त्यर्थंकुबेरमूर्तिदानंकरिष्ये इतिसंकल्प्यगोमयोपलिप्तेहस्तचतुरेकद्रोणतंडुलराशौकुबेरप्रति-
मांराजाधिराजेतिसंपूज्यततआग्नेय्यांस्वगृह्यविधिनाग्निंप्रतिष्ठाप्यसमिदाज्यचरुभिःप्रत्येकमष्टोत्तरशतंराजाधिराजायेतिमंत्रेणहुत्वातत्सं
ख्ययाघृताक्ततिलैर्व्याहृतिभिश्चहुत्वाकुबेरमूर्तिंदद्यात् अद्येत्यादि॰ ममेहजन्मनिजन्मांतरेवाकृतदानविघ्नजनिततीव्रदारिद्र्यविनाशपूर्व-
कंयथेप्सितधनप्राप्त्यर्थंचइमांकुबेरमूर्तिंपुष्पकविमानस्थांपार्श्वयोःपद्मशंखाकारयुतांसोपस्करांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसं
प्रददेनममेति मंत्रस्तु उत्तराशापतेदेवकुबेरनरवाहन पद्मशंखनिधीनांत्वंपतिःश्रीकंठवल्लभः दानविघ्नान्मयाप्राप्तंदारिद्र्यंममदुःखदं
तत्सर्वंतवदानेनपापमाशुविनाशयेति देयद्रव्यतृतीयांशंचतुर्थांशंवासुवर्णंदक्षिणांदद्यादितिविशेषः ततोब्राह्मणभोजनंसंकल्प्यभूयसीं
दक्षिणांदद्यात् इतिदारिद्र्यहरंकुबेरमूर्तिदानं अथउमामहेश्वरमूर्तिदानं भविष्ये अद्येत्यादि॰ सशैलवनकाननसप्तसागरपृ
थ्वीदानसमफलावाप्तये इमामुमामहेश्वरमूर्तिंसालंकृतांसोपस्करांसोपकरणांगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु शिव

शक्त्यात्मकंयस्माज्जगदेतच्चराचरं तवदानेनमेवश्यापृथिवीस्यात्सुनिश्चला सुवर्णदक्षिणांदद्यात् इतिउमामहेश्वरमूर्तिदानं अथल
क्ष्मीनारायणमूर्तिदानं स्कांदे संकल्पादिपूर्ववत् मंत्रस्तु लक्ष्मीनिवासदेवेशशंखचक्रगदाधर तवदानात्स्थिरालक्ष्मीर्मद्गृहेस्या
त्सदाध्रुवं सुवर्णदक्षिणांदद्यात् इतिलक्ष्मीनारायणमूर्तिदानं अथहरिहरमूर्तिदानं संकल्पादिपूर्ववत् मंत्रस्तु शिवोनामशिवः
साक्षात्तथानारायणोपिच अस्यदानाद्धरिहरौप्रसन्नौस्तांसदामम इतिहरिहरमूर्तिदानम् अथसूर्यमूर्तिदानम्
सूर्यारुणसंवादे संकल्पादिपूर्ववत् मंत्रस्तु ग्रहाणामधिपःसूर्यःपद्महस्तःप्रभाकरः अस्यदानेनसविताआयुःश्रीःशांतिदास्तुमे
सुवर्णादिदक्षिणांदद्यात् इतिसूर्यमूर्तिदानं अथगणपतिमूर्तिदानं स्कांदे यमानमंतिईशाद्याविश्वनाथसुमासुतं विघ्नेशार
क्षप्रत्तुरंतुभ्यंदास्याम्यभीष्टदं इतिसंप्रार्थ्यसंकल्पादिकृत्वादद्यात् मंत्रस्तु गणनाथोविघ्नहरोगौरीसूनुरभीष्टदः अस्यदाने
नमेशांतिःप्रसन्नोस्तुविनायकइति इतिगणेशमूर्तिदानं अथजगदंबिकामूर्तिदानं देवीपुराणे संकल्पादिपूर्ववत् मंत्र-
स्तु आदिमायामहाशक्तिर्विश्वमाताजगन्मयी दानेनास्याःप्रसन्नास्तुसर्वदाममशांभवीति इतिजगदंबिकादानं अथस
रस्वतीमूर्तिदानं वायवीये संकल्पादिपूर्ववत् मंत्रस्तु वीणापुस्तकसंयुक्तावाङ्मूर्तिःसमलंकृता गृहाणत्वंद्विजश्रेष्ठवाक्
सिद्धिरस्तुकुलेममेति इतिसरस्वतीमूर्तिदानं अथशालग्रामदानं हेमाद्रौपाद्मे शालिग्रामशिलाचक्रंयोदद्याद्दानमुत्तमं
भूचक्रंतेनदत्तंस्यात्सशैलवनकाननंइति अद्येत्यादि॰ सशैलवनकाननभूचक्रदानसमफलकामइमंशालग्रामंघंटाशंखादिसोपक

दा॰चं॰
३९

रणांतुलसीपत्राद्यर्चितंसवस्त्रफलंताम्रादिपात्रेस्थितंयथाशक्तिसोपस्करंसालंकृतंगोत्रायशर्मणेसालंकृतायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु म
हाकोशनिवासेनचक्राद्यैरुपशोभितः शालग्रामप्रदानेनममसंतुमनोरथाइति सुवर्णदक्षिणासर्वत्रनराजतं एवंसंकल्पादिसर्वंदेवमूर्तिशिला
दानेष्वपियोजनीयं मणिःशालग्रामइतिहेमाद्रिणाव्याख्यातम् घोरप्रतिग्रहेष्वचगणितमिति इतिशालग्रामदानं अथशिवनाभिदान
लिंगे संकल्पादिपूर्ववत् मंत्रस्तु शालग्रामशिलापुण्याभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी शिवनाभेःप्रदानेनपूर्णाःसंतुमनोरथाइति तथा महा-
कोशनिवासत्वंशालग्रामसमहेश्वर प्रीयतांतवदानेनब्रह्मविष्णुमहेश्वराः इतिशिवनाभिदानं अथलिंगदानंलिंगे संकल्पादिपूर्ववत् मंत्र
स्तु सालंकारमहालिंगनिवासत्वंवृषध्वज प्रीयतांतवदानेनशिवोगौर्यायुतस्तुमइति तथा कैलासवासोगौरीशोभगवान्भगनेत्रभित्
चराचरात्मकोलिंगरूपीदिशतुवांछितमिति रुद्राक्षमालासहितंलिंगंदद्यात् कोटिगुणंपुण्यंभवति अथमारकतलिंगदानं मंत्र-
स्तु इदंमारकतंलिंगंरौप्यपीठसमन्वितं धान्यैर्द्वादशभिर्युक्तमेकादशफलान्वितं संप्रदद्याद्विधानेनपृथ्वीदानफलंलभेत् इति रुद्रा-
क्षमालायुक्तं संकल्पाद्युक्तमेव काश्मीरलिंगदानेतुमारकतपदस्थानेकाश्मीरपदंवदेत् मंत्रस्तु मृत्युंजयेशगौरीशस्तुतुभ्यंवृषवाहन
संप्रदानेनमेशंभोममसंतुमनोरथाइति इतिलिंगदानं अथघंटादानपाद्मे अद्येत्यादि॰ममाकल्पघंटानादश्रवणलोकनिवासावाप्तिका
मोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांघंटांविष्णुदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु घंटादेवप्रियानित्यंदैत्यत्रासकरीसदा संप्रदानेनचैत
स्याविजयोस्तुसदाममेति सुवर्णदक्षिणांदद्यात् इतिघंटादानं अथशंखदानंपाद्मे अद्येत्या॰गोत्रायशर्मणेइमंशंखंसुपूजितायविष्णु

३९

देवनंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु शंखःशुभकरोनित्यंसर्वमंगलदायकः तस्मादस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति सुवर्णदक्षिणा
इतिशंखदानं अथकालचक्रदानं मृत्युंजयकल्पे महामृत्युनिवारणार्थंकालचक्रदानमुक्तं संकल्पस्तु अद्येत्यादि॰ शक्तितोरौ
प्यकृतंचंद्राकारमनेकसुक्तामालात्मकरश्मियुक्तंकालचक्रंविप्रायगंधालंकारादिभिःसंपूजितायमहामृत्युनिवारणकामःतुभ्यमहंसंप्रददे
नममेति मंत्रस्तु इदंमेराजनंचक्रमिंदुरश्मिसमाकुलं अपमृत्युविनाशायदत्तमायुर्विवृद्धयइति नतःसुवर्णदक्षिणांदत्वाअग्निं-
प्रतिष्ठाप्य ॐकालचक्रायनमः स्वाहेत्यनेनमंत्रेणाष्टोत्तरशतवारं घृताक्ततिलैर्हुत्वापायसादिनाद्वादशब्राह्मणान्भोजयित्वास्वयमक्षा-
रलवणंसकृद्भुंजीतेति इतिकालचक्रदानं अथापरअपमृत्युहरंयममूर्तिदानं मृत्युंजयकल्पेलोहपात्रेस्थितंकांस्यंतत्रपद्मंतुराजतं त
स्मिन्कालेश्वरःस्वर्णैःपुरुषाकारतांगतः तद्रूपंतु ईषत्पीतोदंडहस्तोरक्तहक्पाशहस्तकः कुंडलोवस्त्रालंकृतःस्याद्रोगिणामभयप्रदः अ
लंकृतःस्वर्णालंकारैःत्रिलोहाकारैर्दूतैर्वृतः त्रिलोहंकांस्यताम्रपित्तलाख्यं पुरुषाकारैर्दूतैर्दंडहस्तैःकृत्वायमंमहिषपृष्ठेअष्टम्यांचतुर्द
श्यांवादद्यात् दक्षिणातुघृतपूर्णोघटःसुवर्णंवा एवंकृत्वादानेननाशान्मुच्यते नाशोपमृत्युः इत्यपमृत्युहरंयममूर्तिदानं अथकाल
पुरुषदानं भविष्ये ज्ञेयोनिष्कशतपार्थदानेयंविधिरुत्तमः मध्यमस्तुतदर्धेनतदर्धेनाधमःस्मृतइति अल्पशक्तौपंचसौवर्णिकोवा त
तोल्पेनतुमतिमहीनादुःखशोकावहःस्यात् चतुर्थ्यांचतुर्दश्यांभद्रायांकरणेवाकुर्यात् कालपुरुषस्वरूपमाह रौप्यदशनंसुव-
र्णनेत्रंखड्गोद्यतकरंमांसपिंडयुतवामकरंजपाकुसुमकुंडलंरक्तवस्त्रंस्रग्विणंशंखमालाधरंछुरिकायुतकटिदेशंअतिदीर्घंकृष्णाजि-

नयुतंनिर्माय अद्येत्यादि॰ अपमृत्युव्याधिसर्वबाधानिवारणा व्याहतैश्वर्यप्राप्तिधर्मश्रीपुत्रपौत्रादिकर्तृकराज्यांतेपरमपदावाप्तिकामः कालपुरु
षदानमहंकरिष्येइति कालपुरुषंसंपूज्यविभूष्यद्विजंहूत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य पुष्पांजलिंगृहीत्वापठेत् सर्वंकलयसे-
यस्मात्कालस्त्वंतेनचोच्यसे ब्रह्मविष्णुशिवादीनामसाध्योसिसुव्रत पूजितस्त्वंयथाभक्त्याप्रार्थितश्चयथासुख यहृत्ध्यनेतवविभो
तत्कुरुष्वनमोस्तुते इतिसंप्रार्थ्य अद्येत्यादि॰ अपमृत्युव्याधीइत्यादिराज्यपरमपदावाप्तिकामोनेसंकल्पोक्तवक्कलसंकीर्त्यगोत्रायशर्म
णेसुपूजितायइमंकालपुरुषंसालंकृतंउक्तोपस्करंविष्णुदैवतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्वा पंचसुवर्णादूर्ध्वमानिष्कशतंदक्षिणांदत्वा तं
विसृज्यतन्मुखंनेक्षेन्नस्पृशेच्च ततः शांताप्रथिवीशिवमंतरिक्षंइतिजपित्वा हस्तौपादौप्रक्षाल्यआचम्यभूयसींदक्षिणांदत्वा विप्रान्
संभोज्यसुहृद्युतोभुंजीतेति अनेनविधिनायस्तुदानमेतत्प्रयच्छति नापमृत्युभयंतस्यनचव्याधिकृतंभय भवत्यव्याहतैश्वर्यः सर्वबाधा
विवर्जितः इतिहेमाद्रौकालपुरुषदानं अथसर्वसंपत्करदानं ब्रह्मांडपुराणे सूर्योपरागादिपुण्यकालेदेवालयादिपुण्यदेशेगृहेवाकार्यम्
प्रातस्तिलकुशामिश्रोदकेनस्नात्वाकृतनित्यक्रियः आचम्यप्राणानायम्याद्येत्यादिसर्वसंपदायुरारोग्यसमस्तपापनाशपुत्रपौत्रादिकुलवृ-
द्धिस्वर्गनिवासमोक्षेष्टसिद्धिकामोमित्रादिप्रतिमादानमहंकरिष्ये गुरुंहूत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिःपूजयेत् ततोविंशद्धस्तां
चतुरस्त्रांभुवंगोमयेनोपलिप्यतत्रप्रागायताश्चतस्रउदगायताश्चतस्रोलेखालिखित्वातेषुनवकोष्ठेषुद्रोणमिततंदुलान्निक्षिप्यतेषुनवकुंभा-
न्संस्थाप्यवस्त्रैरावेष्ट्यतेषुसुवर्णत्रयादूर्ध्वंपलावधिसुवर्णनिर्मितानवप्रतिमाः संस्थाप्यपूजयेत् तत्रपश्चिमपंक्तौउदक्संस्थंमित्रंवरुणं-

सोमंमध्यपंक्तौब्रह्माणंचतुर्भुजंविष्णुंउमापतिंचांत्यपंक्तौदिवाकरंवृत्रहणंवह्निंच ततोष्टौविप्रान्संपूज्यैकैकस्मै अद्येत्यादि० संपदादिकामां-
तसंकल्पोक्तफलसिद्ध्यर्थंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांमित्रप्रतिमांसुपूजितांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्वाततोवरुणप्रतिमांगुरवेदत्वा
देयद्रव्यसमंसुवर्णंदक्षिणांवस्त्रयुगंचदद्यात् ततःसोमब्रह्मविष्णुशिवदिवाकरवृत्रहवह्निप्रतिमाश्चब्राह्मणेभ्योदत्वासुवर्णंदक्षिणांचते-
भ्योदत्वाब्राह्मणांश्चभोजयित्वाभूयसींचदत्वासुहृद्युतोभुंजीतेति इतिसर्वसंपत्करदानं अथकृष्णाजिनदानं
सौरपुराणे कृष्णाजिनचर्ममाहिषीमेषीचदशधेनवः ब्रह्मलोकप्रदायीस्यात्तुलापुरुषएवचेति मात्स्ये वैशाखी
पौर्णमासीचग्रहणेशशिसूर्ययोः पौर्णमासीतुयामाघेआषाढीकार्तिकीतथा उत्तरायणंद्वादशीवातस्यांदत्तंम
हाफलमिति अथास्यदानप्रयोगः पूर्वोक्तकालेगोमयेनोपलिप्तदेशेआविकंकंबलंतदुपरिसशृंगंसखुरंप्राग्ग्रीवं
कृष्णाजिनमास्तीर्यसुवर्णखुरंरौप्यदंतंमौक्तिकपुच्छंसुवर्णनाभिंकृत्वातदुपर्यरत्निप्रमाणास्तिलान्संस्थाप्यवास-
साच्छाद्यसगंधरत्नानिचत्वारिपात्राणिकांस्यघृतदुग्धदधिमधुयुतानिचत्वारोमृदश्चप्रागादिदिक्षुदानदेशाद्बहिश्चपं
कशाखामव्रणंकुंभंचसंस्थाप्यदेशकालौसंकीर्त्यममसप्तजन्मोपात्तपापनाशकामात्मपितृपुत्रापमृत्युपरिहारभा-
र्याधनदेशाद्यवियोगकामः सकलेष्टफलावाप्तिब्रह्मलोकावाप्तिकामश्चकृष्णाजिनप्रदानमहंक० इतिसंकल्प्य
जीर्णपीतवाससास्वांगानिसंमृज्य यानिकानिचपापानिमयालोभात्कृतानिच लोहपात्रप्रदानेनप्रणश्यंतुममाशुवै

वह्निं ९	वृत्रहणं ८	दिवाकरं ७
उमापतिं ६	विष्णुं चतुर्भुजं	ब्रह्माणं ४
सोमं ३	वरुणं २	मित्रं १

इतिमंत्रेण सतिलंलोहपात्रं कृष्णाजिनस्य वामपादे निवेशयेत् यानिकानिच पापानि कर्णोत्थानि कृतानिच कांस्यपात्रप्रदानेन तानि नश्यंतु मे सदा-
इतिमंत्रेण मधुमयं कांस्यपात्रं कृष्णाजिनस्य दक्षिणपादे निवेश्य परापवाद पैशून्यादभक्ष्यस्य च भक्षणात् यदुत्थितं तु मे पापं ताम्रपात्रात्प्र-
णश्यतु इतिमंत्रेण सतिलं ताम्रपात्रं वामहस्ते निवेश्य कन्यानृतं गवांचैव परदारप्रमर्शनं रौप्यपात्रप्रदानेन क्षिप्रं नाशं प्रयातु मे इतिमंत्रे-
ण मधुमयं रौप्यपात्रं दक्षिणहस्ते निवेश्य मयाजन्मसहस्रेषु कृतं पापं प्रबुद्धिना सुवर्णपात्रदानात्तन्नाशयाशु जनार्दन इतिमंत्रेण सा-
क्षतं हेमपात्रं मध्ये तथा हेममुक्ताविद्रुमदाडिमभानुलिंगानि निधाय प्रशस्तपात्रे कर्णयोः संस्थाप्य द्विजं हूत्वा यथाविभवं वस्त्रालंकारा-
दिभिः संपूज्य पुनर्देशकालौ संकीर्त्यामुकगोत्रोमुकशर्मा अहं मम समस्तजन्मोपात्तादि ब्रह्मलोकावाप्त्यंतमुकगोत्रायशर्मणे सुपूजिताय
तुभ्यमिदं कृष्णाजिनं यथाशक्ति सोपस्करं वृषभध्वजप्रीतये तुभ्यमहं संप्रददे न मम इति एतद्दक्षिणापरिमाणं तु गारुडे सुवर्णनिष्कशतं तु
दद्यान्न दद्याद्वा ततो न्यूनत्वे नाधिकफलं अस्पृश्यः सद्द्विजो राजन्वर्जितरूपसमो हि सः दानेच श्राद्धकृत्ये च दूरतः परिवर्जयेत् इति गारुडोक्त
क्ते स्वगृहान्निष्क्रान्तं विप्रं मंगलस्नानमाचरेदिति तद्वस्त्रं कुंभसहितं नीत्वा क्षेप्यं चतुष्पथे इति ततो भूयसीं दक्षिणां दत्वाशिषो गृह्णीयात्
दानेनानेन सकलारिष्टपापनाशो भूमिदानफलं चेति हेमाद्रिः होमादि विशेषस्तु ग्रंथांतरादवगंतव्यः इति कृष्णाजिनदानं अथ शय्यादानं महा-
भारते यजमानः पुण्यकाले अष्टदले तिलप्रस्थं निक्षिप्य तस्मिन् शय्यामास्तीर्य तस्याः समंतादीशानादिकोणचतुष्टये शिरोभागे च पंचकुं-
भान्क्रमात् घृतकुंकुमगोधूमजलपूर्णकुंभान्मुच्छीर्षे घृतपूर्णकलशं सप्तधान्यानि च संस्थाप्य अद्येत्यादि॰ मम समस्तपापक्षयपूर्वकास्म

रोगणासेवायुत्तविमानकरणकेंद्रपुरगमनोत्तरषष्टिसहस्त्रवर्षाधिकरणकक्रीडनस्त्रीसंघसमावृतसर्वलोकमहिमत्वतदुत्तरषष्टियोजनमंडलराज्य
भोगानंतरशिवसायुज्यावाप्तिकामःशय्यादानमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य द्विजंसपत्नीकंवृत्वायथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य शय्यायां
लक्ष्मीनारायणप्रतिमांस्वर्णमयींसंस्थाप्यसंपूज्यसपत्नीकंविप्रेणसहशय्यांप्रदक्षिणीकृत्यनमःप्रमाण्येदेव्ये इतिचतुर्दिक्षुक्रमेणप्रणम्यति
थ्यादिसंकीर्त्यममसर्वपापक्षयेत्यादि शिवसायुज्यावाप्तिकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांशय्यांईशानादिकोणचतुष्टयस्थापनक्रमेण
घृतकुंकुमगोधूमजलघृतपूर्णकुंभसमेतांहंसतूलीप्रच्छन्नांशुभ्रगंडोपधानिकांप्रच्छादनपटास्तृतांसप्तधान्ययुतांताबूलायतनादर्शैलालवं
गकर्पूरयुतांसुगंधपरिमलभोग्यवस्तुचंदनागरुदीपिकोपानच्छत्रचामरासनयुतांभोजनभाजनजलपात्रपंचवर्णवितानोकेशप्रसाधिन्यंज-
नशलाकापुष्पमालादियुतांलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितांयुक्तोपस्करामंगिरोदेवतांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायसालंकृतायसपत्नीकायतुभ्यम
हंसंप्रददेनममेति शय्योपवेशितविप्रहस्तेसाक्षतकुशोदकंक्षिपेत् मंत्रस्तु यथानकृष्णशयनंशून्यंसागरजातया तथाशय्याममा-
प्यस्त्वशून्याजन्मनिजन्मनिइति ततःसुवर्णमेवदक्षिणांदद्यात् ततोभूयसींदत्वाब्राह्मणांश्चभोजयेदिति इतिशय्यादानं अथश
यनदानंभविष्ये अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणेइदंशयनंसुखस्पर्शंश्रीविष्णुप्रीतिकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु शयनंसु
खदंकांतंकेशवस्यप्रियंसदा दानेनानेनसौभाग्यंसर्वदास्तुगृहेममेति ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् इतिशयनदानं अथकशिपु
दानं भविष्ये अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणेकशिपुयावज्जीवंशीतवातोष्णनिवारणकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु मृदुत्वयं

जकार्पासपूरितं सुखदं नृणां तस्मादस्य प्रदानेन सुखं स्यात्सर्वदा ममेति इति कशिपुदानं अथ वस्त्रदानानि नंदिपुराणे वस्त्रं यथार्थि
ने दद्याच्छुभं वापि यदिच्छया सभवेद्रूनवान् श्रीमान् बृहस्पतिपुरे वसेदिति विष्णुधर्मोत्तरे वासो हि सर्वदैवत्यं सर्वं प्रायोज्यमुच्यते
वस्त्रदानात्सुवेषः स्याद्रूपद्रविणसंयुतः युक्तो लावण्यसौभाग्यैर्विरोगी च तथा द्विजः दत्वा कार्पासिकं वस्त्रं स्वर्गलोके महीयते
दत्वौर्णजं च तत्रापि फलं दशगुणं भवेदिति अद्येत्यादि॰ गोत्राय शर्मणे इदं श्वेतवस्त्रं सूक्ष्मं शिवप्रियं देहालंकरणं बृहस्पतिदैवतं तुभ्य
महं संप्रददे न मम इति मंत्रस्तु सितं सूक्ष्मं सुखस्पर्शमीशानादेः प्रियं सदा देहालंकरणं यस्मादतः शांतिं प्रयच्छ मे इति इति-
श्वेतवस्त्रदानं अथ पीतस्य संकल्पादि समस्तपापक्षयकामः॰ मंत्रस्तु पीतवासः सुमंगल्यं देवानां प्रीतिवर्धनं दानेनानेन मे
पापं हरत्वाशु जनार्दनः इति पीतवस्त्रदानं अथ रक्तवस्त्रदानं भविष्ये संकल्पादि॰ आदित्यप्रीतिकामः मंत्रस्तु रक्तवस्त्रं-
सदा रम्यमादित्यस्य प्रियं सदा श्रीकरं रूपदं नित्यमतः शांतिं प्रयच्छ मे इति रक्तवस्त्रदानं अथ नीलवस्त्रदानं भविष्ये संक
ल्पादि॰ बलायुःश्रीवृद्धिकामः मंत्रस्तु मनोहरं नीलवस्त्रं बलरामप्रियं सदा आयुर्विवर्धनं श्रीदमतः शांतिं प्रयच्छ मे इति नी
लवस्त्रदानं अथ चित्रवस्त्रदानं भविष्ये संकल्पादि॰ षण्मुखप्रीतिकामः मंत्रस्तु षण्मुखस्य प्रियं रम्यं चित्रवस्त्रं मनोरमं तस्मा
दस्य प्रदानेन शांतिरस्तु सदा ममेति इति चित्रवस्त्रदानं अथ कृष्णवस्त्रदानं भविष्ये संकल्पादि॰ सर्वारिष्टभयपीडापमृत्युपरि-
हाराय मृत्योः प्रीतिकामश्च मंत्रस्तु कृष्णं वासः प्रियं मृत्योः सर्वारिष्टविनाशनं भयपीडापमृत्युहरमतः शांतिं प्रयच्छ मे इति कृष्णव

स्त्रदानं अथपट्टकूलदानं भविष्ये संकल्पादि॰ कीर्तिकांतिसर्वदेवप्रीतिकामश्च मंत्रस्तु पट्टकूलंसदारस्यंपवित्रंकामदंनृणां विष्णवा
दीनांप्रीतिकरमतःशांतिंप्रयच्छमे इतिपट्टकूलदानं अथमृतकर्पटदानं भविष्ये संकल्पादि॰पितृतृप्तिकामः मंत्रस्तु कीटजट
सरस्रुपयंमृतकर्पटसंज्ञकम् पितृणांप्रीतिदंयस्मादतःशांतिंप्रयच्छमे इतिमृतकर्पटदानं अथऊर्णावस्त्रदानं भविष्ये संकल्पा
दि॰ सर्वदेवप्रीतिकामः मंत्रस्तु ऊर्णावस्त्रंचारुचित्रंदेवानांप्रीतिवर्धनं सुखस्पर्शकरंयस्मादतःशांतिंप्रयच्छमे सकलतिथीनाम-
मादीनामप्ययमेवमंत्रः इत्यूर्णावस्त्रदानं अथकंबलदानं स्कांदे कंबलःपट्टगर्भश्चेन्महाशीतविनाशकः सएवविपरीतश्चे-
न्महावृष्टिविनाशकः संकल्पादि॰ श्रीविष्णुप्रीतिकामः मंत्रस्तु शीतवर्षाहरःपुण्यो हृष्टीबलविवर्धनः कंबलस्यप्रदानेनशांतिरस्तु
सदाममेति इतिकंबलदान अथचित्रकंबलदानं भविष्ये संकल्पादि॰श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतिकामः मंत्रस्तु ऊर्णापट्ट-
श्चाविकादिःसर्वदेवप्रियःशुचिः चित्रकंबलदानेनममसंतुमनोरथाः इतिचित्रकंबलदानं अथताम्रपात्रदानं वराहपुराणे
अथातःसंप्रवक्ष्यामि पात्रदानमनुत्तमं कृत्वाताम्रमयंपात्रंयथाविभवविस्तरं तत्पात्रेहैमींलक्ष्मीनारायणप्रतिमांउमामहेश्वरप्र
तिमांचसंपूज्यद्विजमपिपूजयित्वा परापवादपैशून्यमभक्ष्यभक्षणादिशरीरोत्थसकलपापनाशकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइ
दंताम्रपात्रंउमामहेश्वरलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितंचतुष्टयमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु परापवादपैशून्यादभक्ष्यस्यचभक्षणात्
पापंगात्रोत्थितंताम्रपात्रदानात्प्रणश्यत्विति एवंसंकल्पवाक्यंप्रतिमादिसर्वपात्रदानेषुबोध्यं इतिताम्रपात्रदानं अथप्रसंगा

ताम्रदानमपिभविष्ये संकल्पादि॰ आरोग्यबलवृद्धिसूर्यप्रीतिकामः मंत्रस्तु सूर्यप्रीतिकरंताम्रमारोग्यबलवर्धनं तस्मादस्यप्रदानेन
शांतिरस्तुसदाममेति इतिताम्रदानं अथकांस्यपात्रदानं वाराहे संकल्पादि॰ कामकृतपापनाशकामः मंत्रस्तु यानिपा-
पान्यनेकानि कामाकामकृतानिच कांस्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदेति इतिकांस्यपात्रदानं अथप्रसंगात्कांस्यदानमपि
भविष्ये संकल्पादि॰ ब्रह्मविष्णुशिवप्रीतिकामः मंत्रस्तु कांस्येब्रह्मशिवौसाक्षात्कांस्यमेतद्विभावसुः कांस्यंविष्णुमयंय-
स्मादतःशांतिंप्रयच्छमे इतिकांस्यदानं अथलोहपात्रदानं भविष्ये संकल्पादि॰ लोभाज्ज्ञानाज्ज्ञानकृतपापक्षयकामः मं
त्रस्तु ज्ञानाज्ञानकृतंपापंमयालोभात्कृतंचिरात् लोहपात्रप्रदानेनममशीघ्रंव्यपोहतु इतिलोहपात्रदानं अथरौप्यपात्रदानं-
विष्णुधर्मे संकल्पादि॰ कन्यादूषणपरदाराभिमर्शनादिपापक्षयकामः मंत्रस्तु कन्यादूषणातःपापंपरदाराभिमर्शनात् रौप्यपात्र
प्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदेति इतिरौप्यपात्रदानं अथसुवर्णपात्रदानं वाराहे संकल्पादि॰ जन्मांतरसहस्रोत्थदुष्कृतना-
शकामः मंत्रस्तु जन्मांतरसहस्रेषुयत्कृतंदुष्कृतंमया तत्सर्वंनाशमायातुस्वर्णपात्रप्रदानतइति इतिसुवर्णपात्रदानं अथस्था
लीदानं भविष्ये कृत्वाताम्रमयींस्थालींपलानांपंचभिःशतैः अशक्तस्तुतदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनः असमर्थोमृन्मयींपायसे-
नपूर्णांघृतशर्कराशाकजलपात्रयुतांचसवस्त्रांमंडलेसंस्थाप्यगंधमाल्यादिनालंकृत्य आदित्येहनिसंक्रांतौचतुर्दश्यष्टमीषुच ए
कादश्यांतृतीयायांविप्रायप्रतिपादयेत् अद्येत्यादि॰ यावज्जीवंसकुटुंबस्यगृहेष्टमन्नभक्ष्यभोज्यादिलाभकामः इमांस्थालीं

पायसपूर्णांघृतशर्कराशाकजलपात्रवस्त्रान्वितांमडलस्थांसालंकृतांगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु इमांपायसपूर्णांयः
स्थालींघृतजलादिभिः दद्यात्संपत्तिपात्रंस्यादतःपाहिमहेश्वरेति सुवर्णदक्षिणांदद्यात् इतिस्थालीदानं अथवेदपुस्तकादिदाना-
नि वायवीये अष्टादशपुराणानिसहिरण्यानिपर्वणि लिखित्वायःप्रयच्छेत्तुसविद्यापारगोभवेत् रामायणंभारतंचदत्वास्वर्गेमही-
यते धर्मशास्त्रंनरोदत्वास्वर्गलोकेमहीयत इतिभविष्ये धेनुदानसहस्रेणसम्यग्दत्तेनयत्फलं तत्फलंसमवाप्नोतिपुस्तकैकप्रदानत इ
ति अथप्रसंगाच्चतुर्दशविद्याउक्तामदनरत्नेनंदिपुराणे विद्याश्चतुर्दशप्रोक्ताःक्रमेणचयथास्थिताः षडंगाश्चतुरोवेदाधर्मशास्त्रंपुरा
तनं मीमांसातर्कशास्त्रंचएताविद्याश्चतुर्दश आसामवांतरोत्पन्नाःपराविद्याःसहस्रशइति पुरातनंपुराणं तत्रैवकालमाह
चंद्रसूर्योपरागेवासंक्रांत्ययनवासरे शुभेह्निशुभनक्षत्रेकृत्वामंडलमुत्तमं चतुरस्रंवितानंचबध्वापुष्पोपशोभितं तत्रान्यस्यासनं
दिव्यंदिव्यगंधाधिवासितं तत्रसंस्थापयेद्यंत्रंनागदंतमयंशुभं संस्थाप्यपुस्तकंतत्रनैगमभारतादिकं नैगमंवेदपुस्तकं पुण्यं
पवित्रंसंपूज्यवस्त्रालंकारभूषणैः पूजयेच्चदिशापालान्लोकपालान्यथाक्रमं कन्याश्चियश्चसंपूज्यामातरःकल्पयेच्चताः शास्त्र
तद्भावविदुषेदद्यात्पुस्तकमुत्तममिति अथास्यदानप्रयोगः यजमानःकृतनित्यक्रियःशुचिःपुण्यकालेदेशकालौसंकीर्त्यगोसहं-
स्रदानसमफलावाप्तिस्वर्गलोकमहिमत्वचतुर्दशविद्यावेदवेदांगपारगत्वसिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंअमुकपुस्तकदानमहंक
रिष्ये इतिसंकल्प्य पूर्वोक्तमंडपादियथाशक्त्याकल्पयित्वानागमययंत्रेवस्त्रद्वयबद्धंऊर्णापट्टसूत्रवेष्टितंपुस्तकंसंस्थाप्यहेमीसरस्व-

नीप्रतिमांरोप्यमयसिंहंविष्णुंचतत्रावाह्यपरितोलोकपालांश्चावाह्यतत्रसुवासिनीःकुमारीःश्चावाह्य यागुंगूर्यासिनीवालीयाराकायास
रस्वती इंद्राणीमह्वऊतयेवरुणानीस्वस्तयेइतिमंत्रेण यद्वा देवींवाचमजनयंतदेवास्तांविश्वरूपाःपशवोवदंति सानोमंद्रेषमूर्जं
दुहानाधेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु इतिमंत्रेणावाहितदेवताः षोडशोपचारैरभ्यर्च्य द्विजंवस्त्राद्यथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिःपूजयेत्
अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणेसुपूजितायसंकल्पोक्तफलसंकीर्त्य इदंपुस्तकंप्रतिमायुतंसासिंहउर्णापट्टबद्धदृढसूत्रवेष्टितंनागमययंत्रे-
स्थितंयथाशक्तिसोपस्करंसरस्वतीदैवतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रौतु सर्वविद्याश्रयायज्ञाःकरणालिखिताक्षरं पुस्तकस्यप्र-
दानेनप्रीणातुममभारती सरस्वतिजगन्मातःशब्दब्रह्माधिदैवते अस्याःप्रदानाद्वागीशाप्रसन्नाजन्मजन्मनि ततःसुवर्णदक्षिणांद
द्यात् इतिपुस्तकदानं अथरत्नदानं भविष्ये माणिक्यंपद्मरागंचवैदूर्यंपद्ममेवच मारकतंचगोमेदंपुष्परागंचमौक्तिकं हरि-
तंचनवैतानिरत्नान्युक्तानिसूरिभिरिति रत्नदानाद्धरिर्लक्ष्मीःस्वपदंचप्रयच्छतीति अद्येत्यादि॰ लक्ष्मीनारायणपदावाप्तिकामः
मंत्रस्तु यस्माद्रत्नेषुसर्वेषुसर्वेदेवाव्यवस्थिताः तस्माद्रत्नप्रदानेनवांछितंफलमश्नुते इतिनवरत्नदानानि मौक्तिकमंत्रस्तु मौ-
क्तिकंभूषणंविष्णोःश्रियोगौर्याःशिवस्यच दानेनास्यसुखंचास्तुऐहिकामुष्मिकंममेति अथप्रवालदानमंत्रस्तु प्रवालंपुष्टि-
दंश्रीदंकांतिदंशुभदंतथा दानेनास्यमहत्सौख्यंशांतिरस्तुसदाममेति अथकर्णभूषणदानमंत्रस्तु भूषणंकर्णयोःस्त्रीणां
स्वर्णरत्नादिसंयुतं नाटकस्यप्रदानेनसौभाग्यवर्धनंममेति अथमांगल्यमणिदानमंत्रस्तु मांगल्यमणयोलक्ष्म्यागौर्याःप्रीतिकराःस

दा तस्मादेषांप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति हरिद्रामंत्रस्तु गौर्याःप्रीतिकरानित्यंहरिद्रासर्वकामदा तस्मादस्याःप्रदानेनसौभाग्यंजन्मज
न्मनीति कुंकुमदानमंत्रस्तु कुंकुमंशोभनंरम्यंसर्वदामंगलप्रदं दानेनास्यमहत्सौख्यंसौभाग्यंस्यात्सदाममेति सिंदूरदानमं
त्रस्तु सिंदूरंशोभनंरम्यंगणेशस्यप्रियंपरं दानेनास्यपरालक्ष्मीःस्थिरामेचास्तुसंततिरिति कस्तूरीदानमंत्रस्तु कस्तूरीभा
ग्यदाभव्यादैवमर्त्यजनप्रिया दानेनास्याःसुखंभोगःशांतिरस्तुसदाममेति कर्पूरदानमंत्रस्तु कर्पूरंशीतलंचारुदेवर्षिगुरुसेवि
तं तस्मादस्यप्रदानेनलक्ष्मीस्तिष्ठतुमद्गृहे तथा कर्पूरंरुचिरंविप्रगृहाणेमंसुपूजितं पुण्यगंधस्थितासामेकमलाप्रीयतामिति
नानासुगंधद्रव्यदानमंत्रस्तु गंधोमनोहरोदिव्यःशांतिदःसुखदस्तथा तस्मादस्यप्रदानेनसुगंधःस्यात्सदाममेति इतिभविष्यपु
राणोक्तनानाद्रव्यदानमंत्राः अथदेवेगलंतिकादानं भविष्यपुराणे वसंतसमयंज्ञात्वागत्वादेवालयंशुभं शिवस्यविष्णोरर्क-
स्यइष्टदेवस्यवापुनः स्रवंतंकारयेत्कुंभंसछिद्रंदेवमस्तके दिवारात्रौस्रवेदेवंजलंमासचतुष्टयं स्रवत्तिबिंदुसंख्याकान्स्व
र्गलोकेमहीयते अत्रप्रयोगस्तु वसंतेशुभदिनेस्थिरलग्नादौकृतनित्यक्रियः आचम्यप्राणानायम्य अद्येत्यादि॰देवशिरसि
स्रवज्जलबिंदुसमसंख्याकाब्दशिवपुरादिनिवासकामोमासचतुष्टयंदिवारात्रौचदेवेगलंतिकादानंकरिष्ये इतिसंकल्प्य प्रासा
दंसम्यक्प्रक्षाल्यदेवंपंचामृताद्युपचारैरभ्यर्च्यदेवेगलंतिकांबध्नीयात् मंत्रस्तु स्कांदे ॐनमःशंकरःशंभुर्भवोधाताशिवोह
रः प्रीयतांमेमहारुद्रोजलसेकप्रदानतइति एवंमासचतुष्टयंदेवेगलंतिकादानंकृत्वाअंतेप्येवंपंचामृतादिपूजांकृत्वायथाशक्तिब्रा

ह्मणान्भोजयित्वातेभ्योदक्षिणांदद्यादिति त्रयाणामपिजीवानामुदकंजीवनंस्मृतं पवित्रममृतंयस्मात्तद्देयंपुण्यमिच्छतेति इतिस्कांदो-
क्तंदेवेगलंतिकादानं अथप्रपादानं भविष्ये अतीतेफाल्गुनेमासिप्राप्तेचैत्रमहोत्सवे पुण्येह्निविप्रकथितेमंडपंकारयेत्ततइतिपु
रमध्येचतुष्पथेजलरहितमार्गवृक्षमूलेप्रपामंडपंकारयित्वातन्मध्येसुगंधकान्जलकुंभान्संस्थाप्यप्रपापालकंबटुपुत्रंसंस्थाप्यप्रा-
र्थयेत् प्रपेयंसर्वसामान्याभूतेभ्यःप्रतिपादिता अस्याःप्रदानात्सकलाममसंतुमनोरथाइति ततोनिवारितंदेयंतोयंमासचतुष्ट
यम् त्रिपक्षंवामहाराजजीवानांजीवनंपरं प्रत्यहंकारयेत्तस्यांभोजयेच्छक्तितोद्विजान् अनेनविधिनायस्तुग्रीष्मेतापप्रणाश
नम् पानीयमुत्तमंदद्यात्तस्यपुण्यफलंशृणु कपिलाशतदानस्यसम्यग्दत्तस्ययत्फलं तत्फलंसमवाप्नोतिसर्वदेवैःसुपूजितइ
ति इतिप्रपादानं अथहेमंतिकेग्निदानं भविष्ये अग्निंहेमंतशिशिरऋतौतीर्थेसुरालये मठेदेवालयेचैवअग्निंप्रज्वालये
त्तुयः षष्टिवर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयतइति तथाप्रज्वालयेद्वह्निंसेवनार्थंद्विजन्मनां दातव्योदीपकोखंडोदेवमुद्दिश्य-
माधवमितिमाधवोक्तेश्च इतिहेमंतशिशिरऋतावग्निदानं अथदीपदानं संवर्तः देवागारेद्विजागारेदीपंदत्वाचतुष्पथे मे
धावीज्ञानसंपन्नश्चक्षुष्मांश्चसदाभवेदिति तथोत्तरायणेदीपदानमितिप्रशस्तं मंत्रस्तु दीपोदानप्रदोनित्यंदेवतानांप्रि
यःसदा दानेनास्यभवेत्सौख्यंशांतिर्मेवांछितंफलं सज्योतिस्तैलपात्रंचदीपंबाहुसमुन्नतं सुखंस्यादस्यदानेनशांतिरस्तु-
सदाममेति इतिदीपदानं अथपांथपरिचर्या भविष्ये पांथंपरिचरेद्यस्तुशयनासनभोजनैः सस्वल्पेनप्रयासेनजयतिक्र

तुयाजिनमिति तथा अप्रणोद्योतिथिःसायमपिवाभूतृणोदकैरितियाज्ञवल्क्यः प्रचेताअपि यःप्रातर्वैश्वदेवांतेसायंवागृहमागतः
देववत्सूजनीयोसौसूर्योढःसोतिथिःस्मृतइति तथा दिवातिथौतुविमुखेगतेयत्पातकंनृणां तदेवाष्टगुणंपुंसांसूर्योढेविमुखेगते
तस्मात्स्वशक्त्याराजेंद्रसूर्योढमतिथिंनरः पूजयेत्सूजितेतस्मिन्पूजिताःसर्वदेवताइति इतिपांथपरिचर्या अथगोपरिचर्या
विष्णुः गवांकंडूयनंचैवसर्वकल्मषनाशनं गवांग्रासप्रदानेनस्वर्गलोकेमहीयतइति ग्रासप्रदानमंत्रस्तुपरार्के सुरभित्वंजगन्मातर्नि
त्यंविष्णुपदेस्थिता सर्वदेवमयेग्रासंमयादत्तमिमंग्रस प्रार्थनामंत्रस्तु ततः सर्वदेवमयेदेविसर्वदेवैरलंकृते मातर्ममाभिलषितं
सफलंकुरुनंदिनीतिप्रार्थयेत् इतिगोपरिचर्या अथधर्मघटदानं विष्णुः शीतलेनसुगंधेनवारिणापूरितंघटं शुक्लचंदनलिप्तांगं
पुष्पदामोपशोभितं दध्योदनभृतंकुर्याच्छरावंतस्यचोपरि उपानच्छत्रसंयुक्तंधर्माख्यंकल्पयेत्घटम् पुष्पाक्षतान्गृहीत्वातुइमंम
त्रमुदीरयेत् नमोस्तुविष्णुरूपायनमःसागरसंभव अपांपूर्णोद्धरास्मात्त्वदुःखसंसारसागरादिति प्रार्थनामंत्रस्तु उदकुंभोमयाद-
त्तोग्रीष्मकालेदिनेदिने शीतोदकप्रदानेनप्रीयतांमधुसूदनइति भविष्ये प्रत्यहंधर्मघटकोवस्त्रसंवेष्टितोनवः ब्राह्मणस्यगृहे
देयःशीतामलजलःशुचिः वसंतग्रीष्मयोर्मध्येपानीयंयःप्रयच्छति पलेपलेसुवर्णस्यफलमाप्नोतिमानवः मार्गशीर्षात्समारभ्यउ
दकुंभंतुयःक्षिपेत् दिनेदिनेसहस्रस्यगवांदानफलंलभेत् इति उद्यापनंतुमासिमासिकार्यं भविष्ये मंडकावेष्टिकाभिश्चप-
क्वान्नैःसार्वकामिकैः उद्दिश्यशंकरंविष्णुंब्रह्माणमथवापितॄन् ततःसतिलंप्रोक्ष्यानेनमंत्रेणदद्यात् एषधर्मघटोदत्तोब्रह्मविष्णु

शिवात्मकः अस्यप्रदानात्सकलाममसंतुमनोरथाइति अनेनविधिनायस्तुधर्मकुंभंप्रयच्छति वसंतग्रीष्मसमयेगोप्रदानफलंलभेदिति इ
तिधर्मघटदानं कलशदानमंत्रस्तु कलशःशुभदोभव्योजलेनपरिपूरितः दानेनास्यमहत्सौख्यंशांतिरस्तुसदाममेति जलपात्रदानमं
त्रोपि वारिणापूरितंपात्रंतापत्रयहरंशुभं देवर्षिपितृतृप्त्यर्थंगृहाणसुरसत्तमेति अथयज्ञोपवीतदानं बौधायनः यज्ञोपवीतदानेन
जायतेब्रह्मवर्चसी तस्मात्तानिप्रदेयानिब्राह्मणेभ्योविपश्चितेति इत्युपवीतदानं हेमाद्रौ माघेतिलदानात्पापनाशः याम्यलोक
जयकामश्च फाल्गुनेप्रियंगुदानाल्लक्ष्मीवान्भवति चैत्रेचित्रवस्त्रदानात्सौभाग्यवान् वैशाखेअपूपदानात्स्वर्गलोकावाप्तिः ज्येष्ठे-
छत्रदानात्सर्वान्कामानवाप्नोति आषाढेचंदनकर्पूरदानात्फलातिशयः श्रावणेवस्त्रदानान्महाफलं भाद्रेफाणितदानात्फलातिश
यः फाणितंलोकेकाकवीतिप्रसिद्धा आश्विनेघृतदानेनरूपवान् कार्तिकेदीपान्नदानाज्ज्ञानघंफलम् मार्गशीर्षेलवणदाना
द्रूपवान् पौषेस्वर्णदानात्तुष्टिमान् सर्वमासेषुशुक्लपक्षेषुपुष्पदानान्महालक्ष्मीमवाप्नुयात् कृष्णपक्षेषुफलदानात्फलाति-
शयः इतिमासपक्षदानानि अथाधिमासेदानम् हेमाद्रौपाद्मे अधिमासेतुसंप्राप्तेगुडसर्पिर्युतानिच चंद्रवद्वर्तु
लान्यंगव्रीहिपिष्टकृतानिच साज्यानिदधिमिश्राणिअधिमासेनृपोत्तम त्रयस्त्रिंशदपूपानिदातव्यानिदिनेदिने व्यतीपा-
तदिनेयद्वाद्वादश्यामथवानृप पौर्णमास्याममायांवानवम्यांवानृपोत्तम अष्टम्यामथपंचम्यांकुर्याद्व्रतमनुत्तमम् अ-
धिमासेतुसंप्राप्तेत्रयस्त्रिंशत्तुदेवताः उद्दिश्यापूपदानेनपृथ्वीदानफलंलभेत् देवतानामानितुभविष्ये विष्णुंजिष्णुं महावि-

ष्णुं ३ हरिं ४ कृष्णं ५ मधोक्षजं ६ केशवं ७ माधवं ८ राम ९ मच्युतं १० पुरुषोत्तमं ११ गोविंदं १२ वामनं १३ श्रीशं १४ श्रीकंठं १५ वि-
श्वसाक्षिणं १६ नारायणं १७ मधुरिपु १८ मनिरुद्धं १९ त्रिविक्रमं २० वासुदेवं २१ जगद्योनि २२ मनंतं २३ शेषशायिनं २४ संकर्षणं
च २५ प्रद्युम्नं २६ दैत्यारिं २७ विश्वतोमुखं २८ जनार्दनं २९ धरावासं ३० दामोदर ३१ मघार्दनं ३२ श्रीपतिं ३३ चत्रयस्त्रिंशदुद्दिश्य
प्रतिनामभिः त्रयस्त्रिंशदपूपानि कांस्यपात्रेनिधायच सघृतंसहिरण्यंचब्राह्मणायनिवेदयेत् अद्येत्यादि० ममफलावाप्तिविष्णुवा
द्दिश्रीपत्यंताः त्रयस्त्रिंशद्देवताउद्दिश्यश्रीपुरुषोत्तमभास्करप्रीतिकामश्च गोत्रायशर्मणेस्तु पूजितायइदंवायनकंत्रयस्त्रिंशदपूपोपेतं
कांस्यपात्रंससुवर्णघृततांबूलदक्षिणादिसोपस्करंश्रीविष्णुरूपायब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् दानमंत्रस्तु विष्णु
रूपीसहस्रांशुः सर्वपापप्रणाशनः अपूपान्नप्रदानेनममपापंव्यपोहतु नारायणजगद्बीजभास्करप्रतिरूपक दानेनानेनपुत्रांश्च
संपदंचाभिवर्धय यस्यहस्तेगदाचक्रेगरुडोयस्यवाहनं शंखः करतलेयस्यसमेविष्णुः प्रसीदतु कलाकाष्ठादिरूपेणनिमेषघ-
टिकादिना योवंचयतिभूतानितस्मैकालात्मनेनमः कुरुक्षेत्रमयंदेशः सूर्यपर्वद्विजोहरिः पृथ्वीसममिदंदानगृहाणपुरुषोत्तम -
मलानांचविशुद्ध्यर्थंपापप्रशमनायच पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थंप्रदत्तंतवभास्कर मंत्रैरेतैश्चयोदद्यात्त्रयस्त्रिंशदपूपकान् प्राप्नोतिवि
पुलांलक्ष्मींपुत्रपौत्रादिसंपदमित्युक्तंमहाभारते एतन्मलमासव्रतंतुदानरूपंसर्वेषांनित्यं मलमासंयदाप्राप्यसंध्योपासनतर्पणं श्रा
द्धादिनियमंजाप्यंनिष्फलंतद्व्रतंविनेति भविष्येऽकरणेप्रत्यवायोक्तेश्च इत्यधिमासेदानरूपव्रतं अथप्रातर्नित्यंघृतपात्रछायादा

नं भविष्ये कांस्यपात्रेस्थिताज्यंचआत्मरूपंनिरीक्ष्यतु ससुवर्णंतुयोदद्यात्सर्वविघ्नोपशांतये अद्येत्यादि॰ ममैतच्छरीरावच्छि-
न्नसमस्तपापक्षयसर्वग्रहपीडाशांतिशरीरोरस्थार्तिनाशकामः प्रसादर्वा छायुरारोग्यादिसर्वसौभाग्यकामः सौख्यकामोवागोत्रायश-
र्मणेइदंस्वदेहछायावीक्षिताज्यपूरितकांस्यपात्रंससुवर्णंविष्णुदेवतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रोतु यालक्ष्मीर्यच्चमेदौस्थ्यं
सर्वांगससुपस्थितं तत्सर्वंनाशयाज्यत्वंश्रियमायुश्चवर्धय आज्यंतेजःसमुद्दिष्टमाज्यंपापहरंपरं आज्यंसुराणामाहारःसर्व-
माज्येप्रतिष्ठितं आज्यपात्रप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति इतिनित्यछायादानं अथसंक्रांतिदानं विश्वामित्रः मेषसंक्रमणेभा-
नोर्मेषदानंमहाफलं वृषसंक्रमणेदानंगवांप्रोक्तंतथैवच वस्त्रान्नदानपानानिमिथुनेविहितानितु घृतधेनुप्रदानंतुकर्कटेचवि-
शिष्यते सिंहेचविहितंपात्रंदद्याद्देससुवर्णकं कन्याप्रवेशेवस्त्राणांसुरभीणांतथैवच तुलाप्रवेशेधान्यानांबहुबीजफलान्यपि
कीटप्रवेशेवस्त्राणांवेश्मनांदानमेवच कीटोवृश्चिकः धनुःप्रवेशेवस्त्राणांयानानांदानमुच्यते झषप्रवेशेदारूणांदानमग्नेस्त-
थैवच झषोमकरः कुंभप्रवेशेदानंतुगवामंबुतृणस्यच मीनप्रवेशेह्यम्लानमालानामपिचोत्तमम् दानान्यथैतानिमयाद्विजें-
द्रप्रोक्तानिकालेतुनरस्त्वदत्वा प्राप्नोतिकामंमनसिस्वभीष्टंतस्मात्प्रशंसंतिहिकालदानमिति अत्रकालःसमयः इतिसंक्रांतिदा-
नानि अथनानाधान्यदानमंत्राः हेमाद्रौदानकांडे देयंनद्योजयेत्पूर्वंततोविप्रंप्रपूजयेत् तत्तन्मंत्रैःप्रदद्याद्देसर्वदानेष्वयंविधि-
रिति तत्रादौतंडुलदानमंत्रः पावनाःसर्वयज्ञेषुप्रशस्ताहोमकर्मणि तंडुलानांप्रदानेनप्रीयतामग्निदेवता तथा व्रीहिजा-

डुला:शुभ्रा:पितृदेवद्विजप्रिया: तस्मादेषांप्रदानेनसर्वकामाश्चमेसदा व्रीहिदानमंत्रस्तु ब्रह्मणानिर्मिता:पूर्वंव्रीहयोयज्ञसाधना: अनेनव्रीहि
दानेनममसंतुमनोरथाइति यवदानमंत्रस्तु धान्यराजाश्चमांगल्येद्विजप्रीतिकरायवा: तस्मादेषांप्रदानेनममास्त्वभिमतंफलं तथा पूर्वमेवहि-
यज्ञार्थंनिर्मिताब्रह्मणायवा: अनेनयवदानेनशांतिरस्तुसदाममेति गोधूमदानमंत्रस्तु धान्यचूडामणेर्जंबूद्वीपेगोधूमसंभव: गंधर्वसौख्य
तृप्ति:स्यादत:शांतिंप्रयच्छमे मुद्गदानमंत्रस्तु मुद्गधान्यंप्रियंचैवमनुष्याणांचनिस्यश: तस्मादेषांप्रदानेनशांति:स्वस्त्ययनंममेति माषदा
नमंत्रस्तु यस्मान्मधुवधेकालेविष्णुदेहसमुद्भवा: पितृणांतृप्तिदामाषाअत:शांतिंप्रयच्छमे चणकदानमंत्रस्तु पुरागोवर्धनोद्धारसम-
येकृष्णभक्षिता: चणका:सर्वपापघ्ना अत:शांतिंप्रयच्छमे कुलिस्थदानमंत्रस्तु अग्निगर्भोद्भवा:सौम्या:बलारोग्ययशप्रदा:
कुलित्थानांप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति तिलदानमंत्रस्तु तिला:पापहरानित्यंविष्णुदेहसमुद्भवा: तस्मादेषांप्रदानेनपापनाशन
मुच्यतेइति स्वर्णतिलदानमंत्रस्तु तिला:स्वर्णमयादेवदुरितक्षयकारका: विष्णुप्रीतिकरानित्यमत:शांतिंप्रयच्छमे अथ-
सामान्यत:सर्वधान्यमंत्रस्तु धान्यंकरोतिदातारमिहलोकेपरत्रच तस्मादस्यप्रदानेनममसंतुमनोरथाइति ससुवर्णतिलपा
त्रदानमंत्रस्तु तिला:पुण्या:पवित्राश्चसर्वपापहरा:शुभा: शुक्लाश्चैवतथाकृष्णाविष्णुगात्रसमुद्भवा: यानिकानिचपापानिब्रह्म
हत्यासमानिच तिलपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदेति निष्पावदानमंत्रस्तु निष्पावानिर्मिता:पूर्वंलोकानांहितकाम्यया त
स्मादेषांप्रदानेनममपापंव्यपोहत्विति प्रियंगुदानमंत्रस्तु प्रियंगव:प्रियायस्मादग्नेश्चहव्यसाधना: तस्मादेषांप्रदानेन-

प्रीणातिपुरुषोत्तमइति श्यामाकदानमंत्रस्तु श्यामाकास्तुसदापुण्यापवित्रायज्ञसाधनाः अतस्तेषांप्रदानेनपावकोवरदःसदेति कोद्रवदान-
मंत्रस्तु कोद्रवानिर्मितादेवैःप्राणिनांजीवनायवै तस्माद्देषांप्रदानेनप्रीणातुपुरुषोत्तमइति लंकदानमंत्रस्तु वातप्रवर्धकालंकाबलदाःपु-
ष्टिकारकाः प्राणिप्रीतिकरानित्यमतःशांतिंप्रयच्छमे यावनालदानमंत्रस्तु यावनालाःप्रीतिकराःकांतिपुष्टिबलप्रदाः तस्माद्देषांप्रदा-
नेनसस्यपूर्णंगृहंममेति अथमसूरिकादानमं॰ सवल्कलामसूरास्तुदुरितक्षयकारकाः तस्माद्देषांप्रदानेनविष्णुःप्रीतिकरोममेति सा-
मान्यधान्यमंत्रस्त्वत्रबोध्यः इतिहेमाद्रौनानाधान्यमंत्राः अथान्नदानमंत्राअपितत्रैव आदौपायसदानमंत्रस्तु पायसंशर्करायुक्तंसू-
घृतंकांस्यभाजने प्रदानान्मेफलंचास्तुऐहिकामुष्मिकंचयदिति कमंडलुदानमंत्रस्तु सूर्यमंडलसंभूतागव्यदुग्धयुताःप्रियाः जनार्द-
नादिदेवानामतःपाहिसनातनेति ओदनमंत्रस्तु अन्नंब्रह्ममयंसाक्षान्नराणांजीवरक्षणं ओदनस्यप्रदानेनममसंतुमनोरथाइति
दध्यन्नदानमंत्रस्तु चंद्रमंडलमध्यस्थंचंद्रांबुदसमप्रभं दध्यन्नंचास्यदानेनप्रीयतांवामनोममेति कृसरान्नदानमंत्रस्तु कृस-
रान्नंस्वादुवर्यंदेवानांप्रीतिवर्धनं घृतव्यंजनसंयुक्तंदत्वारोगैर्विमुच्यतइति नानाभक्ष्यदानमंत्रस्तु केशवस्यप्रियाभक्ष्याःशंभुब्रह्मा-
दितुष्टिदाः पृथग्विधापूपकाद्यायच्छंतुबलमौरसमिति सर्वान्नदानमंत्रस्तु अन्नमेवयतोलक्ष्मीरन्नमेवजनार्दनः अन्नंब्रह्माखि-
लत्राणमस्तुमेसर्वजन्मनीति इतिहेमाद्युक्तान्नदानमंत्राः अन्येपिकेचनमंत्रास्तत्रस्थाएव सक्तुदानमंत्रस्तु प्राजापत्यायतःप्रोक्ताः
सक्तवोयज्ञकर्मणि तस्माद्देषांप्रदानेनप्रीयतांमेप्रजापतिरिति शर्करादानमंत्रस्तु अमृतस्यकुलोत्पन्नाइक्षवोप्यथशर्करा सूर्यप्रीति

करानित्यमतःशांतिंप्रयच्छमे तथा शर्करेक्षुरसोद्भूतासदास्वादुकराप्रिया दानेनास्यास्तुमेनित्यंतुष्टाःस्युर्द्विजदेवताइति गुडदानमंत्रस्तु
प्रणवःसर्वमंत्राणांनारीणांपार्वतीयथा तथारसानांप्रवरःसदैवेक्षुरसोमतः ममतस्मात्परांशांतिंददस्वगुडसर्वदेति इक्षुदंडदानमं
त्रस्तु इक्षुदंडगुरुतररसालसर्वकामदं दानेनानेनतस्याशुप्रीयतांपरमेश्वरइति मधुदानमंत्रस्तु यस्मात्सितृणांश्रान्हेषुप्रीतंमध्वमृ
तोद्भवं सदातस्यप्रदानेनमोक्षःस्याद्दुःखसागरात् घृतदानमंत्रः कामधेनोःसमुद्भूतंदेवानामुत्तमंहविः आयुर्विवर्धनंदातुराज्यं
पातुसदैवमामिति तैलदानमंत्रः तैलंपुष्टिकरंनित्यमायुर्वृद्धस्यघनाशनं अमांगल्यहरंश्रीमदतःशांतिंप्रयच्छमेइति नवनीतदानमंत्र
स्तु कामधेनोःसमुद्भूतंविष्णोःप्रीतिकरंपरं नवनीतप्रदानेनबलंपुष्टिंचमेच्युतेति तथा क्षीरार्णवसमुद्भूतंविष्णोस्तुष्टिकरंसदा
नवनीतप्रदानेनवांछितंचास्तुमेसदेति क्षीरदानमंत्रः अलक्ष्मीहरणंनित्यंसौभाग्यबलवर्धनं क्षीरमंगलमायुष्यमतःशांतिंप्रयच्छमे तथा
शिशूनांजीवनंक्षीरंपितृदेवप्रियंसदा कांतिदंपुष्टिदंनित्यमतःशांतिंप्रयच्छमेइति दधिदानमंत्रः क्षीरेणाम्लंसमुद्भूतंदेवर्षिपितृतृप्तिदं
दधिस्यान्मेमृतंनित्यमतःशांतिंप्रयच्छमेइति तक्रदानमंत्रः तक्रंदधिसमुद्भूतंप्राणिनांतृप्तिदंपरं अतस्त्वस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति
पुष्पदानमंत्रः मनोहराणिपुष्पाणिसदादेवप्रियाणिच अतस्तेषांप्रदानेनममसंतुसुराःप्रियाइति फलदानमंत्रः मनोहराणिरम्याणि
नित्यंस्वादुकराणिच फलानांसंप्रदानेनसंततिस्त्वमलाममेति तथा फलानिमधुराणीहसुनिदेवप्रियाणिच तस्मात्तेषांप्रदानेनसफला
मेमनोरथाइति तांबूलदानमंत्रः सोपस्करंचतांबूलंसर्वदामंगलंप्रियं प्रियंचैवतुदेवानांसौगंध्यंवदनेस्तुमेइति पादुकादानमंत्रः

कंटकोच्छिष्टपाषाणवृश्चिकादिनिवारणे पादुकेसंप्रदत्तेमेद्विजप्रीत्याप्रगृह्यतामिति उपानह्दानमंत्रः उपानहौप्रदत्तेमेकंटकादिनि-
वारणे सर्वमार्गेषुसुखदेअतःशांतिंप्रयच्छमे छत्रदानमंत्रः इहामुत्रातपत्राणंकुरुमेकेशवप्रभो छत्रंत्वत्प्रीतयेदत्तंममास्तुचसदाशुभ
मिति चामरदानमंत्रः शशांककरसंकाशहिमडिंडिरपांडुर प्रोत्सारयाशुदुरितंचामरामरवल्लभेति पत्रिकादानमंत्रः पत्रिका
सर्वजंतूनांशीत्यानंदकरीशुभा देवेंद्रप्रीतयेदत्ताअतःशांतिंप्रयच्छमेइति व्यंजनदानमंत्रः व्यंजनवायुदैवत्यंग्रीष्मकालेसुखप्र
दं अस्यप्रदानात्सकलाममसंतुमनोरथाइति दर्पणदानमंत्रः दर्शनेनत्वमादर्शनृणांमंगलदायकः सर्वसौभाग्यसत्कीर्तिनि
र्मलंज्ञानमस्तुमे अथकूष्मांडादिदानंभविष्ये ब्रह्महत्यादिपापघ्नंकूष्मांडंसुखसौख्यदम् कार्तिकेरथसप्तम्यांदद्यात्पुण्यदि
नेष्वपीति अद्येत्यादिममब्रह्महननादिसमस्तपापक्षयपूर्वकबहुपुत्रपौत्रसौभाग्यादिसकलमनोरथावाप्तिकूष्मांडबीजसमसं-
ख्यसंख्याकाब्दब्रह्मलोकनिवासकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइदंकूष्मांडफलंबहुबीजाढ्यंघृतप्लुतंतिललिप्तंमुक्ताप्रवालरत्नहे-
मफलतांबूलवस्त्रादियुतंगोधूमराशिस्थितंवनस्पतिदैवतंसुवर्णदक्षिणायुतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिद्विजहस्तेफलंदद्यात् दानमं
त्रस्तुतत्रैव ब्रह्महत्यादिपापघ्नंब्रह्मणानिर्मितंपुरा कूष्मांडंबहुबीजाढ्यंपुत्रपौत्रादिवृद्धिदं मुक्ताप्रवालहेमादियुक्तंदत्तंतवद्विज अ-
नंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे इतिकूष्मांडदानं अथदेशविशेषेणमकरसंक्रांतौसौभाग्यवतीनांदानविशेषउक्तोहेमाद्रौव्या-
सेन सौभाग्यद्रव्यदानंचस्त्रीभिःकार्यंप्रयत्नतः सभर्तृकाभिःसंक्रांतौफलादीनांमृगेरवौ दानंषोडशसंख्याकमेकैकस्यफलस्य

च हैमराजतकांस्यानां भाजनानि यथा भवेत् वर्धितफलदानमंत्रः सतिलं गुडसंयुक्तं रसप्रीतिकरं नृणां वर्धितं संगृहाणेदं मत्तः शांतिं प्र-
यच्छमेति सतिलगुडपिष्टग्रासदानमंत्रः मकरे र्केतु संप्राप्ते यासस्तिलगुडो द्विजे दानेन पुत्रसौभाग्यं धनधान्यं सदास्तु मे भांडदानमंत्रः
हिरण्यादीनि भांडानि पात्राणि मृन्मयानि च गृहाणेमानि वै यस्माद्भास्करः प्रीयतां मम गोधूमपिष्टदानमंत्रः गोधूमजनितं पिष्टं शर्करा
घृतसंयुतम् द्विजवर्य गृहाण त्वमतः शांतिं प्रयच्छ मे शूर्पस्थार्द्रतंडुलदानमंत्रः तंडुलाः शालिजाः शुक्लाः सार्द्राः शूर्पे व्यवस्थिताः सं
प्रदानेन वै तेषां शांतिरस्तु सदा मम पायसपूरितकांस्यपात्रदानमंत्रः सौभाग्यभाजनं कांस्यपायसान्नेन पूरितम् दानेनानेन सौभा-
ग्यं शांतिरस्तु सदा ममेति फलपुष्पसहितकदलीस्तंभदानमंत्रः कदली सर्वदोषघ्नी हेमवर्णांबरावृता दानेनास्याः पुत्रपौत्रसौभाग्यं चास्तु
मे सदेति सौभाग्यद्रव्ययुतशूर्पदानमंत्रः सकंचुकं वस्त्रयुग्मं स्त्रस्तथा कर्णावतंसके कंठसूत्रादि शूर्पस्य दानात्सा तुशिवा मम
जानकी प्रीतये शूर्पपंचकदानमंत्रः रामपत्नि महाभागे सौभाग्यद्रव्यसंस्थिते गृहाणेमानि शूर्पाणि सोपस्काराणि जानकि सौभा
ग्यं भाग्यमारोग्यं सुतसौख्यं सदास्तु मे इति अथ षोडशविप्रेभ्यः सांगषोडशषोडशफलदानानि भविष्यपुराणे दानं षोडशसं-
ख्याकमेकैकस्य फलस्य च एवं षोडशविप्रेभ्यो दत्वेप्सितमवाप्नुयादिति अद्येत्यादि० मम समस्तपापक्षयपूर्वकसकलसौभा-
ग्यस्त्रीपुत्रपौत्राद्यीप्सिताऽनंतफलावाप्तये दीयमानफलसमसंख्यवर्षसहस्त्रावच्छिन्नदेवांगनाभिः सह भोगोत्तरानेकसुखवाप्तिका-
मश्च नानानामगोत्रेभ्यः षोडशसंख्याकेभ्यः सुपूजितेभ्यः इमानि षोडशसंख्याकान्यमुकफलान्येकैकस्मै सगोधूमतांबूलफलदक्षिणा-

युतानि वनस्पतिदैवतानि दातुमहमुत्सृज्येनममेतिदत्वाप्रणमेदिति दानमंत्रः फलैःषोडशसंयुक्तंस्वर्णधान्यादिसंयुतं द्विजवर्यगृहाणत्वंममसंतुमनोरथाइति इतिषोडशिकाफलदानं अथव्यतीपातेसुवर्णदानमाह हेमाद्रौ शंकुकर्णप्रलंबोष्ठलंबभ्रूदीर्घनासिक अष्टनेत्रचतुर्वक्त्रविस्तीर्णशतयोजन व्यतीपातनमस्तेस्तुसोमसूर्यसुतप्रभो यत्किंचिद्दीयतेस्वर्णंमेरुतुल्यंतुतद्भवेदिति अद्येत्या॰ ममसमस्तपापक्षयपूर्वकहेममयहिमाचलदानसमफलावाप्त्यक्षय्यसुखश्रीसूर्यजनार्दनप्रीतिकामअमुकगोत्रायशर्मणेसुपूजितायेदंसुवर्णंअग्निदैवतंसदक्षिणंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति दानमंत्रः गुंजामात्रमिदंस्वल्पंहेमविप्रकरेर्पितं हिमाचलमितंभूत्वाप्रीयतांमेजनार्दनइति हिरण्यगर्भगर्भस्थमितिवा इतिव्यतीपातेसुवर्णदानमंत्रः अथाश्वत्थसेवनंभविष्यपुराणे उदकुंभप्रदानेतुअशक्तोयःपुमान्भवेत् तेनाश्वत्थतरोर्मूलंसेव्यंनित्यंजितात्मना सर्वपापप्रशमनंसर्वदुःखविनाशनं सर्वरोगापहंनित्यंध्रुवंसंततिवर्धनं सेचनमंत्रः सिंचामितेश्वत्थमूलंममसंततिवृद्धये अश्वत्थरूपीभगवान्प्रीयतांमेजनार्दनः अनेनमंत्रवर्येणसिंचेदश्वत्थमूलकं नमस्कुर्यात्ततःसम्यक्प्रार्थयेच्चपुनःपुनरिति सेचनफलमपितत्रैव यःकरोतिनरोमूलेसेकंमासचतुष्टयं मनोरथास्तुसिद्ध्यंतिश्रुतिरेषासनातनी मासचतुष्टयंचैत्रादौ वैशाखधर्मेपि अश्वत्थमूलमासिंचेत्तोयेनबहुनासदा कुलानामयुतंतेनतारितंस्यान्नसंशयइति इत्यश्वत्थसेचनं अथाथर्वणीयेअश्वत्थाभिमंत्रणं आरात्तेइत्यस्याग्निकांडातोयोनिखनग्निऋषिः वनस्पतिर्देवता अनुष्टुप्छंदः अश्वत्थाभिमंत्रणेविनियोगः ॐ आरात्तेअग्निरस्त्वारात्परशुरस्तुते निर्वातेत्वाभिवर्षंतुस्वस्तितेस्तुवनस्पतेइति तेकारस्थानेमेकारःस्वयंवक्तव्यः पौराणमंत्रस्तु अक्षिस्पंदंभुजस्पंदंदुःस्वप्नंदुर्विचिंतितं शत्रूणांचसमुत्पन्नमश्वत्थशम

यस्त्वमे पुराणांतरेमंत्रांतरमुक्तं मूलतोब्रह्मरूपायमध्यतोविष्णुरूपिणे अग्रतःशिवरूपायअश्वत्थायनमोनमः इति अश्वत्थस्पर्शंतुमंद
वासरएवकुर्यात् अन्यवासरेषुवर्जनंसेचनं सेवनंचदूरतएवकुर्यादित्युक्तंपाद्मे इत्यश्वत्थसेचनविधिः अथसूर्यादीनांवैषम्येदानान्यु-
क्तानिज्योतिःसारे कौसुंभवस्त्रंगुडहेमताम्रंमाणिक्यगोधूमसुवर्णपद्मं सवत्सगोदानमितिप्रणीतंदुष्टायसूर्यायमसूरिकाश्चेति-
सूर्ये १ घृतकलशंसितवस्त्रंदधिशंखंमौक्तिकंसुवर्णंच रजतंचप्रदद्याच्चंद्रारिष्टोपशांतयेत्वरितं इतिचंद्रे २ प्रवालगोधूममसू-
रिकाश्चवृषंसताम्रंकरवीरपुष्पं आरक्तवस्त्रंगुडहेमताम्रंदुष्टायभौमायचरक्तचंदनं इतिभौमे ३ नीलंवस्त्रंसुहेमंबुधायरत्न
पाचीदासिकाहेमसर्पिः कांस्यंदंतंकुंजरस्याथमेषोरौप्यंसस्यपुष्पजात्यादिकंच इतिबुधे ४ अश्वःसुवर्णमधुपीतवस्त्रंसपीत-
धान्यंलवणंसपुष्पं सशर्करंतद्रजनीप्रयुक्तंदुष्टायशांत्यैगुरवेप्रणीतं इतिगुरौ ५ चित्रवस्त्रमपिदानवार्चितेदुष्टगेसुनिवरैःप्रणोदि
तं तंडुलंघृतसुवर्णरूप्यकंवज्रकंपरिमलोधवलागौः इतिशुक्रे ६ नीलकंमहिषंवस्त्रंकृष्णालोहंसदक्षिणं विश्वामित्र्यायुतंदद्याच्छ
निदुष्टप्रशांतये इतिशनौ ७ राहोर्दानंकृष्णामेषोगोमेदोलोहकंबलौ सुवर्णनागरूपंचसतिलंताम्रभाजनं इतिराहौ ८ केतोर्वैदू
र्यममलंतैलंमृगमदस्तथा ऊर्णातिलैस्तुसंयुक्तंदद्यात्केशापनुत्तये इतिकेतौ ९ इतिनवग्रहाणांदानद्रव्याण्युक्तानि अथग्रहा-
णांदानानि ब्राह्मे ग्रहदानक्रमंवक्ष्येसर्वसिद्धिकरंपरम् सर्वशांतिकरंनृणांसर्वपापप्रणाशनमिति दानकालमपितत्रैव अयनेवि
षुवेचंद्रसूर्योपरागेजन्मर्क्षेभानुवासरे पंचदश्यांमातिकूल्ये पुण्यकालेपुण्यदेशेविवाहादौचदानंकार्यम् तत्रायंप्रकारः हस्तमात्रां

द्विहस्तांवावेदींकृत्वागोमयेनोपलिप्य तत्रसर्वतोभद्रंपचरंगैर्विलिख्य वस्त्रंतत्रप्रसार्यतंडुलैस्तत्रनवकोष्ठात्मकंपद्मंकृत्वाकोष्ठेषुतंडुलैःप-
द्मानिकृत्वातेषुनिष्कत्रयेणयथाशक्त्यावासुवर्णप्रतिमाआदित्यादिग्रहाणांकृत्वा ८ दौआदित्यंमध्यमेकोष्ठेआग्नेयेचंद्रंदक्षिणेभौमंमीशा-
न्यांबुधमुत्तरेगुरुंपूर्वेशुक्रंपश्चिमे शनैश्चरंनैर्ऋत्येराहुंवायव्येकेतुंतत्तन्मंत्रैस्तत्तत्पुष्पैस्तत्तद्गंधधूपदीपनैवेद्यादिभिः संपूज्यप्रार्थयेत्
प्रार्थनामंत्राः पद्मासनःपद्मकरोद्विबाहुःपद्मद्युतिःसप्ततुरंगवाहः दिवाकरोलोकगुरुःकिरीटीमयिप्रसादंविदधातुदेवः १ श्वेतांब
रःश्वेतविभूषणश्चश्वेतद्युतिर्दंडकरोद्विबाहुः चंद्रोमृतात्मावरदःकिरीटीश्रेयांसिमह्यंविदधातुदेवः २ रक्तांबरोरक्तवपुःकिरीटीच
तुर्भुजोमेषगतोगदाभृत् धरासुतःशक्तिधरश्चशूलीसदाममस्याद्वरदःप्रशांतः ३ पीतांबरःपीतवपुःकिरीटीचतुर्भुजोदंडधरश्च
हारी चर्मासिधृक्सोमसुतःसदामेसिंहाधिरूढोवरदोबुधश्च ४ पीतांबरःपीतवपुःकिरीटीचतुर्भुजोदेवगुरुःप्रशांतः दधातिदंडंचक
मंडलुंचतथाक्षसूत्रंवरदोस्तुमह्यं ५ श्वेतांबरःश्वेतवपुःकिरीटीचतुर्भुजोदैत्यगुरुःप्रशांतः तथाक्षसूत्रंचकमंडलुंचदंडंचबिभ्रद्वर-
दोस्तुमह्यं ६ नीलद्युतिःशूलधरःकिरीटीगृध्रस्थितस्त्रासकरोधनुष्मान् चतुर्भुजःसूर्यसुतःप्रशांतःसदास्तुमह्यंवरमंदगामी ७
नीलांबरोनीलवपुः किरीटीकरालवक्त्रःकरवालशूली चतुर्भुजश्चर्मधरश्चराहुःसिंहासनस्थोवरदोस्तुमह्यं ८ धूम्रोद्विबाहुर्वरदो
गदाभृत्गृध्रासनस्थोविकृताननश्च किरीटकेयूरविभूषितांबरःसदास्तुमेकेतुगणःप्रशांतः इतिसंप्रार्थ्यदद्यात् ९ इतिप्रार्थनामंत्रा
दानमंत्राश्च अथवासरदोषापनोदनानि संहितापदीपे भानुस्तांबूलदानादपहरतिनृणांवैकृतवासरोत्थंसोमःश्रीखंडदानादव-

निसुतभवं रक्तपुष्पप्रदानात् सौम्यः शक्रस्य मंत्री हरिहरनमनाद्भार्गवः शुभ्रवस्त्रात्तैलस्नानात्प्रभाते दिनकरतनयो ब्रह्मनत्यापरेचेति १ इतिवा-
रदोषापनोदनानि. अथ सहस्रभोजनविधिः भविष्यपुराणे सहस्रभोजनस्येह विधिं नारायणो मुनिः सर्वेषां चैव पुण्यानामब्रवीत्पुण्य-
मुत्तमं यदा चित्तं च वित्तं च भक्तिरात्मनि जायते तदानीमेव कर्तव्यं प्रीतये परमात्मनः आषाढे चैव पौषे च मलमासे तथैव च गुरुभार्गव
योरस्ते हि लान्यस्मिन् शुभे दिने कृत्वादौ मंगलस्नानं शुद्धः सन् भार्यया सह कृत्वादौ द्रव्यशुध्यर्थं प्रायश्चित्तं यथाविधि दशांशं द्रव्यमा-
दाय विप्रेभ्यो विनिवेदयेत् द्रव्यं संप्रोक्षयेत्पश्चात्संपादितं तदाज्ञया गणेशं पूजयेत्पूर्वं मातृणां पूजनं ततः कृत्वाभ्युदयिकं श्राद्धं स्वस्ति
वाचनपूर्वकं आचार्यं पूजयेत्पश्चाद्वस्त्रालंकारभूषणैः ऋत्विजो वरयेद्दक्षो वस्त्रगंधैश्च पूजयेत् पुष्पमंडपिकां कृत्वा चतुरस्रां सुशोभनां
कृत्वेशस्य सुवर्णेन प्रतिमां कर्षसंमितां सशक्तिकस्य देवस्य भवानीशंकरस्य च तस्याधिदेवता विष्णुर्ब्रह्मा प्रत्यधिदेवता कृत्वा तु प्रति-
माशुद्धिं मंत्रमुच्चारणपूर्वकं. षोडशैरुपचारैश्च तत्तन्मंत्रैः प्रपूजयेत् ऋग्भिश्च पावमानीभिरभिषिच्य यथाविधि पुष्पमंडपिकामध्ये-
स्थापनं तंडुलोपरि प्रतिमां तत्र संस्थाप्य कलशे चांबरावृते समंताद्देवदेवस्य क्रमेणैव तु पूर्वतः तत्तन्मंत्रेण नाम्ना वा पूजयेदंगदेवताः क
र्णिकायां भवानीशोत्वधिप्रत्यधिसंयुतः तद्बहिश्चैव चत्वारस्तद्बहिः षोडशक्रमात् एकत्रिंशद्बहिश्चाष्टचत्वारिंशत्तथाक्रमात् पद्म
स्य दलवच्छस्ताः कर्णिका शतसंग्रहाः दिग्देवा १० ऋषयः सप्त ७ सागरा ४ भुवनत्रयं ३ नद्यः सप्त ७ गुणा ३ श्चैव वेदा. ४ श्चात्मेत्य
नुक्रमात् अत्र पीठयंत्रस्थापनदेवताक्रमप्रयोगं चाह आदौ पद्मकर्णिकायां मध्ये अधिदेवता विष्णु ब्रह्म प्रत्यधिदेवतासहितं भवानीशंक

रंस्थापयेत् तद्बहिश्चतुर्दलपद्मेपादक्षिण्येनगणेश १ दुर्गा २ क्षेत्रपाला ३ भयंकराः ४ स्थाप्याः तद्बहिस्तृतीयेषोडशदले षोडशमातरः गौ
री १ पद्मा २ शची ३ मेधा ४ सावित्री ५ विजया ६ जया ७ देवसेना ८ स्वधा ९ स्वाहा १० मातरो ११ लोकमातरः १२ धृतिः १३ पुष्टि १४ स्त
था तुष्टि १५ आत्मनः कुलदेवता १६ तद्बहिरेकत्रिंशद्दलेवसुरुद्रादित्याः अष्टौवसवस्तु ध्रुवो १ ऽध्वरश्च २ सोमश्च ३ आपश्चै
४ वाऽनिलो ५ नलः ६ प्रत्यूषश्च ७ प्रभासश्च ८ वसवोष्टौप्रकीर्तिताइति एकादशरुद्रास्तु वीरभद्रश्च १ शंभुश्च २ योगीशोजेक
पात्तथा ४ अहिर्बुध्न्यः ५ पिनाकीच ६ भुवनाधीश्वरस्तथा ७ कपाली ८ विट्पतिः ९ स्थाणु १० र्भगरव्यो ११ रुद्रसंज्ञका इति
द्वादशादित्यास्तु धाता १ र्यमाच २ मित्रश्च ३ वरुणे ४ शी ५ भगस्तथा ६ इंद्रो ७ विवस्वान् ८ पूषाच ९ पर्जन्यो १० दशमस्तथा त
ष्टा ११ विष्णु १२ रितिप्रोक्ताआदित्याद्वादशक्रमात् पंचमेष्टचत्वारिंशद्दलआद्येक्रमेणनवग्रहाः सूर्यः १ सोमो २ महीपुत्रः ३ सोम
पुत्रो ४ बृहस्पतिः ५ शुक्रः ६ शनैश्चरो ७ राहुः ८ केतवश्च ९ नवग्रहाइति दशलोकपालास्तु इंद्रो १ ग्नि २ र्यमो ३ निर्ऋति ४ र्वरुणो
५ वायु ६ रेवच कुबे ७ रेशो ८ तथाब्रह्मा ९ अनंतो १० दशदिक्पतिरिति सप्तर्षयस्तु कश्यपो १ त्रि २ र्भरद्वाजो ३ विश्वामित्रो ४
थगौतमः ५ जमदग्नि ६ र्वसिष्ठश्च ७ सप्तैतेऋषयःक्रमात् सप्तसमुद्रास्तु पूर्व १ दक्षिण २ पश्चिमो ३ त्तरा ४ श्चत्वारःसमुद्राइति
भुवनत्रयं भूर्लोक १ भुवर्लोक २ स्वर्लोका ३ इति सप्तसरितश्च गंगाच १ यमुना २ चैवगोदावरी ३ सरस्वती ४ तापी ५ पयोष्णी ६ रेवाच ७
सप्तनद्योयथाक्रममिति त्रिगुणास्तु सत्व १ रज २ स्तमोगुणाइति चत्वारोवेदास्तु ऋग्वेदो १ थयजुर्वेदः २ सामवेदो ३ ह्यथर्व-

णाः ४ इति आत्माच इत्येतास्तत्रावाह्यपूजयेदिति इतिपीठयंत्रदेवतास्थापनक्रमः गंधपुष्पादिभिश्चैवसमभ्यर्च्ययथाविधि यथाशक्तिकृतंसर्वमर्चनंविनिवेद-
येत् देवदेवजगन्नाथविश्वसाक्षिन्नमोस्तुते गृहाणेमांकृतांपूजांप्रसीदभगवन्गुरो ग्रहयज्ञविधानेनग्रहपूजांसमाप्यच ऋत्विग्भिःसहवैहोमंततःकुर्या
द्यथाविधि कुंडेवास्थंडिलेवापिस्वगृह्यविधिनाद्विजः कृत्वाज्यभागपर्यंतमुपलेपादिकंततः ततः समिदाज्येनचरुणायवैस्तिलसमन्वितैः सहस्रंचाहुती
स्तत्रव्याहृतीभिस्ततःक्रमात् जुहुयाद्रलिंगेकैकस्यचतुर्विंशोत्तरशुभं प्रणवेनाहुतिंचैकांमंत्रेणैवपृथक्पृथक् देवतानांचसर्वेषांनामभिर्जुहुयाद्घृतं देवतानांअं
गदेवतानांततःस्विष्टकृतंहुत्वाहोमशेषंसमापयेत् आचार्यादीन्समभ्यर्च्यगंधपुष्पाक्षतादिभिः दद्याद्विभवसारेणदक्षिणांचयथोचितं लेह्यंपेयंतथाचो
ष्यंखाद्यंचैवचषड्रसान् देवायादौनिवेद्यंतुद्विजवर्यान्समर्चयेत् भक्ष्यभोज्यादिकंदद्यात्तृप्तिर्यस्ययथाभवेत् दक्षिणांचयथाशक्त्यासर्वेषांचसमाशतः त
तश्चभोजयेद्विमान्सहस्रंसम्यगेवहि एकस्मिन्नेवकालेवाभवेद्वापिदिनेदिने भवेद्यावत्सहस्रंतुतावद्देवद्विजभोजयेत् तेभ्योपिदक्षिणांदद्याद्भुजानेभ्यःस्वशक्ति
तः दीनांधकृपणादींश्चभोजयित्वास्वयंततः समाहितमनाःकर्ताभुंजीयात्सहबंधुभिः एवंयःकुरुतेसम्यक्सहस्रद्विजभोजनं समासेनतुपुनर्होमःकर्तव्यो
मुनिरब्रवीत् ब्रह्महाचसुरापीचपरद्रव्यापहारकः मातृगामीचगोघ्नश्चपरदाररतःसदा ज्ञानतोज्ञानतोवापिपापकारीयथेच्छया सदाचारविहीनस्तुदमदा-
नविवर्जितः ईदृशोपिद्विजोयःस्यात्सहस्रद्विजभोजनं कुरुतेसद्यएवेहसपुनातिनसंशयः ब्रह्मानंदपदंगच्छेत्तेनपुण्येनचैवहि सहस्रभोजनाच्चैवनाना-
विधमनोरथान् भुंक्तेसकामान्सकलान्भोगानपिचपुष्कलानिति तत्रसंकल्पमाह ममपंचमहापातकनिवृत्तिगोवधपरदारपरद्रव्यापहारकायिकवाचिकमा
नसिकैतच्छरीरावच्छिन्नसमस्तपापक्षयपूर्वकनानाविधमनोरथसिद्ध्यंतेषष्टिसहस्रवर्षविष्णुलोकनिवासांतेब्रह्मानंदावाप्तिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंस

हस्रब्राह्मणान्यथाशक्त्यायथोपपन्नेनान्नेनयथाकालंयथादेशंसदक्षिणंभोजयिष्येइतिसंकल्प्य तदादौगणेशपूजनंस्वस्तिवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंआ
चार्यऋत्विग्वरणहोमादिचकरिष्येइतिसंकल्प्य गणेशपूजनादियथोक्तक्रमेणकुर्यादिति अथसर्वस्वदानसंकल्पवाक्यंमात्स्ये अद्येत्यादि॰ममैतच्छरी
रावच्छिन्नसमस्तपापक्षयपूर्वकसकलमनोरथसिद्धियज्ञयाजित्वसर्वद्रव्यदानजन्यसर्वतीर्थस्नानजन्यसर्वदेवपूजाजन्यसमफलयमलोकादर्शनदारि-
द्र्यानुत्पत्तिसर्वकालस्त्रीपुत्रपौत्रधनधान्यसौख्याद्यावज्जीवमवियोगेहिकामुष्मिकाष्टैश्वर्यत्वबहुगंधर्वोपगीयमानदिव्याप्सरोगणसेवितदिव्यांगनासमाकी
र्णहंससारसविहगादिपरिवृतहेमकिंकिणीजालमालिकामंडिततरुणादित्यसंकाशविमानारोहणशक्रादिसुरगणब्रह्मविष्णुरुद्रलोकेंद्रलोकादिस्वेच्छ
याविचरणयावदाभूतसंप्लवाक्षय्यस्वर्गलोकावाप्त्यनंतविष्णुसायुज्यकामइदंसकलंममाश्रमीयसकलवस्तुसर्वस्वसर्वविष्णुदैवतंनत्रैवकल्पितसुव
र्णबहुदक्षिणं ॐ सर्वस्वायनमइतिनाममंत्रेणसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेत्येकस्मैदद्यात् यद्वा नानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्यःसुपूजि
तेभ्यःसदक्षिणंदातुमहमुत्सृज्येनममेतितेनश्रीपरमेश्वरःप्री॰ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु प्रार्थनामंत्रास्तु हरिश्चंद्रोयथाराजासर्वदत्वादिवंगतः त
थाहमाश्रमंदत्वायास्यामित्रिदशालयं दिविभुव्यंतरिक्षेचहस्त्यश्वरथसंकुला हरिश्चंद्रस्यनृपतेःशोभतेनगरीयथा तथाममाश्रमस-
र्वैर्दिविसर्वत्रगच्छतु सर्वस्वंमुनयेदत्वायांगतिंनृपतिर्गतः सर्वस्वदानेनानेनतांगतिंप्राप्नुयामहं सर्वस्वंतवदानेनहरिश्चंद्रोयथाभवत् दुःखहीनःसु
खमयस्तथामांकुरुसर्वदा सर्वस्वदानात्सकलाममसंतुमनोरथाः इतिसर्वस्वदानप्रयोगः अथयुगप्राधान्येनव्यासोक्ताधर्मोउच्यंते तपःपरंकृ-
तयुगेत्रेतायांज्ञानमुत्तमं द्वापरेयज्ञमित्याहुर्दानमेवकलौस्मृतमितिस्कांदे श्रांतस्ययानंतृषितस्यपानमन्नंक्षुधार्तस्यनरोनरेंद्रः दद्याद्धिमानेनसु

रांगनाभिःसंस्तूयमानस्त्रिदिवंप्रयाति यतीनामाहयमः यतीनांपरमोधर्मस्त्वनाहारोवनौकसां दानमेवगृहस्थानांशुश्रूषाब्रह्मचारिणामिति दानमाव-
श्यकंकेषामित्याहव्यासः मातापित्रोश्चयद्दत्तंभ्रातृस्वसृसुतासुच सोदर्येपिचयद्दत्तंसोतिथिःस्वर्गसंक्रमः पितुःशतगुणंदानंसहस्रंमातुरुच्यते अनंतं
दुहितुर्दानंसोदर्येदत्तमक्षयम् भविष्योत्तरेपि नकेवलंब्राह्मणानांदानंसर्वत्रशस्यते भगिनीभागिनेयानांमातुलानांपितृष्वसुः दरिद्राणांचबंधूनांदानं
कोटिगुणंभवेत् मातुर्गोत्रेशतगुणंस्वगोत्रेदत्तमक्षयं दातुर्लक्षणमपितत्रैव अपापरोगीधर्मात्मादित्सुरव्यसनःशुचिः अनिंद्योजीवकर्माचषड्भिर्दा
तामशस्यते प्रतिग्रहीतृलक्षणमपितत्रैव त्रिःशुक्लःक्षीणवृत्तिश्चघृणालुःसकलेंद्रियः विमुक्तोयोनिदोषेभ्योब्राह्मणःपात्रमुच्यते तथा सौमु
ख्यमभिसंप्रीतिरर्थिनांदर्शनेसदा सत्कृतिश्चानसूयाचतदाश्रद्धेतिकीर्त्यते देवलः यद्ददातियदश्नातितदेवधनिनांधनम् अन्येमृतस्यक्री
डंतिदारैरपिधनैरपि व्यासः आयासशतलब्धस्यप्राणेभ्योपिगरीयसः गतिरेकैववित्तस्यदानमन्याविपत्तयः ग्रासादर्धमपिग्रासमर्थिभ्यः
किन्नदीयते इच्छानुरूपोविभवःकदाकस्यभविष्यति मात्स्ये न्यायेनार्जनमर्थस्यवर्धनंचाभिरक्षणं सत्पात्रेप्रतिपत्तिश्चसर्वशास्त्रेषुगीयते
पुनस्तत्रैव अदातायत्रयत्रेतितत्रतत्रसुदुःखितः दानात्सुखमवाप्नोतिपरत्रापिचनिर्वृतइति याज्ञवल्क्यः अक्षरद्वयमभ्यस्तंनास्तिनास्तीतिय
त्पुरा तदिदंदेहिदेहीतिविपरीतमुपस्थितमिति तथा द्वारंद्वारमटंतीहभिक्षुकाःपात्रपाणयः दर्शयंत्येवलोकानामदातुःफलमीदृशं बृहस्पतिः
द्वावेवाप्सुप्रवेष्टव्यौगलेबध्वादृढांशिलां धनवंतमदातारंदरिद्रंचातपस्विनमिति दरिद्रस्यैवदद्यादित्याह बृहस्पतिः वृष्टिर्यथासमुद्राणांतृप्तानामशनंयथा तथा
दानंसमृद्धानांदत्तंभवतिनिष्फलमिति अतःपरंषोडशमहादानादीनांबहुत्वादुपरम्यतइति कालोपनामरामेशभट्टसूनोःसुधीमतः महादेवद्विजार्यस्यसूनुना

दा॰चं॰
५४

प्रभविष्णुना दिवाकरेणरचिताद्दानसंक्षेपचंद्रिका १ गिरिजाजानितुष्ट्यर्थंसुदीवितनुयात्सतामिति २ विद्वत्प्रार्थना अदृष्टदोषान्मतिविभ्रमाद्वायदर्थहीनं
लिखितंमयात्र तत्सर्वमार्यैःपरिशोधनीयंकोपंनकुर्यात्खलुतर्णकस्य ३ किंच शास्त्रकर्ताभवेद्व्यासोलेखकोगणनायकः तयोर्वैचालिताबुद्धिर्मनु-
ष्याणांतुकाकथा ४ लिखनपरिश्रमवेत्ताभुवनेविद्वज्जनोनान्यः सागरलंघनखेदंहनुमानेकःपरंवेत्ति इतिकाश्यांश्रीमत्कालोपनामकभट्टरामेश्वरा-
त्मजभट्टमहादेवद्विजवर्यसूनुनाबालंभट्टानुजदिवाकरेणविरचितादानचंद्रिकासमाप्ता दानानिसर्वाण्यभिधायतेषांप्रतिग्रहेशुद्धिमतोभिधास्ये
यथाधियाभाविनयामदृप्तिः प्रतिग्रहेसाधुजनस्यनस्यात् तत्रसेषीदानप्रकरणे दुष्टप्रतिग्रहहर्तोविप्रोभवतिपातकी नाभिभाषेत्ततोदत्वानन्मुखं-
नावलोकयेदित्यादिभविष्योत्तरे दुष्टप्रतिग्रहदग्धस्यविप्रस्यकिलभारत नपश्येद्वदनंपश्चान्नचैनमभिभाषयेदिति महाभारतेच पूजकोगण-
कोव्यासोघोरग्राहीतथैवच परास्थिवाहकोवेद्योग्रामयाजीतथैवच एतेचांत्यसमालोकेनस्प्रष्टव्याःकदाचन कदाचिन्मोहतःस्पृष्टःसवासा
आप्लुतःशुचिरिति पराशरस्मृतौच मंत्रेणानेनदत्वातंप्रणिपत्यक्षमाप्यच आसीमांतमनुव्रज्यतन्मुखंनावलोकयेदिति महार्णवेचदुष्टप्रतिग्र-
हस्पष्टः प्रतिग्रहदुष्टत्वंचतुर्धा दातृकालदेशप्रतिग्राह्यदोषभेदात् चांडालत्वपतितत्वादयोदातृदोषाः कुरुक्षेत्रत्वादयोदेशदोषाः चंद्रसूर्यो-
परागाद्यःकालदोषाः उभयतोमुखीत्वमेषीत्वादयोदेयदोषाः तिलधेनुर्गजोवाजीमाहिषाजिनमूर्तयः सुरभिःसूयमानाच्चघोराःसप्तप्रतिग्र-
हाइतिनिषेधात् प्रेतान्नमजिनंमणिरितिपाठेप्रेतान्नमेकादशाहिकश्राद्धान्नभोजनम् मणिःशालग्रामइतिहेमाद्रिः तत्रैवतन्निषेधोऽरुणस्मृ-
तौ परमापद्गतेनापिअंत्यजातिप्रतिग्रहः नकार्योब्राह्मणेनेह आत्मनःश्रेयइच्छता प्रतिग्रहाच्चांत्यजातेःपतितत्वंप्रजायतेइति अंत्यजानाह मनुः

५५

रजकश्चर्मकश्चैवनटोबुरुडएवच कैवर्तमेदभिल्लाश्चसप्तैतेअंत्यजाःस्मृताः चांडालानाह व्यासः ब्राह्मण्यां शूद्रजातश्चचांडालस्त्रिविधःस्मृतइति तथा
कुरुक्षेत्रेप्रतिग्राहीनभूयःपुरुषोभवेत् गायत्रीमनुजाप्येनसप्तलक्षंभवेच्छुचिरिति कालदोषभिन्नोसत्प्रतिग्रहनिषेधः तत्प्रतिग्रह प्रायश्चित्तकथने
नस्पष्टः सर्व सत्प्रतिग्रहेप्रायश्चित्तंषट्त्रिंशन्मते देव्यालक्षजपेनैवशुध्यन्तेसत्प्रतिग्रहादिति जपसंख्यात्तु जपित्वात्रीणिसावित्र्याःसहस्राणिसमाहितइ
ति मनूक्तंनुद्विविधप्रकारेणाप्रतिग्रहस्यासत्वविषयं तेनपतितादिभ्योदुष्टदेशकालयोरदुष्टद्रव्यप्रतिग्रहेषट्त्रिंशन्मतोक्तंदशप्राजापत्यरूपं पतितादिभ्योमहि
ष्यादिप्रतिग्रहेयाज्ञवल्क्योक्तमितिविज्ञानेश्वरः स्मृत्यर्थसारे सर्वत्रानुक्तौदानदेयकालद्रव्येषदुष्टेपिद्वादशनिष्कप्रमाणंद्रव्यप्रतिग्रहेकार्यं एवंसर्वत्रद्रव्यानु-
सारेणप्रायश्चित्तवृद्धिह्रासौकल्प्यौ दातृदेशकालद्रव्येष्वन्यतरदोषेएकैकगुणवृद्धिः मणिवासोगवादीनामन्यतरप्रतिग्रहेगायत्र्यष्टसहस्रजपः भिक्षादिप्रति
ग्रहेपुण्यमंत्रोच्चारणं नचप्रतिग्रहस्यानिषिद्धत्वात्कथंप्रायश्चित्तविधिरितिवाच्यं प्रतिग्रहेणविप्राणांब्राह्मंतेजःप्रणश्यति इत्यरुणस्मृत्याप्रायश्चित्ताम्ना-
येनचतत्कथनात् प्रतिग्रहसमर्थोपिप्रसंगंतत्रवर्जयेदितिस्पष्टमेवनिषेधसत्वाच्च प्रायश्चित्तंचप्रतिगृहीतसर्वद्रव्यंत्यक्त्वैवकार्यम् सतिद्रव्येप्रायश्चित्ताधि-
काराभावादिति स्मृत्यर्थसारादयः अरुणस्मृतौतु षष्ठांशद्वादशांशपरित्यागौवैकल्पिकावुक्तौ तथा प्रतिग्रहाच्चषष्ठांशंवाणिज्याच्चतृतीयकं कृषेर्विंशतिमं
भागंत्यजतांनास्तिपातकं प्रतिग्रहःकुत्सितानांत्रिभिःकृच्छ्रैर्विशुध्यति रथोवाजीचमहिषीतिलधेनुर्गजोजिनं स्नूयमानाचसुरभिर्घोराःसप्तप्रतिग्रहाइति एतेषां
प्रतिग्रहेआहिताग्नेःप्राजापत्येष्टिः स्मार्ताग्निमतश्चरुस्तद्देवताकःअनग्नेःअन्येषांचकृच्छ्रत्रयं अरुणस्मृतौ गुडधेन्वादिधेनूनांप्रायश्चित्तंतथोच्यते प्रति
ग्रहेचरेद्विप्रःप्राजापत्यमतंद्रितः जपेच्चपौरुषंसूक्तमप्सुचैवाघमर्षणं अहोरात्रस्थितश्चैवमुच्यतेतेनकिल्बिषात् अयुतंजपसंख्या गृहदानंमहादानंनास्तिद-

नंगृहास्तरं येनदत्तेनवैतेनसर्वंदत्तंभवेन्नृणां गृहोपकरणंसर्वंगोमहिष्यादिभूषणं कंडणीपेषणीचुल्लीत्युदकुंभस्तुमार्जनी शय्याविभाजितंछत्रंवितानंरथगोवृषं
तत्रकृच्छ्रंचरेद्विप्रोमहासांतपनंतथा शतंवाभोजयेद्विप्रान्गायत्रीलक्षमेवच प्रायश्चित्तेकृतेविप्रोमुच्यतेतत्प्रतिग्रहात् प्रायश्चित्तस्याकरणेयुवैवम्रियतेतुसः
अश्वप्रतिग्रहंकृत्वाचरेच्चांद्रायणत्रयं अश्वस्यविक्रयंकृत्वाह्येतदेवव्रतंचरेत् कपिलाविक्रयंकृत्वाचरेच्चांद्रायणत्रयं गोशतंगोसहस्रंच कृष्णावैतरणीतथा
चतस्रश्चैवगावश्चवर्जनीयाःप्रयत्नतः चतस्रउत्क्रांतिऋणपापमोक्षमोक्षधेनवः गृहीत्वावैतरणीलोहंयमदंडभयावहं प्राजापत्यत्रयंकुर्यात्भोज-
येच्चशतंद्विजान् जपेद्वावामदेव्यंचशिवसंकल्पमेवच रथंतरंवामदेव्यंजपेन्मुच्येतकिल्बिषात् यज्ञकर्मणियाधेनुर्व्रतधेनुस्तथैवच मधुपर्केचयाधेनुर्या-
धेनुःकर्मसिद्धये एतत्प्रतिग्रहेविप्रप्रायश्चित्तंनविद्यते पर्वतायेदशप्रोक्तास्तथैवाद्विसुखीचगोः उष्ट्रप्रतिग्रहेविप्रःक्षपेन्मासचतुष्टयं प्राजापत्येनकृच्छ्रेणष-
ष्ठांशंतुपरित्यजेत् विप्रेभ्योदद्यात् जपेद्वादशलक्षंवागायत्र्यानिश्चयभोजनः शतेनमुच्यतेपापाद्विप्राणाभोजनेनच प्राणायामशतंकुर्यात्ब्रह्मकूर्चसमन्वि-
तं रथप्रतिग्रहेलक्षगायत्रीजपमाचरेत् अयुतंवाथगायत्र्याःसंगमेस्नानमाचरेत् षष्ठांशंतुपरित्यज्यब्राह्मणान्भोजयेच्छुचिः प्रतिगृह्यान्नदानानि
प्रायश्चित्तंयथोदितं जपेन्निरंतरंदेवीवैष्णवंव्रतमाचरेत् जपसंख्याअयुतादि विद्यादानंगृहीत्वापियत्किंचित्पुस्तकादिकं ब्राह्मणान्भोजयेद्दत्त्याकृच्छ्र-
मेकंसमाचरेत् पृथिवींप्रतिगृह्याथसशैलवनकाननां अपिधातुमयागृह्यतप्तकृच्छ्रत्रयंतथा भूत्वात्रिषवणस्नायीक्षपेन्मासचतुष्टयं एवंशुद्धिमवाप्नोतिद्वि-
जःषष्ठांशमुत्सृजेत् इदंचसदक्षिणप्रतिग्रहे तद्रहितप्रतिग्रहेतुनदोषः भूमिंयःप्रतिगृण्हातियस्तुभूमिंप्रयच्छति तावुभौपुण्यकर्माणौनियतस्वर्गगामिनौ
विमुक्तेः अथषोडशमहादानेषु तत्रचारुणस्मृतौ तुलापुरुषभागंचगृहीत्वाचांद्रकंचरेत् हिरण्यगर्भेचतथाब्रह्मांडेकल्पपादपे जलेत्रिषवणस्नायीचरेत्सां

तपनद्वयं गोसहस्रप्रतिग्राहीयदाविप्रोह्यकामतः गोमूत्रयावकाहारोमासेनैकेनशुध्यति हिरण्यकामधेन्वादिदानमत्रयथोदितं महाभूतघटांतेषुप्रायश्चित्त
मथोच्यते गायत्र्यादशलक्षैश्चप्राणायामसहस्रकैः नश्यंतिपापसंघाश्चकाकथादुष्प्रतिग्रहे पावमानंचसूक्तंवैसर्वपातकनाशनं अत्रायमभिसंधिः
आयुष्यामितिसूक्तेनमणिंकंठेप्रतिमुच्येत्यादिसूक्तेषुअखिलानामपिविनियोगदर्शनात् तेषामपिप्रामाण्यबलात् पावमानीजपस्याखिलेषुविधानात्तत्फला
पेक्षायांगोघ्नान्मातृपितृवधादित्यादिमंत्रवर्णेनतत्तत्पातकनाशस्यफलत्वावगत्यातत्तत्पापेषुपावमानीजपस्यप्रायश्चित्तत्वंपापानुरोधेनचजपसंख्याकल्पनीयेतिदि
क् अथराजप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं अनापदिराजप्रतिग्रहंनिंदतियाज्ञवल्क्यः नराज्ञःप्रतिगृह्णीयाल्लुब्धस्योच्छास्त्रवर्तिनः प्रतिग्रहेशुनीचक्रीध्वजीवेश्यानराधि
पाः दुष्टादशगुणापूर्वपूर्वादेतेयथोत्तरमिति संवर्तः राजप्रतिग्रहोघोरोमध्वास्वादोविषोपमः पुत्रमांसंवरंभोक्तुंनतुराजप्रतिग्रहइति स्कांदे मरुदेशेनिरुदके
ब्रह्मरक्षस्त्वमागतः राजप्रतिग्रहात्पुष्टःपुनर्जन्मनविंदति ब्राह्मणोयःपरित्यज्यद्रव्यलाभेनमोहितः विषयामिषलुब्धस्तुकुर्याद्राजप्रतिग्रहं नरकेरौरवेघोरेतस्यैवपतनंध्रु
वं हृक्षाद्वाभिनादग्धाःप्ररोहंतिघनागमे राजप्रतिग्रहाद्दग्धानप्ररोहंतिकेनचिदिति विष्णुधर्मोत्तरे दशसूनासमश्चक्रीदशचक्रीसमोध्वजी दशध्वजिसमावेश्यादशवेश्या
समोनृपः दशसूनासहस्राणियोवाहयतिसौनिकः तेनतुल्यःस्मृतोराजातस्माद्घोरःप्रतिग्रहइति इत्यधार्मिकराजविषयेनिंदा तथाचतत्रैवलिखितं येषांनविषयेप्रीति
र्यज्ञेयज्ञपतेर्हरेः यत्रयेभूभुजांतेषामेतत्सूनोदितंफलं येषांपाषंडिसंकीर्णराष्ट्रंनब्राह्मणोत्कटं एतेसूनासहस्राणांदशानांभोगिनोनृपाः येषांनयज्ञपुरुषःकारणंपुरुषो
त्तमः तेतुपापसमाचाराःसूनापापौघभागिनइति अदुष्टात्तुराज्ञःप्रतिग्रहोननिंदितः अतएवोक्तंछंदोगशाखायां प्राचीनशालादीन्महामुनीन्राजप्रतिग्रहेप्रवर्त्त
तइति अश्वपतिनामकेनराज्ञादोषाभावउपन्यस्तः नमेस्तेनोजनपदेनकदर्योनचमद्यपः नानाहिताग्निर्नाविद्वान्नस्वैरीस्वैरिणीकुतइतियाज्ञवल्क्यवचनेपिराजप्रति

ग्रहनिंदायांलुब्धस्था शास्त्रवर्तिनइतिराजविशेषणाद्दुष्टराजप्रतिग्रहोननिंदितइतिगम्यते तथा नारदोपि श्रेयान्प्रतिग्रहोराज्ञांनान्येषांब्राह्मणादृते ब्राह्मणश्चैवराजा च
द्वावेतौधृतव्रतौ नैतयोरंतरंकिंचित्प्रजाधर्माभिरक्षणे शुचीनामशुचीनांचसंनिवेशोयथांभसां समुद्रेसमतांयातितद्वद्राज्ञांधनागमः यथाग्नौसंस्थितंचैवशुद्धिमायाति
कांचनं एवंधनागमःसर्वःशुद्धिमायातिराजनीति राजप्रतिग्रहेप्रायश्चित्तमाह वृद्धहारीतः राज्ञःप्रतिग्रहंकृत्वामासमप्सुसदावसेत् षष्ठेकालेपयोभक्षःपूर्णेमासेप्रमुच्य
ते तर्पयित्वाद्विजान्कामैःसततंनियतव्रतइति तदसत्प्रतिग्रहविषयमितिमाधवः अथरहस्यप्रायश्चित्तानि याज्ञवल्क्यः अनभिख्यातदोषस्तुरहस्यंव्रतमाचरेदिति कर्तृ
व्यतिरिक्तैर्यदीयोदोषोनज्ञायतइत्यर्थः अतश्चपारदार्याद्यैरपिस्त्रीपुंसाभ्यामितरेणाज्ञातस्यरहस्यतास्त्येव तस्यप्रायश्चित्तमपिरहस्यमेवकर्तव्यं तथाचहारीतः रह
स्येरहस्यंप्रकाशेप्रकाशमितितत्ररहस्यानांसाधारणप्रायश्चित्तमनुराह वेदाभ्यासोन्वहंशक्त्यामहायज्ञक्रियाक्षमा नाशयंत्याशुपापानिमहापातकजान्यपि यथैधस्तेज
सावह्निःप्राप्तंनिर्दहतिक्षणात् तथाज्ञानकृतंपापंकृत्स्नंदहतिवेदवित् सव्याहृतिकप्रणवाःप्राणायामास्तुषोडश अपिभ्रूणहनंमासात्पुनंत्यहरहःकृताइति वसिष्ठः।
यच्चाकार्यंकृतंसाग्रशतंवेदस्यधार्यते तत्सर्वंतस्यवेदाग्निर्दहत्यग्निरिवेंधनं यमः सहस्रपरमांदेवींशतमध्यांदशावरां गायत्रींसंजपेन्नित्यंमहापातकनाशिनीमिति मूलेशौन
कः ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तुयजुःसामाथवापिवा सूक्तानिसरहस्यानिअथर्वांगिरसस्तथा ब्राह्मणानिचकल्पांश्चषडंगानितथैवच इतिहासपुराणानिदैवतास्तवनानिच ज
प्यपापैःप्रमुच्येतधर्मस्थानैस्तथापरैरिति कौर्मे जपस्तपस्तीर्थसेवादेवब्राह्मणपूजनं ग्रहणादिषुकालेषुमहापातकशोधनं पुण्यक्षेत्राभिगमनंसर्वपापप्रणाशनं देवता
भ्यर्चनंनृणांसर्वपापप्रणाशनं अमावास्यातिथिंप्राप्ययःसमाराधयेद्ध्रुवं ब्राह्मणान्भोजयित्वातुसर्वपापैःप्रमुच्यते कृष्णाष्टम्यांमहादेवंतथाकृष्णचतुर्दशीं संपूज्यब्राह्मण
मुखेसर्वपापैःप्रमुच्यते त्रयोदश्यांतथारात्रौसोपहारंत्रिलोचनं दृष्ट्वेशंप्रथमेयामेमुच्यतेसर्वपातकैः एकादश्यांनिराहारःसमभ्यर्च्यजनार्दनं द्वादश्यांशुक्लपक्षस्यसर्व

पापैःप्रमुच्यते उपोषितश्चतुर्दश्यांकृष्णपक्षेसमाहितः यमायधर्मराजायमृत्यवेचांतकायच वैवस्वतायकालायसर्वभूतक्षयायच औदुंबरायदध्नायनीलायपरमेष्ठिने वृकोद
रायचित्रायचित्रगुप्तायवैक्रमात् चतुर्दशैतेमंत्राःस्युश्चतुर्थ्यंतानमोन्विताः प्रत्येकंतिलसंमिश्रान्दद्यात्सप्तोदकांजलीन् स्नात्वानद्यांतुपूर्वाह्णेमुच्यतेसर्वपातकैरिति तं
थातंत्रैवाध्यायांतरे अस्मिन्कलियुगेघोरेलोकाःपापानुवर्तिनः भविष्यंतिमहाबाहोवर्णाश्रमविवर्जिताः नान्यत्पश्यामिजंतूनांमुक्त्वावाराणसींपुरीं सर्वपापप्रशमनंप्राय
श्चित्तंकलौयुगइति इतिरहस्येषुसाधारणप्रायश्चित्तानि अथप्रतिपदोक्तप्रायश्चित्तानि याज्ञवल्क्यः त्रिरात्रोपोषितोजप्त्वाब्रह्महात्वघमर्षणं अंतर्जलेविशुध्येद्वागांच
दद्यात्पयस्विनीमिति मनुः हविष्यांतीयमभ्यस्यनतमंहइतीतिच जप्त्वाचपौरुषंसूक्तंमुच्यतेगुरुतल्पगइति हविष्यांतमजरंस्वर्विदीत्येकोनविंशर्चं नतमंहोनदुरितं
सप्तर्चं इतिवाइतिमेमनस्त्रयोदशर्चं सहस्रशीर्षेतिषोडशर्चं एतेषांचतुर्णांसूक्तानांअन्यतमप्रत्यहंषोडशकृत्वोमासंजपित्वाअकामतोगुरुतल्पगःशुध्यतीति
विज्ञानेश्वरादिसंमतोर्थः मूलेशौनकः अतोदेवाजपेत्सूक्तमग्नआयूंषिवानृचा अघमर्षंचवाजस्त्वामुच्यतेब्रह्महत्ययेति इतिश्रीमत्कालोपनामकभट्टरामेश्वरात्मजभ
ट्टमहादेवद्विजवर्यसूनुभट्टदिवाकरविरचितदानसंक्षेपचंद्रिकायांसदसत्प्रतिग्रहप्रायश्चित्तानिकाश्यांनिरूपितानि इतिस्मृत्यर्थसारोक्तरहस्यप्रायश्चित्तानिनिरूपिता
नि अथस्मृत्यर्थसारोक्तरहस्यप्रायश्चित्तानि कर्तृव्यतिरिक्तेनराज्ञानदोषेरहस्यप्रायश्चित्तंचरेत् अविद्वांस्तुसुखवांतरेणरहस्यप्रायश्चित्तंज्ञात्वारहस्यंचरेत् स्त्रीशूद्राश्चै
वंजपहोमवर्ज्यं तत्राहारविशेषानुक्तौपयःप्रभृतयः कालविशेषानुक्तौवत्सरादयोमासांताः देशविशेषानुक्तौशिलोच्चयादयोगौतमोक्ताः जपेतुऋषिदेवतछंदोविनियो
गाविज्ञेयाः अमत्याब्राह्मणवधेनस्त्रिरात्रमंतर्जलेनिमज्यकृतंचसत्यंचेत्यघमर्षणसूक्तमावर्त्यत्रिरात्रांतेपयस्विनींगांदत्वाशुध्येत् दानाशक्तौ सव्याहृतिकाःषोडशप्राणा
यामाःप्रतिदिनंमासमावर्त्य अभ्यासेतुविंशद्रात्रंव्रतस्थःप्राणायामैश्चांतेघमर्षणंजपेत् महापापैःशुध्येत् मत्याचेत्सागवानिष्क्रम्यस्नायादिति इतिसंक्षेपदानचं॰समाप्ता

हें पुस्तक मुंबईमध्यें बापूहरशेट देवळेकर यांणीं आपले छापखान्यांत छापिलें. शके १७९२ प्रजापतिनामसंवत्सरे संवत् १९२८

इतिदिवाकरभट्टकृतदानचंद्रिकासमाप्ता

[OrderDescription]
,CREATED=29.11.19 16:20
,TRANSFERRED=2019/11/29 at 16:33:04
,PAGES=124
,TYPE=STD
,NAME=S0002217
,Book Name=M-607-DAN CHANDRIKA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF

FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF

FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF

FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF

FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF

FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF

FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF

FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,